Georges Bataille

Rahip C.

KABALCI

Rahip C. Georges Bataille

GEORGES BATAILLE

RAHİP C.

KABALCI YAYINEVİ:
Çağdaş Fransız Düşüncesi: 2

L'Abbe C, © Les Editions de Minuit, 1950
Rahip C, © Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1999

[Yazarın biçimi aynen korunmuştur.]

Yayıma Hazırlayan: Mustafa Küpüşoğlu

Kapak Düzeni: Serdar Bal

Baskı: Yaylacık Matbaası
Mücellit: Yedigün Mücellithanesi

Birinci Basım: Temmuz 1999

KABALCI YAYINEVİ
Himaye-i Etfal Sok. 8-B Cağaloğlu 34410 İSTANBUL
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05
kabalciy@mailcity.com

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Turquie et de l'Institut Français d'Istanbul

Çeviriye ve yayıma katkı programı çerçevesinde yayımlanan bu yapıt, Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın, Türkiye'deki Fransa Büyükelçiliği'nin ve İstanbul Fransız Kültür Merkezi'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

GEORGES BATAILLE

RAHİP C.

Çeviren: Didem Eryar

KABALCI YAYINEVİ

O an, şiirimi lanetliyorum, resimlerimi küçümsüyorum,
Kendimi alçaltıyor, kişiliğimi cezalandırıyorum;
Ve kalem dehşetimdir, kalem utancım,
Yeteneklerimi gömüyorum, ünüm ölü.

William BLAKE

[16 Ağustos 1803, Thomas Butts'a mektup]

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

YAYIMA HAZIRLAYANIN ANLATISI 7

İKİNCİ BÖLÜM

CHARLES C.'NİN ÖYKÜSÜ 33

I. EPONINE 35
II. KULE 45
III. RAHİP 51
IV. GEÇİŞ 60
V. VAAT 63
VI. YALINLIK 69
VII. KASAP 74
VIII. DAĞ 82
IX. BÜYÜK AYİN 86
X MERHAMET 93
XI. UYKU 99
XII. AYRILIK 105
XIII. ABSENT 112
XIV. PİSLİK 118
XV. ÇIĞLIKLAR 123
XVI. TEHDİT 129
XVII. BEKLEYİŞ 132
XVIII. APAÇIKLIK 138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CHARLES C.'NİN ANLATISININ SONU 143

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RAHİP C.'NİN NOTLARI 153

CHARLES C.'NİN ÖNSÖZÜ 155
RAHATSIZ EDİCİ'NİN GÜNLÜĞÜ 165
BİLİNÇ 176
Unutulmaz İmgelem 176
Rosie'nin İlk Konuşması 179
Rosie'nin İkinci Konuşması 181

Aşırı Mutluluk 182

BEŞİNCİ BÖLÜM
YAYIMA HAZIRLAYANIN ANLATISININ DEVAMI 185

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖNSÖZ

YAYIMA HAZIRLAYANIN ANLATISI

Çok iyi hatırlıyorum: Robert C...'yi ilk gördüğüm gün korkunç bir sıkıntı içindeydim. Doğanın acımasızlığı bazen bizi yöneten yasa olarak çıkabiliyor karşımıza. Öğle yemeğinden sonra dışarı çıkmıştım...

Bir fabrikanın avlusunda, kavurucu güneş altında, bir işçi kömür kürüyordu. Savrulan tozlar terli bedenine yapışmıştı...

Sıkıntımın nedeni ekonomik bir terslikti. Aniden, çalışmak zorunda olduğumu fark etmiştim; dünya artık kaprislerime hoşgörü göstermiyordu ve yaşayabilmek için onun yasalarına boyun emek zorundaydım.

Charles'ı, korkunun bile hafif, hatta neşeli kaldığı yüzünü düşündüm; o gün, o yüzde hâlâ, servetimi kaybedişimle doğan probleme bir yanıt bulmayı umuyordum. Kapıyı çaldım ve bahçenin derinliklerinden gelen boğuk bir çan sesi acı verici bir his uyandırdı içimde. Eski binanın görkemli bir havası vardı. Ama ben, ağaçların yüksekliğinin hoş bir ağırbaşlılık verdiği bu dünyanın dışında kalmıştım.

Robert, Charles'ın ikiz kardeşiydi.

Charles'ın hasta olduğunu bilmiyordum: Doktorun

çağrısı üzerine Robert'i komşu kasabadan buraya getirtecek kadar hastaydı. Kapıyı Robert açtı ve o anda beni tek şaşırtan Charles'ın hastalığını öğrenmek olmadı: Robert tıpatıp Charles'a benziyordu, uzun cübbesi ve üzgün tebessümünden bir tür bitkinlik yayılıyordu.

Bugün hiç kuşkum yok ki, Charles da onu çoğu kez bu bitkinlikle tanımıştı; ama o anda Robert, Charles'ın taşkın mizacının gizlediği şeyi bas bas bağırıyordu.

– Kardeşim oldukça hasta, bayım, dedi bana. Bugün sizi görebilecek durumda değil. Size bunu haber vermemi ve özür dilediğini iletmemi istedi benden.

Bu zarif cümlenin sonundaki gülümseme, içini kemirdiği açıkça belli olan endişeyi ortadan kaldıramıyordu. Evde devam eden sohbetimiz, bu ani hastalığa ve neden olduğu umutsuzluğa takılıp kalmıştı.

Charles'ın hasta olduğu gerçeği, rahibin üzüntüsü için yeterli bir neden olmalıydı. Yine de bu üzüntü bende fabrikanın avlusunda gödüğüm kömür tozlarının etkisini bıraktı: Onu boğan bir şey vardı ve bana kalırsa hiçbir şey ona yardım edemeyecekti. Bu süzgün hatlar, suçlu bakış ve nefes alıp verme güçlüğü, iki kardeş arasındaki gergin ilişkiye bağlı olmalı, diye düşünüyordum bazen kendi kendime: Robert, Charles'ın hastalığında kendini tamamen masum hissediyor olamazdı.

Sanırım sıkıntımı sezmişti ve bakışlarıyla bana

şunu söylüyordu:

– Görüyorsunuz, her yerde aynı güçsüzlük var. Bu dünyada hepimiz birer suçlu konumundayız; ve hiç şüpheniz olmasın adalet yakamızda.

Bu son sözcükler yüzündeki gülümsemenin anlamını açıklıyordu.

Onu daha sonra defalarca gördüm: Ama kendini sadece o gün ele vermişti. Normalde utangaç değildi ve yüzünde, o kapana kıstırılmış insan ifadesini bir daha asla görmedim. Aslında genelde oldukça güleryüzlü bir adamdı ve ona öfke duyan Charles, acımasızca 'düzenbaz' olarak söz ederdi ondan. Ona karşı son derece kötü davranırdı, çok ender olarak 'Robert' der, genellikle 'papaz' ya da 'rahip' diye seslenirdi. Ayrıca, kardeşine hitap ediyor olsa da, cübbesinden dolayı üzüntü duymasını amaçlayan bu saygısızlığı daha da belirgin bir hale getirmek için gülümserdi. Charles'ın sevincinde çılgınca bir hal vardı ve bu onu tutarsız bir insan yapıyordu. Yine de, Robert'e olan sevgisinin asla eksilmediği, ona sevgililerine olduğundan daha fazla yakınlık duyduğu ve dindarlığından olmasa da, sıkıntısını saklamaya çalıştığı sevimli yapmacıklığı yüzünden acı çektiği şüphesizdi. Bu konuda yanılmak kolay olsa da, bunun tek nedeni, Robert'in, kendini savunmak amacıyla, Charles'la, onun tepesini attıracak bir oyun oynamasıydı.

Ama rahip o gün neredeyse sıkıntıdan aklını yitir-

mek üzereydi: Gözleri, adeta bilinmeyen bir işkenceden duyduğu korkuyu kabullenircesine utangaçça açılıyordu. Bir din adamı olduğunu hatırlatan tek özellik, cübbesiyle uyum içindeki incelikli konuşma biçimiydi, ama sözlerini sıkıntılı sessizlik anları izliyordu. Bütün eşyaları örtülerle kaplı ve panjurları kapalı salonda kan ter içinde kalmıştı. Gizli bir korkunun yerine çivilediği, acıyla kendinden geçmiş bir kadına benziyordu (ama sıkıntısına rağmen, din adamlarına sahtekâr bir yaşlı kadın havası veren yapmacık kibarlığını korumaktaydı).

Fabrikada çalışırken gördüğüm işçinin ve kuşkusuz benim yüzümdeki gibi teslim olmuş, umutsuz ifadesi vardı yüzünde... Charles'a arabamı satmayı önermiştim, paraya ihtiyacım olursa satın alacaktı: Arabayı acilen satmak borçlarımı ödememi sağlamıyordu... Rahibin alnındaki terin de iyice ortaya koyduğu bir şanssızlık, bu umutsuz duruma ikiyüzlülük ve sahtekârlık katmaktaydı.

Robert beni büyülemişti: Charles'ın komik bir kopyasıydı: Rahip cübbesi içinde, çökmüş bir Charles! Bir rüyayı andıran mükemmel kusur! XIII. Leo'nun sincap suratı! Bir kemirgenin birbirinden ayrık kulakları, kırmızı teni, utanç dolu kaba, pis ve hantal bedeni! Kulağı okşayan sesi, birbiriyle bağdaşmayan, oldukça narin, ama kesinlikle uyuşuk yüz hatlarına kaba bir hava verip karşıtlık yaratarak son noktayı koyuyor-

du. Suçüstü yakalanmış korkak bir çocuk... Sürekli yapmacık bir tavır içinde olduğundan, bu kez de utanmış gibi davrandığını düşündüm.

Bunu şimdi düşünüyorum. Hatta bugün, bütün sıkıntısına rağmen, bu serserilikten gizli bir keyif aldığını bile düşünüyorum. Ama o gün, onun nasıl bir canavar olduğunu henüz bilmiyordum. Bu zayıflık ve benzerlik beni öylesine ele geçirmişti ki, o gün onun önünde kendimi sadece bir büyünün esiri gibi hissetmiştim. Dışarı çıktığımda boğuluyordum. Bu büyüleyici, ama zavallı adama benzeme düşüncesi beni korkutuyordu. Yeni durumumdan utanmıyor muydum? Alacaklılarımdan kaçmam ve saklanmam gerekiyordu. Yok olup gidecektim; ama yıkımının tek nedeni olmanın hain duygusu olmasaydı, yok olup gitmek bile kendi içinde tek başına bir şey değildi.

Kendimden bahsetmeye son vermem gerekirdi, ama Charles'ın anlatısından ve Robert'in notlarından oluşan bu kitabı tanıtmadan önce, iki kardeş hakkında anımsadıklarımı aktarmak istedim. Olayların saçmalığı karşısında eli kolu bağlanacak okurları yaşayacakları şaşkınlık için önceden uyarmalıyım. Bir bakıma boş bir kuruntu olsa da, arkadaşıma ait bir metnin yayımlanması sırasında içinde bulunduğum bütün şartları yansıtmam gerektiğini düşündüm.

1930'dan geçtiğimiz yıla kadar, Charles'la ilişkimiz sürüyordu, onu sık sık arardım, oysa o bana çok

ender ya da ancak randevusunu iptal etmek için telefon ederdi. Bir gün bıktım: İki üç yılı hiç görüşmeden geçirdik. Sonunda budalaca davrandığını kabul etti, kendinden bıkmışa benziyordu. Beni, hâlâ görüştüğü arkadaşlarından daha az sevdiği söylenemezdi, ama dediğine göre onu düşünmeye zorluyordum. Beni, onun zevklerine ters gelen sadeliğim ya da bütün servetimi kaybettiğimde gösterdiğim boşvermişliğim yüzünden kolay kolay affedemiyordu. (Oysa o Robert'in bıraktığı payla daha da artan servetini korumayı başarmıştı.)

Beni sinirlendiren, ama aynı zamanda da ona çeken şey, ona kötü bir düşün cazibesini veren bu uyuşuk ve deyim yerindeyse tükenmiş ağırlığıydı. Dünyaya ve diğer insanlara karşı ilgisizdi; aşksız ve arkadaşsız yaşayıp, sadece kötü niyetli insanlara, kuşkuyla ve her zaman kararsızlık içinde bağlanırdı. Vicdansızdı ve Robert'le dostluğunu bir yana bırakacak olursak, sadakat duygusu da yoktu. Karşısındakini incitebilecek kadar vicdansızdı. Kötülükten sakınıyordu, uzak akrabalarını yılda bir ziyaret ediyordu; bu ziyaretler sırasında sevimli, sıkıntılı, ama aile dedikodularına ve tuhaflıklarına karşı herkes gibi dikkatli bir C. gördüm. İş hayatında ilk başlarda başarılı oldu, babasının ölümünden sonraki birkaç yıl içinde büyük miktarda para geçti eline. Böylelikle, bazı zengin akrabalarının iyi yatırımlar yapmasına yardımcı oldu-

günda, artık ailenin işe yaramazı Robert'di. Aile, burjuvazinin otürmuş dallarından biri olduğundan oldukça radikaldi. Charles'in 'iyi talihi'nin gururlarını okşadığı yüzen dinsiz teyzeleri vardı ve Robert'in masumiyetini küçümseyerek gülüyorlardı: Bakir Robert!

Bana bu kitabın metnini verdiği gün, onunla görüşmeyeli çok uzun zaman olmuştu. Jura Dağları'nda, yazı geçirdiği R.'de buluşmamızı söyleyen bir mektup göndermişti bana. Bu ısrarlı davet daha çok bir çağrıya benziyordu. Ben de R.'liydim ve çocukluğumdan beri ara sıra gidiyordum oraya. Charles oraya gelmeyi isteyeceğimi biliyordu; yoksa beni görmeye kendisi Paris'e gelecekti.

Charles o sıralar bir aylık evliydi (doğruyu söylemek gerekirse, bu evliliği ailesi ayarlamıştı). Genç kadının rahatsız edici bir güzelliği vardı. Gönülsüzce, 'sıradan, ucuz şeyler' dediği elbiseleri ve sosyete hayatından başka bir şey düşünmediği belliydi. Sanırım kişisellikten uzak bir küçümseme duyuyordu bana karşı; hani şu, oyunun kurallarına uymanın belki sıkıcı zorunluluğuyla kendini dayatan türden.

Üçümüz birlikte öğle yemeği yedik. Öğleden sonrayı Charles'la geçirdim; kitabın müsveddelerini ve yayım hakkını bana verdiğini açıklayan mektubu verdi. Bunun, Robert'in ölümünün anlatısı olduğunu söyledi.

Kararlı bir hüzün hissi uyandıran, hem bıkkınlık hem de ısrar belirten bir hareketle, kitabın önsözünü yazmamı istedi benden: Yazacağım şeyi okumayacaktı

ve yayıma hazırlamanın sorumluluğunu bana bırakmıştı.

Çılgın bir dünyada dolaşan, asla ikna edici olamayacak, ete kemiğe bürünememiş insanlar yarattığı için acı çekiyordu. Her şeyden önce Robert'i bir karikatür olmaktan kurtarmalıydım, yoksa kitabın pek bir anlamı kalmaz, sadece 'kötü ifade edilmiş bir meydan okuma' olurdu. Kendine ilişkin yaptığı tiplemeyi de kabul edilmez buluyordu; Yeterince kaba olmaması kitabın amacını saptırıyordu. Neredeyse her şeye getirdiği kesinlikle, hızla konuşuyordu. Bundan böyle birbirimizi sık sık görmemiz gerektiğini, bu işbirliğinin başka konularda da süreceğini ekledi: Yazacağı diğer kitapların önsözleri de kesinlikle eksik olacağından, niçin bunların uzun önsözlerini de ben yazmayacaktım ki? Dostluğumuz, önemsediği tek dostluktu ve bunu hiçe saymanın delilik olacağını söyledi. Sanki düşünceleri, birlikte aldığımız bir kararın sonuçlarıymış gibi büyük bir yalınlıkla konuşmuştu. (Daha sonra göreceğimiz gibi, büyük olasılıkla, bana bu konuda nedensiz yere ve sadece kendi zevki için yalan söylüyordu. Çünkü kısa bir süre sonra öleceğini aylardır biliyor olmalıydı).

Önerisi beni son derece şaşırttığı için, başta çekincesiz kabul etmedim. Elyazmasını okumam gerekiyordu... Bunun üzerine, ondan ayrılmadan önce hiçbir şey yapmamamı rica etti. Ardından, Robert'in anlatının sonunda yer alan notlarından söz etti. Bu sırada

bana açıkladıklarını kitabın sonunda aktarıyorum: Daha fazla çekinceli davranamayacak kadar altüst olmuştum.

Yine de kitabın yayımlanması dört yıl gecikti. Metni okumak beni dehşete düşürmüştü: Pisti, komikti, o güne kadar okuduğum hiçbir şey beni bu derece rahatsız etmemişti. Ayrıca Charles'la öyle ayrılmıştık ki, bir sinir bozukluğu ve tutukluk, beni Robert'in tuhaf hikâyesine dokunmaktan uzun süre alıkoydu.

Akşamüzeri Charles karısıyla buluşmamızı önerdi.

Odasının kapısında karısına geldiğimizi haber verdi: Kadın içeri girmemizi söyledi; tuvalet masasının önünde oturuyordu, çıplaktı ve bornozunun önünü pek de acele etmeden kapattı. Charles tepki göstermedi ve ben sanki hiçbir şey görmemiştim gibi neşeli davranmakla hata ettim: Bana karşı hissettiği sevimli küçümseme kızgınlığa dönüştü. Unutulamayacak kadar güzel olduğundan, affedilecek bir tarafım yoktu. Davetlisi olmadığım rahat bir hayatı istemeden küçümsüyor gibiydim. Hatta, davet edilmediği halde bir daveti reddeden biri gibi görünmekten çekindim. Çok zengin olan Germaine, Charles'la, arzuladığı uçarı hayatı yaşayabileceğini bildiği için evlenmişti.

Bir kafeye oturmaya gittik. Charles önceden tanıdığı kaba, pancar suratlı ve görmekten pek hoşlanma-

dığı birini gördü; kıvırcık kıllarla kaplı, yumruk kadar küçük bir suratı vardı adamın; konuşmak üzere onun masasına gitti. Ben, Germaine'le yalnız kalmanın telaşını yaşarken, neyse ki Germaine bana diş bileyerek garson kızla konuşmaya başladı.

Charles sonunda arkadaşını masamıza davet etti: Adam gezgin bir sihirbazdı ve akşamları kafenin arka salonunda gösteri yapıyordu. Kendisini dinleyen sıradan insanları kolaylıkla etkileyebilen hoş biriydi. Ama karmaşık hikâyeleri bizi bir süre sonra sıktı. Germaine, kuşkusuz nezaket gereği, ona meydan okudu. Adam herkese elindeki kartlardan kendi istediğini seçtirebilmekle övünüyordu.

Üstü kapalı bir şekilde kuşkumu belirttim; ama Germaine ısrarla devam etti:

– Hayır, dedi, bana istediğinizi yaptıramazsınız.

– Yaptırırım! diye tekrarladı adam. Bu gece gösteriye gelin.

– Sadece nasıl yaptığınızı bilmek istiyorum.

– Hayır! Bu bir meslek sırrı. Yöntemlerimizin gizemli bir yanı olmadığını söyledim size. Bu gece gelin, göreceksiniz.

İsveç'te şov yapan sakallı bir gençten söz ettim; beraber çalıştığı adam gencin çıplak bedeninden bir kılıç geçiriyordu. Bir hastanede, kemiklerin arasından geçen kılıcın radyografisi çekilmişti.

– İmkânsız, dedi. Bütün yöntemleri avucumun içi

gibi bilirim, Numaralarım saymakla bitmez (bir sürü garip isim saydı). Ne yazık ki malzemelerim yanımda değil. Radyografi mi, hayır bayım, bu radyografiyi görmek isterdim!

Kuşkusuz beni sinirlendiriyordu: Bir gün ters bir yere saplanan kılıcın genç mucizeyi öldürdüğünü söylemek gelmedi içimden.

Charles'ın arkadaşı, sürekli meteliğe kurşun atan bir adamın yüzsüz bakışlarına sahipti; bayağı bir kendini beğenmişliği vardı; onu takdir etmeyi istememe rağmen beni çileden çıkarmıştı.

Kalktım ve Charles'la Germaine'e restoranda yemek yemeyi önerdim.

Germaine kahkahalarla gülüyordu. Kuşkusuz sarhoş olmuştu. Beş altı bardak içmişti ve ayağa kalktığında sendeleyeceğini düşündüm (ama kolaylıkla düşmesi beklenen bir sınıftan geldiği söylenebilirdi).

Tam bu sırada, önümüzden siyah elbiseler içinde yaşlı bir kadın geçti. Charles, Germaine ve ben olduğumuz yerde kaldık (Charles ve ben onu tanıyorduk, ama yine de afallamış ve şaşırmıştık). Beyaz bez ayakkabıları vardı, adımları sarsaktı, saçlarına kır düşmüştü. Oldukça sıcak bir gece olmasına rağmen iliklerine kadar soğuk işlemişti sanki. Hıçkırık tutmuş ya da boğazına bir şey düğümlenmiş gibiydi, hayır: Tıpkı bir mekanizma tarafından salıverilmiş gibi yürüyordu; derken hakimiyeti tekrar ele alıyordu; öyle

ki, dikkatsizce bakıldığında yavaşça yön değiştirdiği düşünülebilirdi.

– Robert'in hayaleti! diye bağırdı Germaine.

Eğlenceli bir şeyden söz eder gibiydi. Robert öleli iki yıl olmuştu. Ama yine de söylediği pek kolay kabul edilebilecek türden bir şey değildi. Charles'ın sert tepki göstereceğini düşündüm. Germaine'in bu düşüncesiz davranışı beni çok daha farklı bir nedenle tedirgin etmişti: Zihnimi rahatsız eden düşünceyi Germaine yüksek sesle ifade etmişti. Geçerli bir nedenim olmasa da, aynı şeyleri düşünmenin duygudaşlık ifadesi olduğunu düşünüyordum. Ama bana ait ve itiraf edilemeyecek bir düşünce, hoşlanmadığım bir kadın tarafından dile getirilmişti: Bundan daha sıkıcı bir şey olamazdı. Aramızdaki bağlantı, meydandan geçen, gülünç tavırlı bir hayaletten kaynaklanıyordu. Charles'ın dile getirilmemiş öfkesini hayal ettim, sonunda bunu bana yönelteceğini hissediyordum: Beni, istemeden Germaine'in suç ortağı yapan düşünceler hâlâ kafamdan geçmiyor muydu?

İtiraf etmemiş, sessizce kabul etmiştim! Batmakta olan güneşin pembe ışıkları, ıhlamur ağaçlarının altındaki bu sahneye başka bir dünya görünümü kazandırıyor, siyahlı kadının görüntüsünü büyütüyor ve gri hatlarına, yapmacıklı edasına bir çeşit tanrısal hayvansılık katıyordu. Önümüzden ağır ağır geçişindeki sarsaklık karşısında, Germaine olduğu yere mıhlan-

mıştı. Charles tek kelime etmeden ilerledi ve biz, onu girdiği ışıklar içindeki evin önünde çaresizce bekledik.

Bu sırada yakınlardaki bir lağım çukurundan korkunç bir koku yükseldi: Germaine artık gülmüyordu; suratı çarpılmıştı; birden yüzünün altmışında alacağı düşkün hali hayal ettim. Tıpkı bir törene katılmak istemeyen ve efendisi gider gitmez odaya tüküren bir hizmetkâr gibi, bütün dünya, zar gibi ipincecik, içimde ve önümde, dalgaların kıyıdan uzaklaştırdığı bir yüzücü gibi, borçlarıma, yıpranan ayakkabı tabanlarıma ve ağrıyan ayaklarıma teslim oluyordum. Germaine ve ben, birbirimizin gözünde önemsizdik, ama birbirimizden utandığımızı keşfediyor ve bitkinlik içinde orada durmaya devam ediyorduk. Charles'ın ortadan kaybolmuş olması ikimizi de alçaltıyordu. Sessizce ve birbirimize bakmamaya çalışarak bekliyorduk. O da ben de, "Hangi cehenneme gitti şu Charles?" diyebilirdik. Bizi bunu yapmaktan alıkoyan şey, bunun uygunsuz olduğundan ikimizin de emin olmasıydı sanıyorum.

Sonunda Charles evden çıktı. Hiçbir şey olmamış gibi davrandı, bu kadar uzun süre ortadan kayboluşunu açıklamak yerine, mırıldanarak ve güçsüz kızgınlığına denk düşen sessizliğini koruyarak yarım ağızla özür diledi. Hiçbir amacımız yokmuş gibi mekik dokuyarak, bekler gibi yavaş yavaş, ağır ağır ilerliyorduk. Tam bir ölüm sessizliği hakimdi... Sıkıntıdan patlayan kalpler birbirine yaklaşamıyordu.

Nefret ve anlaşmazlıkların, kimsenin tam olarak bir şey söyleyemediği bu sinsi durumlardan doğduğunu işte o zaman anladım. Tıpkı bir yaz günü, havanın bir anda nefes alınamayacak hale gelerek insana ölme ya da kaçma hissi vermesi gibi, kör bir düşmanlık da insanların davranışlarını, sözlerini ya da sessizliklerini sinsice düzenler. Charles'ın verdiği metni hemen o gece okudum ve bütün bu sahne bir anda son derece açık bir anlam kazandı. Yaşlı kadının geçişini ve bunu izleyen huzursuzluğu anımsayınca titredim.

Restoranda oturduğumuzda Germaine'in yanakları kızarmıştı, yorgun gözlerinden umutsuzluk akıyordu. Charles'ın, yapmacık bir umursamazlığın verdiği şeytani rahatlığı karşısında, ikimiz de aynı derecede tedirgindik.

Yemekleri benim söylemem gerekirdi, ama Charles mönüyü elimden kaptı. Oldukça sinirlenmiş olmama rağmen buna tepki göstermedim. Yalnızca Charles'ın önünde değil, değersiz Germaine'in önünde de küçük düşmüştüm. Daha önce kimse beni, Charles'ın o gün yaptığı gibi küçümseyerek süzmemişti. Ne pahasına olursa olsun konuşmak istedim. Yardımcısının karnına kılıç saplayan adamdan, beni etkileyen fotoğraflardan, gösteriden sonra bayılan seyircilerden söz ettim yeniden. Germaine ilgileniyormuş gibi tek kelime etmeden dinliyordu, ama sıkıntı onu bir anlamda geri çekmekteydi. Çıplakmış hissi verecek kadar dekolte bir elbise vardı üzerinde. Kendini hem sunuyor hem

de kaçırıyor gibiydi. Köşeye sıkışmış gibi görünmesine rağmen, bu rahatsızlıktan kazanç elde etmeye kararlı bir hali vardı. Bana olduğu kadar kendine de ağır gelen dayanılmaz sessizliğini koruyordu. Bu ustalıklı oyundan sıyrılamayan Charles da durumu hafifletmek için en küçük bir çaba göstermiyordu.

İşin kötüsü, birkaç ay boyunca Fransa dışında seyahat etmek zorunda olduğumdan, dostumu bu koşullarda bırakıp bırakamayacağıma karar veremiyordum. Bırakmam gerektiği kanısındaydım, her şeyin yoluna gireceğini düşünüyordum. Sadece zaman kazanabilirdim. 'Dostlarım'a sihirbazın gösterisini seyretmeyi önerdim. Germaine adamımızın gerçekten de kendi istediği kartı seçtirip seçtiremeyeceğini öğrenebilecekti; hem de bu gösteri bizi eğlendirebilirdi belki. Haklı olarak, salonda konuşmadan bir arada oturmamızın, başka yerde konuşmadan oturmamızdan daha az sıkıcı olacağını düşünüyordum. Belki de çıkışta bu huzursuzluk dağılmış olurdu.

Charles'ın boşluğa bakarak gülümsediğini gördüm; alaycı bir tavırla:

– Neden olmasın! dedi.

Aynı anda omuz silkti.

Germaine amacımı anlamış olmalı ki, uyuşuk bir sesle:

– Evet, tabii ki, iyi bir fikir, dedi.

Charles, Germaine'in bardağına kırmızı şarap doldurdu, Germaine şarabı yavaşça, bir dikişte bitirdi; kadehi elinde çok sıkı tuttuğundan kadehin ayağı kırıldı.

O anda yaşadığı huzursuzluğun ve sarhoşluğunun, gerçek olmasına rağmen pek önemli olmadığını anladım: Bu onun kötücül bir öfkeyi besleme yoluydu. Kadehin kırıkları bir güçsüzlük belirtisiymiş gibi, başını öne eğmiş kırık kadehe bakarken, bacağını masanın altından benimkine yapıştırdı. İçinde bir şeyler gücünü yitiriyordu. Giysinin üst düğmesini, sahte bir beceriksizlikle, sanki tam tersine iliklemek istermişcesine, yavaşça açtı.

Charles yeni bir kadeh getirtti ve tekrar doldurdu. Sonra birdenbire, bir tavuk kanadını yemeğe gömülüp gitti.

Germaine'e bakmış olsaydı küçük oyun tamamen sona erecek –ya da başka bir anlam kazanacaktı–, ama bu tür durumlarda en anlamsız arzuya bağlanan sıkıntı, acı verici bir hal alır.

İlk hareketi yapmamı engelleyen utangaçlık şeytanı (?) bacağımı çekmemi de engelliyordu. Germaine sabrımı taşırıyordu, onu sevemezdim, küçümsüyordum. Ama akıldışı bir düşünce beni engelledi: Bacağımı çekmenin ona karşı terbiyesizlik olacağını düşündüm! Davranışlarında lanetlendiğim bir saçmalık vardı. Yine de beni büyülüyordu: Gitgide yok olduğumu hissediyordum. O anda, birbirine zıt ve sonuçsuz ateşli

duygular yaşamamı isteyen bu gülünç kaderden kaçabilmemin hiçbir yolu olmadığını görüyordum. Karşımızda, bizimle bir kör kadar bile ilgilenmeyen tavrıyla, iri lokmaları düzenli bir şekilde çiğneyen Charles, bu var yok arası haliyle sinirlerimi geriyordu. Gerçekten orada olmasaydı, hayvani bir arzuyu tatmin edebilirdim. Düşündüm: Germaine bana vermiş olduğu susamışlığı kendi giderebilmiş olsaydı, beni kışkırtmayı başaramazdı. Bir kadeh şarap içtim: Böyle ani bir ahlaksızlıkla kendimi rezil ediyordum.. Benimle sürdürdüğü oyunu kendisiyle de oynuyordu! Bana kendini sunsaydı –ama baştan, gizli bir sunuşla– kendi arzusunu tatmin edemez, ifade edemediği duyguların altında boğulur giderdi: Bacağını şehvetle bacağımın üstüne attı ve tedbiri bir yana bırakarak elini uyluklarımın üzerinde öyle bir yere koydu ki...

Charles'ın, yaptığı şeyi gördüğünü hissettim: Bulutlar toplanıyorsa fırtına patlaması yakındır. Ama Charles hiçbir şey söylemedi ya da görmezlikten geldi; bu tavrıyla ancak bir patlamanın son verebileceği bu işkenceyi daha da uzatıyordu. Charles, daha büyük lokmaları daha büyük bir dikkatle yiyor gibiydi. Biraz daha tavuk ve şarap istedi. Çalışırmışçasına yiyor ve içiyordu: Bu onu rahatlatıyordu. Ben de daha hızlı yemeye ve kadehleri yuvarlamaya başladım: Ama alışık olmadığımdan devam edemeyeceğimi anladım. Önce Germaine elini çekti ve beni taklit etmeye

başladı: Böylece üçümüz de sessizce yemeye ve içmeye devam ettik. Germaine kasıtlı kışkırtıcılığını elinden geldiğince korudu. Zaman ilerledike Charles'ın hiçbir şey görmemiş olduğuna inanmak imkânsızlaşıyordu; şarabın etkisiyle, yüzüme düşteymişçesine gibi bir güleçlik yayılıyor, bir uyuşukluk her yanımı kaplıyordu. O andan itibaren, elimde olmadan uykuya yenik düşüp tam bir zavallı gibi gözükme düşüncesinden ürkerek, uykuya karşı savaş verdim.

Boşluğun çekiciliğiyle güçsüz bir istencin saplantısını karşı karşıya getiren uykunun büyüleyiciliği, hayatın belki de hiçbir zaman aşamadığı bir sınamadır. Basitçe uyumak istediğimizde genellikle kaçırdığımız şey, yakın olmadığımız bir insanın yakınlığıdır: Bu yokluktur, çöküştür. Ama bazen istemdışı bir uyku tüm yaşama arzusundan daha güçlüdür; gece, umudu ve endişeyi gizler. Germaine ve Charles'a bakıyordum; yenik düşerken, bana öyle geliyordu ki, bu yenilgiye bir düşkünlük değeri veren yanlış anlamaya, uyku değilse eğer, sadece ölüm son verebilirdi.

Tam anlamıyla uyuduğum söylenemezdi. Suyun baştan çıkarıcılığına direnen, yorgunluğun doruğundaki bir yüzücü gibi dayanmaya devam ediyordum. Charles'ın kamçı gibi şaklayan sesini duyduğumu anımsıyorum:

– Kahve ister misiniz?

Ağır ağır yanıt verdim; yine de tam zamanında yanıtladığıma emindim:

– Evet, eğer o çıktıysa.

Bir anda saçmaladığımı fark ettim.

Gülüyor olmaktan rahatsızlık duyan Germaine'e sordum:

– Uyudum mu?

– Hayır, dedi, ama neden Saint Simon'dan söz ettiğinizi anlamadım...

– Ben dinlemiyordum, diye sözünü kesti Charles.

Kalktı ve aynı kaba sesle:

– Kahveleri mutfakta sipariş edeceğim, dedi.

Germaine elimi tuttu, titriyordu, korktuğunu anladım:

– Lütfen bir daha Charles'ın yanında Robert'den bahsetmeyin...

Acı ve umutsuzluk içinde sıçradım:

– Ne yaptım?

– Uyuyordunuz. Robert'den bir soytarıymış gibi bahsettiniz... ve elinizi bacaklarımın üzerine koydunuz...

Charles geri geliyordu: Bir bakışın bir küfürden daha kötü olabileceğini hiç düşünmemiştim. Beni süzdü, öfke içinde olduğu ortadaydı. "Uğursuz kuş beyinli!" diye bağırmadı, ama tek kelime etmeden soğuk bir öfke yayıyordu etrafa. Bir açıklama yapamıyor, özür bile dileyemiyordum. Gerçekten uyuyakalmamıştım,

şarabın etkisiyle konuşmuştum; uykuya direnmiş, ama sonunda yenik düşmüştüm. Uyanık kalmak için konuşmaya çalışmıştım, cümleler ağzımdan bir düş sersemliğinde çıkmıştı. Sonuna kadar savaşmış ve aniden kendime gelmiştim: Kendime gelmemi sağlayan tek şey felaketti.

Charles ve Germaine'i ben davet etmiştim, hesabı istedim.

– Ödendi, dedi Charles.

Orada değilmiş gibi duran Germaine'e baktım: Kahvesini içiyordu. Ondan Charles'ın bu davranışını onaylamamasını sessizce rica ediyordum: Sonunda kendi gözümde bile alçalmayı başarmıştım. Şarabın etkisini yoğun bir şekilde hissediyordum: Beni çıldırtacak kadar öfkelendiren, ama bu öfkeyi daha da büyük bir güçsüzlük içinde boğan iradesizlik. Germaine, Charles ve ben, gerilimli âşıklar arasındaki sessiz sahnelerde olduğu gibi, hep birlikte, bir tür krampa yakalanmıştık.

Sihirbazın gösterisine gitmekten bile alıkoyamadık kendimizi: Gösteri o kadar tatsızdı ki, bütün gerginliğimizi dağıttı: Birbirimizden kısmen kopmuştuk ve komik bile olmayan gösteri karşısındaki ilgisizliğimiz, keyifsizliğimizi başka bir konu üzerine çekmeyi başarmıştı. Hikâyenin şu şekilde sona ereceğini düşünüyordum: Soğuk, ama olaysız bir şekilde vedalaşacaktık. Yemeğin sonunda vedalaşmak birbirimizi to-

katlamak kadar zor olacaktı; gösteri boyunca sıkıntı denetimi ele geçirecek zaman bulabilmişti. Hiç de böyle olmadı.

Çok basit bir seyirci kitlesine hitap eden bir dizi numaradan sonra, sihirbaz herkesten bir kart çekmesini rica etti (çok insan alamayan salon tıka basa doluydu). Oniki kâğıt dağıttı ve arkalarını çevirmeden kâğıtların ne olduğunu söyledi. Bize doğru geldi. İlk kartı ben seçtim. Bize meydan okumamış olsaydı, oyuna hiç dikkat etmeyecek ve hazırlanmış olan kartı seçecektim. O kartı gördüm aslında, ama başka birini almaya karar verdim; elimi uzattım: O anda deste kaydı ve istediği kart parmaklarımın altına geldi; durdum ve seçmiş olduğum kartı gözüme kestirdim, onu çekmeye hazırlandım. O sırada, sihirbazın şimşeği andıran bakışında –onun isteğini yerine getirmek için soğuk bir ısrardan çok– sinirli bir yakarı gördüm. Vazgeçtim ve istediği kartı çektim.

Sıra Germaine'e geldi. Gösteri başladığından beri ona bakmamıştım; kartı seçişini izledim. O sırada onu daha iyi görüyordum: Acımasız kötülüğün insan şekline bürünmüş haliydi. Sihirbaz kartları bir an geri çekerek seçimini belirlemek istedi, Germaine bunu fark etti ve kendi istediği kartı seçti: Acımasız bir beceriyle, gülümsemeden yaptı bunu. Sihirbazın dişlerini sıkarak, 'Cadaloz!' diye mırıldandığını duydum. Charles da duymuş olmalı ki, ayağa kalktı ve zavallı adamın suratına bir tokat attı. Salon hareketlendi.

Charles, Germaine'i alarak salonu terk etti. Seyircilerin büyük bir bölümü ayağa kalktı. Sihirbaz son derece sakindi.

– Dostlar, dedi, sakin olun, oturun. Bu bay kuşkusuz hayal gördü. Sanırım biraz deli!

– Üzgünüm, dedim ben de, acınacak bir halde. Sanırım bir yanlış anlaşılma oldu.

Hemen orayı terk etmeye çalıştım, ama bu karışıklıkta oradan ayrılmam oldukça uzun bir zaman aldı.

Kendimi kapkaranlık bir sokakta buldum. Birkaç adım öteden sesler işittim. Charles ve Germaine kelimenin tam anlamıyla birbirlerine bağırıyorlardı. Charles, Germaine'e öyle hızlı vurdu ki, Germaine yere düştü. Charles kalkmasına yardım etti ve sevgiyle sarılıp götürdü. Germaine'in ağladığını duydum.

Eve girdiğimde dudaklarım kupkuruydu.

Metni pardösümün cebine koymuş olduğumu hatırladım. Kendimi yatağa attım, gecenin bir vaktine kadar okuduktan sonra uykuya daldım.

Sabah uyandığımda giyiniktim. Yavaş yavaş ve korkunç bir şekilde her şeyi anımsamaya başlıyordum. Güneş doğmuştu. Ne gülüyor ne ağlayabiliyordum; dün geceki bayağılığım içimi sıkıyordu, ama iş işten geçmişti. O anda annemin ölümünü tüm canlılığıyla anımsadım: Ağlamıyorsam da ağlayacağımdan emindim. Okumuş olduğum kitabın iğrençliğini bir

türlü kabullenemiyorum.

(Annemi ölü gördüğümde de, onunla bir daha konuşamayacak olma düşüncesini kabullenememiştim.)

Sonunda her şey altüst oldu: Güçsüz bir gülme isteği içindeydim; cansız, çılgınca bir kahkaha sardı her yanımı, yüreğim sıkıştı. Midemin bulandığını sandım, ama durum daha ciddiydi.

Aynı sabah Paris'e döndüm. Ciddi olarak hastaydım, yola çıkışımı erteledim.

İki gün sonra Charles'tan şu mektubu aldım:

"Elbette, değişen hiçbir şey yok. Sana emanet ettiğim kitabı yayımlayacağını umut ediyorum. Seni işe yaramazın teki olarak gördüğüm kesin; bir daha senin hakkında hiçbir şey duymak istemiyorum. Aslında ne sen ne de başka biri hakkında bir şey duymak istiyorum. Umarım isteklerimi yerine getirmekte gecikmezsin.

İki ay sonra Charles'ın intihar haberini aldım.

Delirdiğimi düşündüğümden bir doktora gittim. Hiç tereddüt etmeksizin metni yayımlamamı önerdi. Bundan kaçmamın mümkün olmadığını söyledi. Önsözü kaleme almam ve Charles'ın, Robert'in ölümü hakkında bana anlattığı, kendisinde yazacak güç bulamadığı şeyleri eklemem gerekiyordu. Doktor, edebi olarak hiçbir yorumda bulunmak istemedi; bir edebiyatçı değildi, ama tıbbi açıdan hikâye en iyilerden bi-

iiydi Doktorun sözünü kestim ve belki de haklı olabileceğini söyledim, ama eğer doktoru işitseydi Charles'ın canının ne kadar sıkılacağını düşündüğümde kendimi oldukça rahatsız hissediyordum. Sinirli olduğumu gören doktor sustu. Sonra daha nazik davrandı.

Sürekli gelmemi önerdi. Kabul ettim. Hikâyenin bana ait olan bölümünü yazacak ve yazdığım sayfaları her seansta getirecektim. Ruhsal bir tedavinin en önemli öğesi buydu; yoksa kolay kolay kurtulamayacaktım. Bana mantıklı ve oldukça yumuşak görünüyordu. Kabul ettim: Boynuna önlük bağlanmış ve sakin sakin mamasını yiyen bir çocuk gibiydim. Bunu ona söylediğimde, gülerek azarladı beni:

– Görüyor musunuz, dedi, bütün bunlar baştan aşağı, kelimenin tam anlamıyla çocukça. Ama bizim bilimimiz hastaları aşağılamadığı sürece saygınlığını korur

Sonuçta iyileşip iyileşmediğimi bilmiyorum. Bu edebi tedaviye son verdiğim gün henüz iyileşmemiştim. Yazmaya bir süre sonra başladım, ama ne kadar önemsiz olursa olsun tamamlanması tam dört yılımı aldı.

İKİNCİ BÖLÜM

CHARLES C.'NİN ÖYKÜSÜ

I

EPONINE

Bu öykü başladığında, kasaba hayatının laneti kardeşimi neredeyse tamamen baştan çıkarmıştı. Kimse sessizlik arzusuna karşı çıkmak için bu denli çabalamamıştır. Bir gün ona ne hissettiğimi söylemek istedim; tatlı bir gülümsemeyle tuhaf bir yanıt verdi bana:

– Anlamıyorsun, hayır, kesinlikle böyle değil, düşündüğümüz tek şey bu, dedi. Aslında... çevremizdeki herkesi aldatıyoruz; dışarıdan bakıldığında yaşam doluyuz, iyi niyetliyiz ve hatta biraz tuhafız, ama aslında hepimiz zavallıyız.

Gözleri kötülükle parlıyordu.

– Tanrı sevgisi, diye ekledi, en sahtekâr şey. En kaba sloganı ona ayırmalıydık; böylece, bu şekilde kullanıldığında, fark ettirmeden bir zekâ pırıltısından, kapalı bir sessizliğe dönüşürdü...

Yüzündeki gülümseme kaybolurken dudaklarının arasından şu kelimeler sıyrıldı (pipo içiyordu):

– *Say it with flowers!*

Başımı kaldırdım ve cesaret etmiş olmasına inanamayarak nefretle yüzüne baktım...

Ne aradığını bugün bile bilmiyorum.

O günlerde temkinlilikten çok, iyi niyet ve açıklık kaygısı hakimdi ona. Onu, aramızda kurulmuş dostluğun temeline karşı koymaya iten şey, hiç kuşku yok ki bu ateşli Katolikliği, bu sevimli gözüpekliliğiydi.

Eskiden 'öteki ben' olarak gördüğüm bu bilge, hoş ve yalancı adama uzun uzun baktım. Rahiplik görevi, ona başka insanlar yerine kendini kandırma gücünü veriyordu: Yaşamın böylesine büyülediği biri için taşkın bir faaliyet sürdürmek, köylerde kasabalarda erdemin zaferini vaaz etmek ancak yoldan saparak mümkündü. Kadınlar bu masumiyet taşkınlıklarında başarılıdırlar; ama bu tanrısal iyilik komedisine bir erkek (bir din adamı) gösteriş budalası gibi görünür.

1942 yazında, rahip, Eponine ve ben, çeşitli nedenlerle, doğduğumuz küçük kasabada bir araya gelmiştik.

Güzel bir pazar öğleden sonrasını Eponine ile içerek geçirmiştim. Sevgilimle kilise kulesinde buluşmaya karar verdik. Kardeşime de benimle gelmesini söylemek için, giderken rahip evine uğradım.

Koluna girdim ve açıkça ortada olan bir durumdan cesaret alarak, onunki kadar kibar bir

ses tonuyla şöyle dedim:

– Benimle gel. Bu gece sonsuzluğa susadım.

Kollarımı açarak ona baktım:

– Reddetmek için bir nedenin var mı?

– Görmüyor musun, diye devam ettim başımı öne eğerek, susamışlığım o kadar büyük ki şu an...

Rahip kibarca bir kahkaha attı.

Sıkılmış gibi yaptım ve karşı çıktım:

– Beni yanlış anladın.

Bu komediyi ölçüyü kaçırarak oynamaya devam ediyor ve sızlanıyordum:

– Beni anlamıyorsun: Bütün sınırlarımı aşmıştım. Ne acımasız bir duygu bu! Sana ihtiyacım var, din adamına ihtiyacım var!

Yalvarıyordum.

– Beni böyle çaresiz bırakma. Görüyorsun içkiliyim. Kuleye götür beni, biriyle buluşacağım.

Rahip sadece:

– Seninle geleceğim, diye yanıt verdi.

Ama gülerek şöyle devam etti:

– Ben de kulede biriyle buluşacağım.

Tedirgin olmuştum: Çekinerek kiminle buluşacağını sordum. Gözlerini aşağı indirip aptalca bir yanıt verdi:

– Efendimizin sonsuz merhametiyle.

Kilisenin yanında dikdörtgen biçimli yüksek bir kule vardı. Çok sert bir rüzgâr esiyordu. İçerdeki ahşap basamaklar neredeyse seyyar bir merdiveni andırıyordu ve sanki kule rüzgârdan sallanıyordu. Merdivenin orta yerinde durdum, güçlükle parmaklıklara tutunuyordum. Kayarsam neler olacağını hayal ettim: Dünya boşlukta yok olur, aniden dip açılır. Nasıl bir çığlık atacağımı ve çığlığın ardından gelecek kesin sessizliği düşündüm. Rahip aşağıdan bacağımı tutuyordu.

– Kendini kilisede öldürmen eksikti, dedi. Senin cenazende dua etmem gerekirse, bu komik olmaz.

Rüzgârın uğultusunda sesini duyurmaya çalışıyor, ama sadece 'Dies irae'nin ilk kelimeleri seçilebiliyordu.

Öyle acı doluydu ki yeniden kalbim duracak sandım. Onu neden çağırmıştım sanki? Can sıkıcıydı.

Birden bulunduğum yerden onu gördüm: Otların ve yaban çiçeklerinin çirkinleştirdiği bir cüruf yığınının üzerinde çaresizce yatıyordu

Boşlukta, tahta merdivene asılmıştım. Kardeşimi sıkıntı içinde,

etrafı üniformalı işkencecilerle sarılmış olarak gördüm: Birbirine karışmış öfke ve boğulmanın, çığlıkların, dışkının ve irinin sınırsız utanmazlığı... Yeni zalimlikler beklentisiyle on kat artan acı... Ama bu karmaşık duyguların en çarpıcısı, rahibe acıyışımdı: Ben de boğuluyor, sağa sola çarpıyordum ve kuledeki düşüşüm bütün evreni baş döndürücü bir boşluk haline getiriyordu...

Gerçekten düşmeye başlamıştım, ama rahip, kendisi de pek güvende olmamasına rağmen, beni güç bela yakaladı.

– Neredeyse düşüyorduk, dedi.

Düşerken onu da sürüklemiş olabilirdim, ama kendimi onun kollarına öylesine bırakmıştım ki, mutlu olduğumu bile düşünebilirdim. Aptallığı beni rahatlatıyordu: Boşlukların, kaymaların, kasıtlı korkuların dünyasında yalın bir düşüncenin, kaçınılmaz kurtuluş yolu düşüncesinin ortadan kaldıramayacağı hiçbir şey yoktur. Boşluğun tam üzerinde asılı olmaktan, sadece bir rastlantı sonucu ölümden dönmüş olmaktan –sanki bu bir mutlulukmuş gibi– bir çeşit zayıflık hissediyordum. Kendimi tamamen bırakmıştım, kollarım bacaklarım kımıltısız asılı duruyordu; ama en sonunda bir horozun ötüşü gibiydi.

O sırada kulenin tepesinden Eponine'in kalın sesini duydum:

– Öldün mü? diyordu neşeyle.

– Sabret, geliyoruz, diye yanıtladı rahip aşırı tiz sesiyle.

Adamakıllı rahatlamış bedenim hâlâ gevşekçe asılıydı, hafif bir gülümsemeyle sallanıyordum.

– Artık, dedim yavaşça, merdivenleri tırmanabilirim.

Yine de hâlâ hareketsizdim.

Yavaş yavaş akşam oldu; dışarda hâlâ sert bir rüzgâr esiyordu: Bu anın güçsüzlüğünde açık bir şey vardı ve bunun sürmesini istiyordum.

Daha birkaç yıl önce, kardeşim de benim gibi köyün diğer genç erkeklerinden farksızdı: Çocukken Eponine sevgisini ondan eksik etmemiş, yıllarca yanından ayrılmamıştı; daha sonra, Eponine açıkça kötü yola düştüğünde, kardeşim sokakta onu gördüğünde tanımazlıktan gelmeye başlamıştı.

Kulenin tepesine giden yolu yarılamıştık ve alacakaranlıkta, beni ölümden kardeşimin kolları ayırmıştı.

Ona kötü niyet besliyor olmam beni şaşırttı.

Ama şu anda içinde bulunduğum durumdan pek de farklı olmayan ölüm düşüncesinin ifade

ettiği tek şey, şu konu da kendimden emin olduğumdu: Her şeyden önce Eponine'in isteklerini yerine getirmeliydim.

Acımasız bir kaprise yanıt verebilmek için rahibi çağırmaya gittiğimde, Eponine de en az benim kadar sarhoştu; bütün öğleden sonra sevişmiştik ve ben gülmüştüm. Ama şu anda öyle güçsüzdüm ki, kulenin tepesini ve bunun ifade ettiği şeyi düşünmek bir arzudan çok –dahası arzu olarak– büyük bir rahatsızlık veriyordu. Rahibin yüzü ter içindeydi, bakışları bakışlarımı arıyordu. Ağır, yabancı ve soğuk bir niyet taşıyan bakışlardı bunlar.

Düşündüm: Aksine, rahibin hareketsiz bedenini ben kollarımın arasına almalı, onu en tepeye çıkarmalı ve rüzgârın özgürlüğünde, kötü bir tanrıçaya sunarcasına sevgilimin dengesiz ruhuna sunmalıydım. Ama kötü niyetim güçsüzdü: Bir düşteymişçesine benden kurtulmayı başarıyordu; düşüncesizliğe adanmış yumuşak bir sevecenliktim.

Kaba sabırsızlık çığlıkları işittim (merdivenin tepesinden Eponine'in eğilmiş başını görüyordum). Rahibin gözlerinin kısıldığını, bakışlarının nefretle dolduğunu gördüm. Eponine'in küfürleriyle gözlerini açtı: Dostluk yüzünden düştüğü

tuzağın farkına o an varmıştı.

– Bütün bu komedi de ne demek oluyor? diye sordu.

Sesinde düşmanlıktan çok yorgunluk vardı.

Özellikle kaba bir yanıt verdim.

– Yukarıya çıkmaktan korkuyor musun?

Güldü, ama sinirlendiği açıktı.

– Çok oluyorsun. Ayakta duramayacak kadar sarhoşsun, yukarı çıkmaya cesareti olmayan ben miyim?

Onu kızdırmak hoşuma gitmişti.

– Sesin küçük bir kızınki gibi... dedim.

Duygusuzca tepki veriyordum, ama ilgisizlik beni bir anlamda özgür kılmıştı: Sanki artık kendimi tutamayacak, gülecektim. Bütün gücümle bağırdım:

– Eponine!

Bağırdığını duydum:

– Geri zekâlı!

Ve daha yakışıksız başka sözler.

Sonra:

– Geliyorum.

Sinirden kendini kaybetmişti.

– Hayır, diye yanıt verdim, biz geliyoruz.

Yine de kımıldayamadan kaldım. Rahip, merdivene dayalı dizi ve koluyla beni güçlükle tutuyordu: Bugün o anı anımsamak başımı döndürü-

yor, ama o gün kendimi iyi hissedişimin yanı sıra bulanık bir mutluluk duygusu, olup biteni görmemi engellemişti.

Eponine aşağı indi ve yaklaştığında rahibe şöyle dedi:

– Yeter artık! İnelim.

– İmkânsız, dedi Robert, onu zorlanmadan tutabiliyorum, ama merdivenlerden aşağı taşıyamam.

Eponine yanıt vermedi, ama aniden merdivenin parmaklıklarına sarıldığını gördüm.

– Yardım isteyin, diye bağırdı, başım dönüyor.

Rahip alçak sesle yanıt verdi:

– Yapabileceğimiz tek şey bu işte.

O anda, aşağı ineceğimizi, her şeyin bittiğini ve asla yukarı ulaşamayacağımızı anladım.

Hareketsizliğimi korudum ve bir felçlinin kasıldığında iyice hareketsiz kalması gibi, öfkeme karşılık verebilecek tek gücün intihar olduğunu düşündüm: Bu başarısızlığımın tek cezası ölümdü. Üçümüz birden merdivende büzülüp kalmıştık ve ezici sessizlikte, Robert'in yardım çağrısını duydum: Aşırı tiz sesiyle, gitgide artan karanlıkta dikkat çekmeye çalışıyordu: Her şeyin benim hatam yüzünden ve kesin olarak son bulması gü-

lünç ve hoşgörülmez bir dayanılmazlıkta olabilirdi. O an, kurtulmak için çaba gösterdim: Yavaş yavaş boşluğa bırakmak istedim kendimi, rahibi de seve seve sürüklerdim beraberimde. Ancak yukarı çıkarak kurtulabilirdim ondan: Basamaklara sıkıca tutunuyor olmalıydı, yukarı çıkmama engel olamazdı.

Eponine korkuyla bağırdı:

– Tutun onu, kendini öldürecek.

– Tutamıyorum, dedi rahip.

Bacağımı tutarak beni bir an önce düşüreceğini sanıyordu: Bana yardım etmek için yapabileceği tek şey beni takip etmekti.

Kendimden emin bir ses tonuyla Eponine'e:

– Çıkmama izin ver, kulenin tepesine gidiyorum, dedim. Kenara çekildi ve ağır ağır yukarı çıktım, kardeşim ve sevgilim beni izlediler.

Açık havaya kavuştuğumda rüzgârdan serseme dönmüştüm. Batıda geniş, parlak bir ışık yığını kara bulutlarla harelenmişti. Gökyüzü çoktan kararmıştı. Bozuk yüz ifadesi ve darmadağınık saçlarıyla önümde duran rahip C. bana bir şeyler söylüyordu, ama rüzgârın uğultusunda anlaşılmaz sözlerden başka bir şey işitmiyordum. Onun arkasında duran Eponine'in gülümsediğini gördüm: Aşırı keyif alıyor gibiydi, kendine hâkim değildi.

II

KULE

Yolda her rastladığında rahibi sevişmeye çağırmayı ihmal etmeyen, bölgenin yüz karası Eponine'i (Eponine onu yolda gördüğünde gülüyor, bir köpeği çağırır gibi neşeyle dilini çıkartıyor ve 'Bakir!' diye sesleniyordu) tanıyan rahip geriledi, ama artık geri dönemezdi; kuleye çıkmış olduğundan, bu kadar ileri giden bir meydan okumaya karşılık vermek istedi.

Yine de bir an tereddüt etti: Bu anlamsız durumda meleksi yumuşaklığı, bilge gülümseyişi ona yardım edemezdi. Derin bir nefes alarak, sinirlerinin sağlamlığını, manevi saflık ve mantığının baskın istencini yardıma çağırmak zorundaydı. Onun karşısında biz, Eponine ve ben, kötülüğün belirsiz, ama sıkıntılı ve alaycı gücüne sahiptik. Bunu kendi şaşkınlığımızdan anlıyorduk: Ahlaki açıdan birer canavardık! İçimizde tutkularımızı denetleyecek hiçbir şey yoktu: Cennette bile şeytan kadar kötülük doluyduk! Rahibin sinirli gerginliği karşısında, baş döndürücü bir düşüşü özgürlük olarak hissetmek ne hoş ve rahatlatıcıydı! Eponine ve ben sersemlemiş ve iyice sarhoş olmuştuk; özellikle merdivendeki baygınlığım sa-

yanında kardeşim kendisi için hazırladığımız tuzağa düşmüştü.

Kudurmuş, soluk soluğa ve dar bir alan üzerinde, dünyanın geri kalanından soyutlanmış, göklerin sınırsız boşluğunda bir anlamda kısılı kalmış bir halde, ansızın bir büyüyle donakalmış köpekler gibi karşılıklı duruyorduk. Bizi birleştiren, kımıltısız ve yasak bir düşmanlıktı; tıpkı kayıp bir mutluluk anındaki bir gülücük gibi. Bu noktada aniden, kardeşimin de bunu hissettiğini düşündüm: Bayan Hanusse'ün şaşkın yüzü kulenin kapısında belirince, çirkin bir gülümseme, Robert'in yüzündeki aşırı gergin çizgileri alttan alta dağıttı.

– Eponine! Seni orospu! diye bağırdı Bayan Hanusse.

Köylü üslubunun daha da çirkinleştirdiği kafa ütüleyici sesi rüzgârın uğultusunu bastırıyordu. Yaşlı kadın yukarı vardığında, bir an için rüzgârdan rahatsız oldu: Pelerinine sıkı sıkıya yapışmış ayakta dimdik duruyordu (dış görünümü soğuk, sofu bir geçmişin boğucu ağırbaşlılığını taşıyordu, ama ağzı bozuktu).

Kızının üzerine atladı ve deli gibi bağırmaya başladı:

– Köpek, sarhoş olmuş, paltosunun altına da

hiçbir şey giymemiş.

İğrençliğini gözler önüne seren annesi karşısında görünüşte şaşkınlığa düşen Eponine, korkuluğa doğru geriledi. Sinsi bir köpek gibiydi, korkudan gülüyordu.

Yaşlı kadından daha canlı ve kararlı olan rahip C. yaklaştı.

İçten gelen bir utancın yönlendirdiği ince sesi artık kırılmıyordu: Emir verircesine patladı:

– Bayan Hanusse, diye bağırdı, kendinizi nerede sanıyorsunuz?

Oldukça iri yarı olan yaşlı kadın, şaşkınlıktan olduğu yerde kalarak gözlerini genç rahibe dikti.

– Kutsal bir yerdesiniz, diye sürdürdü ses.

Çaresiz kalan yaşlı kadın ne yapacağını bilemedi.

Biraz hayal kırıklığına uğrayan Eponine güçlükle gülümsüyordu.

Eponine'nin yapmacık şaşkınlığında ve bönlüğünde bir çeşit belirsizlik vardı. Kulenin tepesinde, sarhoş ve sessiz duruşuyla, uysallığın ve tehdidin ta kendisiydi. Görünüşte paltosunun önünü sıkıca kapatan elleri, aslında sadece onu açmak için orada olabilirdi.

Böylece hem giyinik hem çıplak, hem edepli

hem sakınımsızdı. Yaşlı kadının ve rahibin birbirlerini bir anda etkisiz kılan öfkeli çıkışları, onu sadece bu kararsız hareketsizliğe sokmayı başarabilmişti. Sanki öfkenin ve korkunun amacı, çıplaklığını aniden sıkıntılı bir bekleyişin hedefi haline sokan bu felç durumunu yaratmaktı.

Bu gergin sakinlikte sarhoşluğumun pusunda, rüzgârın yatıştığını ve göğün sonsuzluğundan uzun bir sessizliğin yayıldığını hissettim. Rahip yavaşça dizlerinin üzerine çöktü; Bayan Hanusse'e işaret etti ve yaşlı kadın da onun yanına diz çöktü. Rahip başını öne eğdi ve kollarını haç biçiminde açtı. Bayan Hanusse de başını öne eğdi, ama kollarını açmadı. Az sonra rahip, bir ölüye seslenirmişcesine şaşkınlıkla ve ağır bir tempoyla mırıldanmaya başladı:

Miserere mei Deus,
Secundum magnam misericordian tuam...

Şehvetli bir ezgisi olan bu iniltinin pek namusluca olduğu söylenemezdi. Çıplaklığın tadı karşısındaki sıkıntıyı oldukça garip bir şekilde itiraf ediyordu! Rahip kendini yadsıyarak bizi yenmiş olmalıydı, hatta kendini gizlemek için gösterdiği çabayla kendini daha fazla ortaya koyuyordu; gökyüzünün sessizliğinde, ezgisinin güzelliği onu sofu bir zevkin yalnızlığına hapsedi-

yordu: Gece yaşanan bu olağanüstü güzellik, bu komedinin tek hedefi olan ahlaksızlığa duyulan minnetten başka bir şey değildi.

Soğukkanlılıkla devam etti:

Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam...

Bayan Hanusse başını kaldırdı: Rahip hareketsiz, kollarını açmış duruyordu, keskin sesi melodiye hoş bir ahenk katıyordu (özellikle 'miserati-o-num' hiç bitmeyecek gibiydi). Gözleri fal taşı gibi açılan Bayan Hanusse, gizlice gevşedi ve başını tekrar öne eğdi. Eponine önce rahibin bu tuhaf davranışını görmezlikten geldi. Paltosunun önünde duran elleri, dağınık saçları, aralık dudaklarıyla öyle güzel ve rezildi ki, bu sarhoşlukla, rahibin hüzünlü ezgisine neşeli bir nakaratla yanıt vermek istedim.

Eponine'e baktığında, akordeon sesiydi aklına gelen, oysa (çıplak dansözlerden biri olarak) şarkı söylediği dans salonunun ya da müzikhollerin sefaleti böyle bir kesin zafer atmosferinde, ne bileyim, gülünçtü sanki. Eponine'in zaferi layık olduğu gibi kutlansaydı, bütün kilise org sesiyle ve korodan yükselen keskin seslerle inlerdi. Dinlemekten hoşlandığım şu aptalca şarkı yüzünden kendimle alay ediyordum:

Altın bir kalbi var,
onun,
Eleonore'un.

"Te deum"un koparacağı yaygarayı hayal ediyordum. Ölüm kabalığında bir hareket, bir gün, hayranlık dolu muzip bir gülümsemeyle tamamlanır: Bu onun vardığı nokta ve işarettir. Mutlu, sonsuz, ama daha şimdiden unutmaya hazır bu ortak onayla, dinginliğimi koruyarak canlanmıştım. Eponine, kendisini serseme çeviren hayalden açıkça kurtulup rahibi görünce gülmeye başladı ve bir anda dengesini kaybetti: Arkasını döndü, korkuluklara doğru eğildi; bir çocuk gibi sallanıyordu. Başı ellerinin arasında gülmeye devam ediyordu. Eponine'in engel olamadığı kahkahalarıyla duası kesilen rahip, elleri havada, karşısında çıplak bir kız görünce başını kaldırdı: Gülmekten güçsüz düştüğü bir anda Eponine rüzgârın havalandırdığı paltosunu örtmeyi başaramamıştı.

Ertesi gün, rahip sessiz kalarak (ona şakayla karışık sormuştum, o ise, dürüstlüğünden sessiz kalmıştı) itiraf etti bana... Eponine paltosunu öyle hızla kapatmıştı ki, daha yavaş hareket eden Bayan Hanusse hayranlık içindeki o yüzün ne anlam taşıdığını asla anlamamıştı: Rahibin elleri havada, ağzı beş karış açıktı!

III

RAHİP

Kulede yaşanan olaydan sonra, kardeşimin karakteri birdenbire değişti. Birçok kişi aklını kaybettiğini düşünüyordu. Bu sığ bir yargıydı. Ama kendini öyle sık bırakıyor ve öyle sık mantıksız davranışlarda bulunuyordu ki, insanların aksini düşünmeleri zordu. Bu açıklama işleri kolaylaştırıyordu. Aksi takdirde, kilise ve dindarlar şikayet etmek zorunda kalacaklardı. Buna bir de, tek kelime bile etmeden ve belki de bir anlamda umursamazca en tehlikeli görevleri kabul ettiği Direniş'e desteği ekleniyordu. Ertesi gün erkenden uyandım: Onu bir an önce görmek istiyordum.

Belirli bir niyetim yoktu. Robert'in, Eponine'in kaprislerine teslim olmasını istiyordum; ama bu keyifli kötü niyetim, aramızda korunması gereken eğlenceli dostluk ihtiyacına –ki bu eğlence sadece benim yenilgimle anlam kazanacaktı– açıkça baskın değildi.

Geçen akşam içilen alkolün verdiği bulantı ve onu izleyen gerginlik yüzünden duygularım oldukça karışıktı. Bu yağmurlu günde, sabahın

onunda, küçük kasabanın sokakları yok gibiydi; kapalı pencerelerin sessizliği sokakların anısını boş yere koruyordu. Moral bozucu, ama kaçınılmaz bir durumdu bu. R.'de bir eylül sabahı, saat on: Uçsuz bucaksız olasılıklar içinden benim payıma düşen buydu; Tanrı bütün sonsuzluğu içinde, bana, küfredermişcesine, küçük kasabanın sokağındaki bu sınırlı ve yağmurlu günden daha iyisini vermemişti.

Rahip evinin bahçesinden geçtim: Kardeşimi hapseden ve beni de hapsedecek olan, sağlam, ama uçucu, kanıtlanamaz gerçekliğiyle bende alay etme hissi uyandıran ev orada duruyordu.

Bu kül rengi sabahın alacakaranlığında, rahip beyaz keten pantolonu ve siyah yün kazağıyla odasında kımıldamadan duruyordu.

Bir koltukta sessizce oturuyordu, beni içeri davet etmek için gösterdiği çaba çöküntüsünü belli ediyordu.

Bu defa gerçekten kötü bir durumda olduğunu ilk bakışta anlayamadım; benim tahmin etmeye çalıştığım nedenlere ek olarak, onu neyin bu derece sinirlendirmiş olabileceğini kendi kendime sordum. Ağzımı açmamıştım: Bana doğru uzattığı kolu koltuğun kenarına kaydı ve bir kukla gibi aşağı düştü: Bu hareket ondan geldiğinde yapay kaçıyordu. Kuşkusuz bunu o da hissetti.

Başını kaldırdı ve neredeyse neşeli bir sesle şöyle dedi:

– Ah! Gerçekten çok aptalca!

Ama, benim masum olduğumu sanan biri gibi davranma ihtiyacı duymuş olmalıydı ki, gülümsedi ve bana hayli uzun gelen bir süre sonunda şöyle devam etti:

– Ama iyi, sonuçta.

O sırada anlayacak halde değildim ve aslında, olaylar bu sözlere bir açıklık getirmeden anlamam da gerekmiyordu.

Beni rahatsız eden, pencereyi sonuna kadar açmama ve orayı bir an önce terk etme isteği duymama neden olan şey, kardeşimin dağınık yatağı, yarı açık bir komodin ve özellikle şu yaşlı insan kokusu sinmiş ev ve kilisenin rutubetiydi aslında.

– İyi uyuyamamışsın, dedi kardeşim. Ben de oldukça kötü uyudum.

Kaçamak davranmaya devam ediyordu.

Aslında ikimizi de gerçekten ilgilendiren konuya geçmeye bir türlü cesaret edemiyorduk: Tatilde, Paris'te çılgınlık yaşayan tanıdık bir kız.

Geçen geceden bu yana ne kadar çok değişmişti!

Bitkin görünümünün bende yarattığı etkiyi sil-

mek ister gibiydi. İlk başta güçsüzlük olarak itiraf ettiği şeyi, kaçak bir sevimlilikle saklamaya çalışıyordu. Kesin olan tek şey, beni rahatsız eden bir değişiklik, bir kararsızlıktı. Ona inanıyordum, en azından inanmaya çalışıyordum: "Ona, onun evinde tuzak kurmaya gelmiştim, o ise çoktan tuzağa düşmüştü!" Bunun ne derece doğru olduğunu hâlâ bilmiyordum. Ama canım sıkılmıştı; aslında tuzağa düşenin ben olduğunu hissediyordum; önsezilerimi epey aşan bir düzensizliği artık anlayamayarak, çocukça bir şekilde benden rahibi kendisine getirmemi istemiş olan ve o sabah bana bir tür emir veren Eponine'in kaprislerini yerine getirmiş olmaktan acı duyuyordum.

Yaşadığım iç karmaşası zavallıcaydı ve içimde, somutlaşamadan tükenen, bir çeşit Corneille'vari klasik ahlak tartışması sürmekteydi; beni kardeşime ve bu kıza bağlayan güçlü duyguları ifade etmem mümkün değildi. Eponine ile samimi bir ilişkim vardı, ahlaksızlıklarına ve isteklerine hiçbir şekilde karşı koymuyordum; rahibi istemiş olmasıysa, hem çok saf hem de çok şeytanca görünüyordu. Ama kardeşim, Eponine'in vermek istediği mutluluğu kaldıramazdı. Eponine'in bana verdiği mutluluktan daha güçlü olacak bu mutluluğun, rahibi mahvetmekten başka bir işe yaramayacağını düşünüyordum.

Sonunda oturdum ve karanlık, havasız odada uzun uzun konuştum: Bana arada bir sadece acıklı bir gülümsemeyle yanıt veren rahibin sessizliği, anlamsız konuşuyormuşum hissini uyandırıyordu içimde.

– Sana, Eponine ile yatmanı istemek için geldim, Robert. İsteğim seni şaşırtmayabilir, bunun bir çeşit meydan okuma olduğunu düşünebilirsin. Bunu gerçekten sadece anlamsız bir tahrik olarak mı değerlendireceksin? Ya da bu aslında hiçbir zaman kabullenmediğin bir zorunluluğun daveti mi?

Rahip zayıfça karşı çıktı:

– Şaşırdım... diye başladı.

– Ama öncelikle şaşırman gereken, ne kadar kesin gözükürse gözüksün, başından beri boşuna direndiğini fark etmen değil mi? Çünkü biliyorsun, 'kaybettin!' – Artık çok geç, ona direnmenin yolu yok.

Gülmesini ve sevimli bir şekilde omuz silkmesini bekliyordum; sonunda gülümsedi, ama hali öyle kötüydü ki... Yağmurun belli belirsiz ışığı, yüz hatlarına bozulmuş bir güzellik veriyordu. Şaşırmıştım: Söylediğim her şey onu biraz daha yokluğa çekiyordu.

Yarattığım büyüyü bozabilecek kadar mükemmel ve kararlı bu değişimden endişe duyuyor-

dum.

Sanki daha büyük bir saçmalıkla onu uyandırabilirmişim gibi, canlı bir sesle:

– Her şeyden önce senin evine gelmeyeceğini bilmen gerekir. Bunu kabul etmiyor, dedim.

– Ondan bunu istedim mi ki? diye atladı kardeşim aptalca.

– Ondan hiçbir şey istemiyor musun?

–

– Kendine gel. Onu tam on yıldır tahrik ediyorsun.

Bunu kardeşime zaman zaman anımsatmıştım. Eponine kasabanın gençleriyle sevişirken, Robert sadece uzak kalmamıştı: Eponine onüç yaşından beri olabildiğince çok insanla yatıyordu; o güne kadar onun bütün gizli oyunlarını paylaşan Robert, sokakta artık onu tanımazlıktan gelmeye başlamıştı. İkiz olduğumuzdan, ara sıra giysilerimizi değiştiriyor olmamız, hareketinin yanlışlığını daha da belirginleştiriyordu. O sırada, hastalığım yüzünden uzun süre kalmak zorunda olduğum Savoy'dan yeni dönmüştüm. Gelir gelmez, Eponine'in en gayretli âşığı olmakta gecikmedim. O dönemde, Eponine, kendisini soluksuz kalıncaya kadar güldüren, hayalet gibi dolaşan Robert'i tanımak için can atıyordu. Cüppe, komediyi daha da abartılı bir hale sokuyordu. Bu kılık

değiştirme Eponine için kışkırtmaların en sinir bozucusuydu: Robert'in her geçişinde, hastalıklı bir şehvetin ve benim bedenime olan alışkanlığının daha da güçlü kıldığı bir gücenmeyi gizleyen laf atmaları artıyordu. Diğer kızları da bu duruma gülmeleri için çağırıyor ve Robert'in saygısızlığına, daha büyük bir saygısızlık etmeden karşılık veremiyordu (kötü alışkanlıkları erkenden edinmişti), bir gün, bir akşamüzeri onu fark etti ve yanına koştu: Küstah ve kapalı duruşundan, onun ben olmadığını anladı: Sırtını döndü, eteğini kaldırdı ve kıçını havaya dikti:

– Küçük şapşal, diye mırıldandı dişlerinin arasından, artık görmek istemiyor musun benim ...ımı. Ama yine de göreceksin!

Rahip sonunda bir daha R.'ye gelmemeye karar vermişti, ya da en azından olabildiğince az gelecekti. Ama akrabalarımız birbiri ardına öldüler ve savaş sırasında, dostluktan öte hastalık onu evine geri getirdi.

Tahmin ettiği gibi, onu görmeye gittim; Eponine bunu anlayınca, benimle birlikte gelmeye karar verdi. Robert'in düşündüğünün aksine, bu geri dönüş, yeni ölen rahibin yerine iki aylığına gelmiş olmasından çok daha fazla olaya neden olacaktı.

Kardeşimi azarladım: R.'ye asla geri dönmemeliydi. Eponine burada olduğunu biliyordu ve

hiçbir şey onu görmesini engelleyemezdi; Robert artık bilmezlikten gelemezdi: Sergilediği tavır yüzünden, Eponine için bir saplantı halini almıştı; gitgide çılgına dönüyordu; kısacası, bir erkeğe duyduğu ilgi her gece değişen Eponine, kendince bu duruma âşık olmuştu.

– Eponine'i kendini sattığı için aşağılıyorsun, ama erkeklerle sadece eğlendiği zamanlarda bile, onu sokakta gördüğünde tanımazlıktan geliyordun!

Kelimeleri fısıldayarak alçak sesle konuşmaya devam ettim:

– On yıldan beri bu beni çıldırtmaya yetiyor!

Ayağa kalkarak bir aşağı bir yukarı yürümeye başladım; yağmur pencerelerden içeri süzülüyordu, oda soğumuştu, yine de ben terliyordum. Kötüydüm. Kardeşim beni yanıtsız bırakmıştı: Yaşlı biri gibi davranıyordu. Beni özellikle sıkan şey, alışmış olduğum zeki, kendine güvenli hazır yanıtlar vermek yerine, kayıtsız bir kuşkuyla bana karşı koymasıydı. Sinirli bir ses tonuyla sözümü tamamladım:

– Onu aşağılamaya nasıl cesaret edebilirsin? Bunu kaldıramaz: Hiç abartmadan söyleyebilirim ki, bu onu hasta ediyor; böyle davrandığın için kendinden utanmalısın! Hatalısın ve zaten kaybettin: Onu güldürüyorsun, ama Eponine'in içinde sana karşı öyle büyük bir kin var ki, çok kısa

bir süre sonra, ona yapmaktan zevk aldığın bu kötülük yüzünden sen hasta olacaksın.

Sustum ve hızla kapıyı çarparak çıktım. Ne kımıldadı, ne de bir kelime söyledi.

Dışarıda, kendi sözlerimin beni öylesine aştığını hissettim ki, gülemediğim gibi başka bir şey de yapamadım.

IV

GEÇİŞ

Bayan Hanusse'ün, kızının taşkınlığına karşı söyleyeceği hiçbir şey yoktu aslında. Gerçekte bu onun yaşamasını sağlıyordu: Geçen gece Robert için duygulanmıştı (küçük kasabada herkes, şaşkınlık içinde, Eponine'in onu aradığını biliyor, bu durumla eğleniyordu). Ama sadece abartılı bir skandal –ve kardeşimin ortada olan yoksulluğu– onu çileden çıkarabilirdi. Gece Eponine'i görmeye gittim. Ona kardeşimle görüşmemizi anlattım.

Akşam dokuzda onun odasındaydık, hava henüz kararmıştı. Bayan Hanusse'ün evinin önündeki sokaktan çok az insan geçerdi, birinci kat penceresinin önünde sohbet ediyorduk; ama o sırada başını pencereden dışarı uzatan Eponine aniden geri çekildi ve bana susmamı söyledi.

– Robert! dedi kısık sesle.

Açık pencerenin perdesinin ardına gizlendik ve kardeşimin gelişini seyrettik. Geçmemesi için birçok nedeni varken, yine de bu ufak sokaktan geçiyor olmasına şaşırmıştık. Bir an için kısık sesle, Eponine'i görmeye gelip gelemeyeceğini bile

sorduk birbirimize.

Buna karar vermişse bile vazgeçti. Evin önünden, birinci katın penceresine bakarak yavaşça geçti. Biraz ileride durdu ve geri dönerek pencereye bir kez daha baktı. Sonra gitti, karanlık siluetini görmek beni rahatsız etmişti; silueti yine karanlıklar içinde kayboldu.

– Burada kal! dedi Eponine.

Onunla konuşmak istiyordu, ama karanlık sokaklarda onu bulmayı başaramadı. Sıkılarak, çok geçmeden geri döndü ve bana en aşağı on kez, bu beklenmedik gezintinin ne anlama gelebileceğini sordu.

Olasılıklar içinde kaybolmuştuk. Belki de sadece beni aramış, evde kimseyi bulamayınca da evden kiliseye varan yolda bana rastlayabileceğini düşünmüştü. Ama hangi nedenle olursa olsun, sadece burada oluşu bile kesin bir değişimi ispatlıyordu. Eskiden, zorunlu olmadıkça, rahip kesinlikle bu sokaktan geçmezdi.

Robert'in bu sessiz geçişi, Eponine ve beni oldukça rahatsız etmişti: Bunu nasıl yorumlayabileceğimizi bilmiyorduk. Eponine, sonunda kardeşime ulaşabileceğini ve bu aşağılayıcı sessizliğe son verebileceğini düşünüyordu. Ama bundan bir türlü emin olamıyordu; çünkü ısrarla arzulanan sonucu elde etme umudu onu daha fazla çi-

leden çıkarabilirdi. Aşk içindeki ince bedeni aşırı tepkiler veriyordu; sinirden titriyor, kahkahalar atıyor, boğulan bir tavuk gibi sesler çıkarıyor ve rüzgâr altındaki bir yelkenli gibi savruluyordu.

Aniden, açık pencereden bir çığlık attı, ardından insanın kanını donduran beddular etti. Rahibe bir sürü yakışıksız küfür savurdu. Sonra sustu; bütün duyabildiğim bizi sevişirken gören çocukların dehşetle kaçışmalarıydı.

Kardeşimi Eponine'in evinin önünden geçerken gördüğümde hissettiğim dehşet elimi kolumu bağlamıştı. Robert, olası bir yakınlığı inatla saklamak için yüzünden eksik etmediği gülümsemesiyle uzun süredir beni çileden çıkarıyordu. Bu yüzden, Eponine'in hislerini paylaşıyordum. O anda, Robert'in metresime karşı takındığı tavır, karşılıksız bir dostluğun akışını değiştirmişti. Bu, inançlardan ya da bir rahip adayının kısıtlı yaşamından çok daha önemliydi. Hıristiyan inancı ve onun mantıksal çıkarımları hoşuma gitmiyordu, ama yine de bu konuyu Robert'le tartışmak isterdim: Büyük bir tutkuyla konuşabilirdim; insanlar bu sınırlar içinde anlaşabilir, birbirlerine karşı gelebilir ve sevebilirler. Ama Eponine'in bana olan arzusuna karşı Robert'in takındığı ölü tavrı, beni bu tür bir alaycı girişimden alıkoymuştu.

V

VAAT

Bu tavır bana sadece korkaklık gibi gelmiyordu; kardeşimi bir sahtekârdan daha kötü bir duruma düşüren bir tür kendini hiçe saymaydı: Bu ölü, giysi farkıyla, benim aynadaki yansım olduğundan, benim de bir ayağımı çukura sokuyordu.

Sonuçta, Eponine'in varlığını hiçe sayması, bizim birbirimize duyduğumuz isteği daha da artırıyordu; alışkanlıklarımızı kalıcı kılan kuşkusuz bu oldu. Ama bunun bir başka sonucu daha vardı: Bu koşullarda, Robert'le benim elimizden, birbirimizle alay etmekten başka bir şey gelmiyordu. Birbirimizi görmeyi sürdürdük, ama karşılıklı küçümseyici bir tavır içindeydik; aptalca ve umutsuzca, birbirimizi tamamen yadsıyorduk. Birimizin konuşması diğerini sinirlendirmekten başka bir işe yaramıyordu. Rahip evine yaptığım ziyaret, gerçek düşüncemi açıklama anlamında yapılan ilk ziyaretti.

Bir tiyatro oyunu gibi, her şey bir anda değişmişti. Onu aynı sabah, maskesi düşmüş bir halde

görmüştüm: Baygınlık içinde kendini tamamen bırakmış, saldırılarıma kayıtsız kalmaktan başka bir şey yapamayan bir adam. Ama bu saldırılar, benim isteğime yanıt bulmaktan çok, beni, açık bir kapıyı kırıp yüzüstü yere serilen bir adam durumuna düşürüyordu. Akşam, kardeşimi yoldan geçerken gördüğümde, bu komediyi sürdürmekten vazgeçtiği ve teslim olduğu için mutluluk duymam gerekirdi. Gecenin içinde ağır ağır yürüyüşü, bastırdığı sıkıntıyı itiraf edecek güce sahipti. Ama bu beklenmedik sonuç benim için yeterli olmadı.

Robert'i bulmak istememde herhangi bir kötü niyet yoktu. Kardeşim benim için her zaman bir öteki ben oldu ve öyle kaldı; onunla dalga geçtiğimde, bana kötülük etmiş gibi acı çektim ve bana karşı mesafe koymak için gösterdiği sahte hoşnutluk beni zayıf kıldı ve yıprattı. O gece Eponine ile uzun uzun konuştum, onunla aynı fikirde olmak şaşırttı beni.

Eponine de, kendince, Robert'in görünür mutsuzluğundan tatmin olamıyordu. Robert'in acı çekmesi onun için önemli değildi, çünkü bu acıyla bile hiçe sayılıyordu! Öfkeli ve bu duruma düşmekten yorgun, Robert'in onu tanımasını, hiç yoksa Robert için varolmayı istiyordu; ama sahip olduğu tek özelliğin ahlaksızlık olduğunu bildi-

ğinden, tek yapmaya çalıştığı, Robert'i çekinmeden baştan çıkarmaktı. Haklıydı: Yatakta, orospu olmanın getirdiği küçümseme, saflığının ölçütü olan bir zevke dönüşüyordu.

Alçak sesle ve soluk soluğa konuşuyordu.

– Robert hiçbir şey bilemez, dedi. Bilmesini istiyorum, anlıyor musun? Benim gibi dipdiri bir kadın hakkında hiçbir şey bilmiyor!

Eponine çıplaktı ve hiç durmadan konuşuyordu. Onu soluk soluğa bırakan katı görünümü altında çırpınıyor gibiydi.

Ona on kez söz vermek zorunda kaldım: Ertesi gün Robert'e gidecek ve akşam Eponine'e gitmeye söz vermedikçe onu bırakmayacaktım. Onu kandırmamam gerekiyordu: Eponine'in odada çıplak bekleyeceğinden haberi olmalıydı. Robert'in ona hiçbir şey söylemesi gerekmeyecekti. Eponine bir orospuydu ve orospulara güzel sözler söylemek gerekmezdi. Daha önceleri genelevde çalışmıştı. Robert her şeyi bilmeli ve ona –Eponine'in annesinin evine– sanki bir geneleve gidermiş gibi gitmeliydi. Yaşlı kadın onu odaya çıkaracak ve rahip isterse ona yüz frank verecekti (ben de ona aynı şekilde ödüyordum); bütün Rahipler öyle ya da böyle bir kere, bir orospuyla beraber olurlardı; kuşkusuz Robert, Eponine'in 'becerdiği' ilk rahıp değildi.

Bu, orospuların kullandığı dildi; ama öyle çılgın bir kesinlik, öyle yoğun bir heyecan içeriyordu ki, bu yadsınamaz alçaklık karşısında insanın yoldan çıkmaması imkânsızlaşıyordu: Bu, aynı zamanda, sadece herhangi bir engeli değil, bu duruma karşı koyacak her tür ertelemeyi de ortadan kaldırmak için kaba yanlarını sergileyen tutkunun diliydi. Bütün dünyayı kendine ait sanan, şiddetini sonsuz bir genişlikte ölçen ve artık asla yatışmayacak kusursuz bir küstahlıktı. Konuşmaya devam etti:

– Sönmüş mum kokusunu alacak mı sence?

Karanlıkta burun deliklerinin açıldığını hissediyordum.

YALINLIK

Bütün saçmalığımla, bitkin bir halde, edebiyatın karşılaştığı zorluğu tam olarak dile getirmenin bir yolunu hayal ettim. Ana yolda hızla giden bir araba gibi, edebiyat için bir hedef, kusursuz bir mutluluk hayal ettim. İlk önce, bu arabayı bir kurşun hızıyla sollayıp onu geçecektim. O daha fazla hızlanacak, yavaş yavaş arayı açmaya başlayacak ve motoru elverdiğince uzaklaşacaktı. Arabanın uzaklaşmaya başlayıp onu asla yakalayamayacağımı, hatta yetişemeyeceğimi bana gösterdiği an, yazarın ulaşmak istediği hedefin imgesidir: Bu hedefe, onu yakalayarak değil, gücün doruğunda, imkânsız bir gerilimin etkisinden kaçarak erişilir. En azından, daha hızlı bir araba tarafından geçilmiş olmakla, görünüşte beni geçmemiş olsaydı yaşayamayacağım mutluluğu yaşamış olurum. En hızlı araba hiçbir şey hissetmezken, onu izleyen daha yavaş araba, en hızlının arkasında kalma duygusunu yaşadığından, mutluluk hakikatinin bilincine varır. Gerçeği söylemek gerekirse, bu nihai berraklığa sadece hayal kurarken ulaştım: Uykum geçince kendimi yeniden bağlantısız bir şekilde, uyanıklık halinin bulanık

kayıtsızlığında buldum.

Erkenden Robert'e gittim. Her zamanki gibi sıkıntılı görünüyordu. Ama kararı hakkında düşünecek zamanı olmuştu: Her zamanki ironiden kaçınarak durumunu ciddi bir şekilde anlatmayı önerdi.

Yatağına yatmış güçlükle konuşuyordu.

Bana kesinlikle hasta olduğunu söyledi. Ateşi tekrar yükselmişti.

Ne kadar saklamaya çabalarsa çabalasın, ayakta duramadığı ortadaydı. Piskoposluğu telefonla aramış ve önümüzdeki pazar ayini yöneteceğini isteksizce belirtmişti; bu kuşkusuz, kilisedeki son görevi olacaktı.

Sesimi onunkinden daha fazla yükseltmeden sordum:

– Şu anda, seninle sinirlenmeden konuşamayacağımı hissettiğim için çok üzgünüm. Birbirimize söylediğimiz her şey kesinlikle yanlış. Kurnazlık yapmamayı başarmak isterdim, ama her ikimiz de biliyoruz ki, kısa sürede bu mümkün değil. Seninle sakin konuşmayı ve yıkılan şeylerin neler olduğunu bulmayı isterdim, ama artık çok geç! O kadar hissizleştim ki, artık seni sorgulamanın saçma olduğundan eminim. Rahipliği mi bırakmak istediğini söylemiştin, yoksa hayatı mı?

– Ben de hissizleştim, dedi. Bu yüzden yanıtla-

mak istemediğim soruyu duymuyorum. Artık birbirimizi aldatmıyoruz ve nedenini bilmediğim bir şekilde iki gündür maskemi indirdim; şimdi bana net olarak, herhangi bir kurnazlık yapmadan, ne sormak istiyorsan sor.

– Bu gece saat dokuzda Eponine odasında olacak. Onunla buluşacaksın, ama belirsiz bir şey kalsın istemiyor. Çıplak olacak ve ona herhangi bir şey söylemek zorunda kalmayacaksın.

Ölüme benzer bir şey geçti bakışlarından, ama sanki önerimi tahmin etmişcesine, hemen yanıt verdi:

– Cüppemi alabilirsin.

Sesimi hiç yükseltmeden karşı çıktım:

– Bunu asla yapmayacağım, bunu düşünmüş olman beni çok üzdü. Böyle gülünç bir çözüm bulmana şaşırdım. Sen de biliyorsun; hem kendine hem de ona yaptığın kötülüğü telafi etmenin bir yolunu bulman gerekiyor. Bunu bir komedi olarak gördün, çünkü on yıldan bu yana birbirimizle sadece dalga geçtik. Şu kesin ki, Eponine'in evinin önünden onu görmeden geçmeye başladığın günden beri yaşanan her şey yanlış. Bugün ilk kez birbirimizle açık açık konuşuyoruz. Bunu söylememeliydim; çünkü senin önerin, eğer kabul etseydim, bizi başladığımız noktaya geri götürecekti.

Rahip doğruldu, gülümsedi; artık yenik bir gülümsemeydi bu. Bana sadece:

– Doğru, dedi.

Söylemek istediğimi zor da olsa bitirmek ve kardeşimle aramızdaki 'yalınlığı' tekrar bulmak için devam ettim:

– Çok iyi biliyorsun ki, dedim, maske ve cübbe arasında benim için artık hiçbir fark yok. Çok uzun zamandır bana söylediğin her şey yalan olsa da, benim için durum farklıydı. Uzun uzun Eponine'den söz ettiğim zamanlarda gerçeği saklamıyordum: Sana söylediğim garip şeylerin doğru olduğunu ve bunlardan artık hiçbir kuşku duymaman gerektiğini bilmen gerekir. Sana zorlama gibi gelebilirler, çünkü çok büyük bir hayranlığı yansıtıyorlar. Ama bu ahlaksızlıklar, ani tutkular, bu şiddetli alay ve cesaret, soğuk bir bilincin kötülüğü, sefahatteki bu kararlılık, Eponine'de normali aşan her şey, sadece doğruydu. Ama bundan şu sonuç çıkar: Seni bin kere aşağılayabilecek olan Eponine, anlayamadığım bir nedenle, bunu asla başaramadı. Belki küçük bir kızken seni tanıyıp sevme fırsatı oldu. Seni unutabilme şansı olup olmadığını bilmiyorum: Ben, tam on yıldır onun en gayretli âşıklarından biri olmadım mı? Senin ahlaki tutumun tamamen zıt olmasına rağmen, fiziksel benzerliğimizin, kelimenin tam anlamıyla onu parçaladığını çoğu zaman açıkça his-

settim: Dünya onun içinde ya da gözlerinin önünde ikiye bölünüyor, ama iki parça bir türlü bir araya gelemiyordu sanki.

– Aynı durum herkes için geçerli değil mi?

– Ama başkaları için uzak bir anlamı olan ve hissedilemeyen bu rahatsızlık, seni her gördüğünde oradaydı ve mevcuttu. Kuşkusuz, böylesine kusursuz bir benzerliğin sonuçlarını hiç düşünmedin. Kolaylıkla anlarsın ki, tavrının ilk etkisi bunu daha da belirginleştirdi. Genelde insanlar buna pek dikkat etmezler, ama bir kadın fiziksel olarak bir adam tarafından seviliyorsa ve bu adamın ikizi ona korkunç bir hor görmeyle yaklaşıyorsa, birbirine karışan bu sevgi ve hor görme, onlarla ilgili duygularını şiddetlendirebilir. Bu tabii ki çekingen bir insan üzerinde herhangi bir etki yaratmaz, ama Eponine tam tersine, bu denemeye hazır olarak, sonucu ne olursa olsun, kaderin ona hazırladığı tuzağa attı kendini. Bunu anladığın takdirde, onun gerçekten kim olduğunu görürsün. Kaderin cilvesine daha güçlü meydan okumayı bildi ve takdir etmelisin ki, bu karşı koyuş onun bütün varlığını oluşturuyor. Böylesine insafsız bir tutkunun çaresizliğini artık anlayabileceğini düşünüyorum – çünkü Eponine, seni yok etmeden rahat nefes almayacak. Yine de, bütün bunların sadece kaba taraflarını görmeye devam edersen kendini haklı çıkarabilirsin; çün-

kü sonuçta en açık görünen yanlar bunlar, ama böyle davranırsan kendinden kaçmaya devam edeceğini biliyorsun.

Rahip hızla, sanki yüksek sesle hesap yapıyormuş gibi kayıtsız ve hiçbir düşmanlık taşımayan bir sesle yanıt verdi:

– Şimdi konuşursam, hiçbir şey söylememek için konuşacağımı anlayacağını biliyorum ve ne sana ne de kendime karşı bu saygısızlığı yapmak istiyorum. Sonuç olarak, kendimi daha fazla gizleyemediğimi görmek seni şaşırtmadı. Ama yine de bu, bugün ne yaşadığımı sana anlatmam için yeterli bir neden değil. Bu komediye son verdiğimi bilmek sana yeter. Belki tahmin etmeni tercih edebilirim, ama susmaya kararlıyım ya da istersen şöyle de ifade edebilirim, susmaya mahkûmum. Bu benim için korkunçtan öte bir durum, çünkü geldiğimiz noktada, ilgisiz konulardan söz etmemiz imkânsız; öyle ki, seni tekrar bulmaktan mutluluk duyduğum bir anda, birbirimizi görmeye son vereceğiz: Artık çok geç, bütün kartlar açıldı.

Robert çok solgundu, kuşkusuz ben de öyleydim. Bana gülümsüyordu. Ayağa kalktım, elini sıkmadan avcumun içinde tuttum ve bir süre bırakmadım.

– Aramızın böyle olmasından mutluyum, dedim, ama seni şaşırtmayacağım: Aynı zamanda çok mutsuzum.

Devam etti:

– Tabii ki! Mutsuz... sonuçta, Tanrı'ya şükür, her şey çok yalın. Bana artık hiçbir şey sorma. Her şey böyle daha iyi, değil mi?

Elini sıktım ve,

– Evet böyle daha iyi, dedim (sanırım bu kelimelerin kaçamak tonu kesin bir anlaşma anlamı taşıyordu).

Verebileceği tek yanıtı vererek beni rahatlatan kardeşime minnetardım. Ama dışarı çıktığımda kendimi çok kötü hissettim; Eponine'e söyleyeceğim hiçbir şey yoktu.

VII

KASAP

Beni Eponine'den uzaklaştıran bu ziyaret ertesinde tamamen yalnız kalmıştım. Tavrıma karşı çıkışı ve benim buna sıkıcı bir sessizlikle karşılık vermem dayanılması en güç şeylerden biriydi; çünkü genelde sinirlendiğinde, insanlara karşı hissettiklerini çok kaba sözcüklerle ifade eden Eponine, kardeşimle benim hakkımda çeşitli ithamlarda bulunuyordu ve korkaklık, içlerinden en kolay kabul edilebilir olandı. Yaşadığı hayal kırıklığı yüzünden kontrolünü ve karar verme yeteneğini yitirmişti. Rastgele bağıran, kendi mutsuzluğunun nedenini başkalarının üzerine atan bir kız nefret uyandırmaya çok yakındır. Dahası, ikimizin de özleyeceği küçük, keyifli sefahat oyunlarına kendi hatamız yüzünden son verdiğimiz için karşılıklı birbirimizi suçluyorduk. Her ikimiz de, her halükârda birimizin yaptığı yanlışlık yüzünden alçalıyor ve engellenemez bir şekilde bu alçalmanın sonucunda birbirimizi düşman gibi görüyorduk. En azından Eponine açıkça böyle hissediyordu ve ben aynı pişmanlığı hissederek acıklı bir mutlulukla, sürekli aynı şeyi tekrarlamaktan alamıyordum kendimi: "*Böylesi daha*

iyi: Zamanı geldi, artık her şeyin bitmesi gerekiyor!"

Eponine iyice içine kapanmıştı. Robert'le bir olup onunla dalga geçmiş olmamı ihanetin doruğu olarak değerlendiriyordu. Şiddet soluduğunu hissettirmiş ve bana olan güveninin sarsılmasına gücenmişti. Gülünç düştüğü için haykırıyor ve yarım akıllı birinin hazırladığı tuzağa düşmüş olmaktan utanç duyuyordu.

– Tabii ki, dedi bana, kardeşinle aynısın, onun gibi bir *rahipcik* (kiliseye ait biri için bu kelimeyi kullanmak bir süredir hoşuna gidiyordu)... Ama gururlu sesin ve terbiyeli dilin beni hasta ediyor.

Kapıyı çarparak çıktı; hüzün verici bir biçimde etrafa dağılmış çamaşır, parfüm ve Paris malı elbiselere taşra yıpranmışlığının karıştığı bu tuhaf odada, sandalyenin üzerinde yalnız kalıvermiştim.

Kendimi sahipsiz ve yalnız hissettim; sanki kader beni bir anda kimsesiz bırakmak ve yok etmek için elinden geleni yapıyordu. Çaresizce yalnız kalıyordum: Eponine kardeşimin yolunda giderken, dalları birbiri ardına kırılan çürük bir ağaç gövdesi gibiydim. Bu arzulanmış bir yalnızlık olabilirdi, bunu bekleyebilir ve hayal edebilir-

dim; ama şu anda benim dışımda bir gerçeklik olduğu için, onun hakkında hiçbir şey bilmek istemiyordum.

Merdivenlerde bir ayak sesi duydum. Eponine odasından bir eşya almaya gelmiş olabilirdi: Girecek ve beni görmezlikten gelecekti. Bir yaşam dalgası bizi kapıp götürmeye her an hazırmış gibi kalbim sıkıştı; tam o sırada Bayan Hanusse kapıyı açtı.

Kapıyı çalmadan girdi.

Onunla konuşmak zorunda kalmama sinirlenerek ayağa kalktım. Ondaki köylü iyi niyetinin, hiç yoksa saçma olduğu söylenebilirdi.

– Evet, zavallı bayım, dedi, tartışmışsınız, üzgün bir haliniz var...

Devam etti:

– Ama sinirden bahsedeceksek, Eponine'in halini görmeniz gerekirdi. Küçük orospunun ne dediğini biliyor musunuz?

– Ne dedi?

– Ona yanıt vermeme fırsat tanımadan kaçtı ve bana, "Yukarıda bıraktığım çöpü at," dedi.

Kötücül bir gülümseme ve tiksintinin sınırında, ne söyleyeceğimi ve ne yapacağımı bilemeden, ama bu şirret kadından bir an önce, hem de gururum zedelenmeden kurtulabilmek için sessiz ve buz gibi kaldım.

Bayan Hanusse kapıya doğru gitti, dikkatlice dışarıyı dinledi ve bir şey duyamadığı için, başka zaman olsa beni gülmekten öldürecek fesat bir ifade belirdi yüzünde. Fısıldayarak konuştu:

– Gidin, sakinleştiği zaman size haber veririm.

Bir parfüm şişesinin altına biraz para bıraktım ve giderken ona yavaşça, "Teşekkür ederim, Bayan Hanusse," dedim; birbirimizi anlamışcasına gülümsedik. Ama sokakta gölgemi gördüğümde ve ayak seslerimi duyduğumda, "Teşekkür ederim, Bayan Hanusse"ü hatırlamak, hiçbir umudun telafi edemeyeceği bir sıkıntı yarattı içimde.

Genellikle uğradığımız bara doğru ilerledim, ama içeri girmedim. Amacımın içmek değil, Eponine'in orada olup olmadığını öğrenmek olduğunu biliyordum. Buna rağmen, onunla karşılaşmaktan da çekiniyordum! Tembellik, her şeyi kesinlikle berbat etmekten kaynaklanan bu büyüyen öfke içinde bile, beni kaderimle oyun oynamaya itiyordu. Kasaba da aynı nedenle gittim: Kapıyı zorladım, ama kapının kapalı ve perdenin çekili olması beni şaşırtmadı. Kasapların kapısını kilitli bulmak o sıralar pek ender rastlanan bir şey değildi. Ama o sırada, Eponine'in perdenin arkasında olduğundan ve kapıyı zorlamamı duyarak, yarı sinirli yarı neşeli olduğunu tahmin ettiğim bir halde sessizce beklediğinden emindim.

Yanılmamıştım. Aynı yoldan tekrar geçtim, ama kapıyı açmayı denemedim: Bir an içerden zayıf bir nefes alış sesi duydum. Kuşkum kalmamıştı. Susadığım için bara geri döndüm. Kasabı seven ve kasabın kaba vücudundan etkilenen Eponine'i kıskanıyordum: Ziyaretlerini gizlemiyordu, hatta tam tersine (asla başka türlü et alamadığını söylüyordu bana). Ama, şu an iyice sinirlenmek istiyordum: Bardan Eponine'i izledim ve kasaptan çıktığını gördüm. Güzel ve uçarıydı, bense zavallıydım, hem de tam anlamıyla bir zavallı ve kısa sürede yalnız kalmıştım. Bara gelmesinden korkarak hesabı ödedim ve geldiği takdirde diğer kapıdan çıkmak için arkaya doğru ilerledim. Tuvalete girdim. Çişimi yaptığım yerler nefes alınamayacak kadar sıcaktı. Uzun bir süre yüzümdeki teri silmek zorunda kaldım. Sonunda 'yerimi' bulduğumu ve bu şekilde nefessiz kalmayı istemiş olduğumu düşünüyordum. "Daha!" diye inleyebilir, bağırabilirdim. Orada durduğum sırada, Eponine'in kasapla barda oturduğunu ve içeri girdiğim takdirde benimle dalaşması için adamı kışkırtacağını düşünüyordum. Otuz yaşlarında, iri yarı, güçlü bir adamdı. Çok istesem de, onunla dövüşmeye kalkışmazdım (bunu kesinlikle istemiyordum), ama sonunda kaybedeceğimi baştan biliyor olsam da, ona mütevazi bir şekilde kafa tutabilirdim. Bir anda geri dönüp iç-

meye karar verdim, ama bu kararla aslında kendimi aşağılıyordum: Gerçekten de Eponine'in kasaptan biraz önce *tek başına* çıktığını görmemiş miydim?

Nihayet kafenin kapısının önünden geçtim: Eponine barda değildi.

Kasaba gittim, bu sefer açıktı. Perdelerin ardındaki fayans döşeli dükkânın çok hoş bir serinliği vardı. Yeni kesilmiş iki koyun başaşağı asılı duruyor ve üzerlerinden kanlar süzülmeye devam ediyordu; sedefsi çıkıntılarıyla sinir bozucu bir çıplaklığa sahip bir kurukafa ile büyük kemikler rafın üzerinde duruyordu. Kasap da keldi. Dükkânın arka tarafından çıktı; çok iri, sakin ve ağırdı, üzerinden sağlık ve kabalık fışkırıyordu. Görünüşteki (belki de hayali) alaycılığı hoşuma gitmişti. Ondan en iyi parçayı istedim, alışılmış hayır karşılığını beklerken, nazik bir şekilde "Nasıl isterseniz," demesini, doğrusu hiç beklemiyordum. Hızla parlak bir bıçak aldı eline, büyük bir dikkat ve sessizlikle bıçağı biledi. Bu kan ortamında çeliğin çıkardığı gürültü ve parlaklık, zevkin kararlı sertliğini yansıtıyordu. Eponine'i soyunurken ve korkunç bir gülüşle bu kel devi baştan çıkarırken düşünmek oldukça garipti: Bu bağlamda, yaşamın sinsi hayvansılığı suçun yalınlığına eşdeğerdi! Kasap çeliği aletin üzerine titizlikle

sürtüyordu. Belki bir çeşit suç ortaklığı duygusuyla yapıyordu bunu; ama büyük olasılıkla, bazı görüntüler hâlâ çok tazeyken, bundan korkunç bir fiziksel güç aldığını hayal ettim.

Daha da kötüsü, kaderin kötü bir oyunuyla, her şey en uç noktaya itilmişti ve yaşamın beni boşladığını hissediyordum. Kader bana kusursuz bir dans sunuyordu ve bu dansı edememek beni bunaltıcı bir dehşete düşürüyordu. En azından dans etmek, tam da kasap "fileto"yu elime verdiğinde şaşkın bir tavırla, "Borcum ne kadar?" yanıtını vermek ya da, "Ama bu çok az, yanılıyorsunuz," itirazıyla ödemek, canavarın güzel gülüşüne yanıt verebilmek için yumruklarını bile sıkamamak demekti!

Hayır! Davud'un nezaketiyle bile olsa, bu sahte Goliath'a vurmak hoşuma gitmeyecekti. Bana meydan okuduğunu ya da beni aşağıladığını da kabul etmek istemiyordum. Sadece ne yapacağımı soruyordum kendi kendime; bir kadeh içecek ve temizlikçi kadının kızarttığı eti, "fileto"yu yiyecektim. Şarap içecektim. Peki sonra? Önümde, zamanın sonsuz boşluğu vardı. Yalnızdım; oysa bunu istememiştim. Daha da zoru, bu yalnızlığım benim isteklerimin sonucu olmasıydı. Bunu anladığımda, kardeşimi terk etmekte tereddüt etmiş miydim? Sözümü tutmadığım için Eponine'in be-

ni artık hiçbir zaman affetmeyeceğinden emin değil miydim?

VIII

DAĞ

Eve döndüğümde uzun süre bifteğimin başında bekledim; tam anlamıyla kızarmasını istiyordum, ama bu sıkıntı anına kardeşimin yemeğe olan ilgisizliği –ve o gün onu kendime her zamankinden daha yakın hissetmiş olmam– eklenince, yemek zevkim yarı yarıya azaldı (olabildiğince hızlı içtim). İnsana eşlik eden en iyi şey bir evin sevimliliği olduğu için daha önceleri yalnız yemekten mutluluk duyduğum yemek odasında, düşüncelerimin karmakarışıklığında ne kadar yalnız olduğumu değerlendirecek zamanım oldu. Kitapları yanıma koymuştum. Onları, beni kardeşime daha fazla yakınlaştıracakları düşüncesiyle seçmiştim; ama kardeşim karşıma çıkardığı kusursuz sessizliği bozacak hiçbir şey söylemiyordu. Azize Theresa? Kasabın ölüm tadını en pis şekliyle veren gülüşünü tercih ederdim; bu gülümseme sıkıntılarımla öylesine aynı anlama geliyordu ki, düşüncelerimin hızlı akışı sonunda en kötü şeye varıyordu: Bir gün bu deve benzeyen adam bana işkence yapabilirdi. Ama bu da bir şey ifade etmiyordu: Acımasızlığımla boy ölçüşebilecek tek şey, diri diri gömülen bir insanın so-

luksuz kalması olabilirdi. Yine de bu acımasızlık ciddi olmaktan çok ironikti. Her şeyden önce kendimden iğrenmeme yol açıyordu, ama bu çaresiz bulantının sınırındaki ve sonundaki nesne asla iğrenemeyeceğim bir şeydi! Düşüncemin ucunu bu noktada kaçırdım.

Hemen dağda inzivaya çekilmeye karar verdim, yalnızlığın tadını çıkarmak için değil; ama ironik olarak, bu yalnızlığı uzun bir yürüyüşün yorgunluğu sonrasında, 'Tanrı'yı arayabileceğim' en uygun yer olarak hayal ettim...

Tanrı'yı aramak? Düşüncelerimin karmaşasına hiçbir şekilde son vermeyen şarap, yine de bende inatçı bir arama isteği uyandırdı –güneşin hiç durmadan kemiklerini kuruttuğunu sandığım çilekeşler gibi– bu fikir, düşüncelerimin tüm karmaşasına tıpkı ölüm gibi son verecekti. Kendi yalnızlığıma dönüşsüzce hapsolmuş olduğuma göre, kuşkusuz aşkların ya da dostluğun ulaşmamı engellediği yalnızlığın en uzak olasılıklarını da sonuna kadar yaşayamaz mıydın? Ama yolda, sonsuz manzaraların büyüsü gözlerimin önünde belirince bu kararımı unuttum –tekrar yaşamak istedim– ve tersine, fırtınanın vaatlerine açık bu ufuklardan, birbiri ardına saati gösteren ışık oyunlarından asla sıkılmayacağım gibi geldi ba-

na. Bu, heyecanımın içindeki, yolunu şaşırmış bir mutluluk anıydı; ama hiçbir şey ifade etmiyordu, aniden yaşam sevincinin yerini yeniden sıkıntı aldı. Yaşam sevinci, gerçekte, beni dışlamış olan dünyayla bağlantılıydı: Umutsuzluğun bile bir anda umuda dönüştüğü bir oyun içinde, bitmez tükenmez bir değişimin birleştirip ayırdığı, uzaklaştırıp yakınlaştırdığı insanların dünyasıydı bu. Kalbim sıkıştı ve önünde uzayıp gittiği insanların saflığından başka hiçbir şeye hitap etmeyen bu uçsuz bucaksız manzaraya kendimi çok yabancı hissettim.

Hava kararkdığında ve bütün dünyanın üzerine hiçbir şeyi ayırt etmeye izin vermeyen düşman bir karanlık çöktüğünde benden geriye ne kalıyordu?

Bu koşullar altında, yalnızca tek bir anlamı olan bu yola devam etmek faydasızdı: Yürüyüşün sonuna gelindiğinde, yaşamın sıradan hareketlerini mekanik bir biçimde içimde tutan bu son bekleyiş artık yoktur. Bunun bile pek önemi yoktu. Durmaksızın yürüyordum ve sıkıntı bana hâlâ bir yalan hissi veriyordu; eğer inandığım umursamazlığa sahip olabilseydim, hiçbir sıkıntım olmazdı diye düşündüm. O andan itibaren, başlangıçtaki düşünceme geri dönüyordum. Eğer yalnızlığımda, beni dünyaya bağlayan bu sıkıntı ol-

masaydı, geriye ne kalırdı? Dünyaya duyulan sürekli arzudan, yalnızlığına kapanmış kişinin isteksizliğini çekip çıkaramıyorsam artık ne kalır geriye? Sert bir hareketle değil, umursamazlığın kesinliğiyle, kardeşimle uyuşmamda ve ondan kopmamda hayal meyal, kaçamak bir şekilde gördüğüm gerçeği, yalnızlığın göbeğinde bulamaz mıydım?

Çağrıştırmanın gülünç gücüne (bir cümleye anlık bir durak koymak mümkün olduğundan beri), sadece sessizliğin sahip olduğu bölgeye giriyor olduğumu, girdiğimi anladım böylece. Bu, keyifli, açık, umursamaz, sonuçta hoşgörüyle karşılanamayacak bir soytarılıktı (ama son düşüncelerim şimdiden, dünyaya geri dönüş anlamına geliyordu).

Yolun sonuna geldiğimde, bir çözüme varmaktan çok uzaktaydım. Bu amaçsız yürüyüşe benzediğini hayal ettiğim ölümü düşünüyordum (ama ölümde, hiçbir yere çıkmayan yol boyunca yapılan bu yürüyüş 'sonsuza dek' sürer).

IX

BÜYÜK AYİN

Kardeşimin pazar günü büyük kilisede yöneteceği ayin tek beklentim haline gelmişti. Bu sonuncu ayin olacaktı, ancak bunu gerçekleştirecek gücünün olup olmadığı bile belli değildi. Herhangi bir değişiklik olacağını düşünmem için hiçbir neden yoktu. Her şeyden önce, Robert'in o gün kiliseden kurtularak eve döneceğini ummuştum. Ama geri dönmeyi istemediğini yazdı bana: R.'yi bir an önce terk etmek istiyordu. Bu yüzden, onu görmek için tek şansım, pazar günkü ayine katılmaktı! Ben isteksizdim, ama Eponine'in gideceğine kuşku yoktu: Ona ayinden söz ettiğimde, bir an, içindeki şiddetten kurtulup bana ayinin saat kaçta yapılacağını sormuştu.

Önceki küstahlığımın tersine, gerektiğinde kardeşimi koruyabileceğim olası olayları bile düşünüyordum. Eponine'in niyetini öğrenen Bayan Hanusse'ün sabah sabah bana gelmesi çok doğaldı. Ona, ne olursa olsun kiliseye gideceğimi söyledim. Yine de kibarca teşekkür ettim: O anda, her şeye rağmen, onu gördüğüm için mutluydum.

– Geçerken sizi alırım, dedi. Bir sütunun ar-

kasına saklanırız!

– Hayır, diye çıkıştım. Ben en ön sırada oturacağım. Siz isterseniz saklanın.

– Her zamanki gibi çok sinirli de, dedi yaşlı kadın kabaca...

Beni bir anda çaresiz bırakan bu son cümle karşısında, sandığım kadar vurdumduymaz ve bön olmadığını anladım. Pinti eline para sıkıştırdım. Her şeye rağmen, suratımın buruşukluğu hiçbir çaba harcamadan açık bir gülümsemeye dönüştü.

Onbeş dakika erken gittim: Kilise hâlâ neredeyse yarı yarıya boştu. Bu boşlukta birinci sırada oturan Eponine iyice göze çarpıyordu. Ama yalnız değildi: Yanında, tanımadığım iki güzel kız vardı: Havalı, eğlenceli ve zevk verme sanatını çok iyi bilen Parisli iki orospu oldukları ortadaydı. Bu iki yabancı kadın ben girdiğimde fısıldaşmaya başladılar ve hiç vakit kaybetmeden başlarını bana doğru çevirdiler. Daha yakın olanının yüzünde rahatsız olmuş –alaycı? davetkâr? belki kendi bile söyleyemezdi ne olduğunu– bir gülümseme vardı; buna karşılık vermek zorunda kaldım... İkinci kadın da gülümsedi: Bir sınıftaymışcasına sessiz ve kaçamak bir gülümsemeydi; bu koşullar altında ben de rahat olmaktan oldukça uzaktım.

Çok sonraları, Eponine bana kilisede yaşadığı panikten söz etti: Geri dönmek için çok geçti (aslında dünyada hiçbir şey onu kalkıp gitmeye zorlayamazdı); ama Robert'in önünde sessiz, hareketsiz ve kaskatı kesileceğini anlamıştı! Ayini yönetenin heybeti karşısında tükendiğini anlamış ve üstüne atlayıp giysilerini paramparça edebilecek ve kaba lanetler savurabilecek durumdayken ağzını açamayacağını, hatta hareket bile edemeyeceğini önceden hissetmişti.

Bu felç durumuna, ortamın zorladığı sessizlik ve hareketsizliğin arkadaşlarında yarattığı sıkıntı da ekleniyordu. Sessiz sedasız oturuyorlar ve çok az konuşuyorlardı. Ama arada küçük kahkahaları patlak veriyor ve Eponine'in savaştığı iç sıkıntısı, bu çocuksu kıkırdamalar karşısında daha da hassaslaşıyor ve bundan kötü etkileniyordu. Eponine bu durumun hüzün verici gülünçlüğünü fark etmemiş olamazdı. Arkadaşı kulağına ne söyledi bilmiyorum, ama güldü ve sonra gülmesini durdurmakta oldukça zorlandı. Hatta bir süre sonra sinirle ellerini sıktığını gördüm: Bu haliyle, endişeli gözlerle, sorgulamak istermişcesine yavaşça bana doğru döndü. Hıncını unutmuş, bir destek arıyordu. Bunun sonucu çok kötü olabilirdi; bu sırada, dişlerimi sıkıyordum ve kahkaha atmamak için ellerimi kullanıyor olmam, anlam-

sız olduğu kadar da rahatlatıcıydı. Önce Eponine ve hemen ardından arkadaşları, aynı şekilde davrandılar.

Ön sırada oturan bu gösterişli üçlünün varlığı, şehvetli bir zevk duygusu uyandıran gözleri, rahat tavırları ve neşeli basitlikleri herkesi güldürmeye hazırdı. Kardeşim için daha kötü bir kışkırtma düşünemiyordum; yine de kaçınılmaz olan şey karşısındaki korku, beklenti ve istek arasında bocalıyordum. Güzel vücutlarının 'hoş bölgelerini' örtmekten çok, bütün sırlarını ortaya çıkaran kısa elbiselerinin canlı ve gözalıcı renkleri kilise için bir skandal sayılabilirdi. Eponine ve arkadaşları oturdukları sırada o kadar rahatsız ediciydiler ki, kendileri bile bu uyumsuz varlıklarından rahatsız olmuşlardı. Dindarlar durumun pek farkına varmamışlardı: Ama üç kadın da bütün salonun ilgi odağı olduklarını hissediyorlardı. Daha sonra bana, akıllarına gelen ve şakalaşmalarının ve patlayan kahkahalarının nedeni olan düşünceyi anlattılar; geneleve gelecek bir 'centilmen' tarafından seçilmeyi bekliyorlardı, ama bekledikleri bey rahip giysileri içindeki biriydi. Eponine'in etkisi altında kalacağını bildiğim kardeşim, kutsal giysilerinin parıltısı içindeki kardeşim, sıkıntının ötesinde bir skandalın içine yuvarlanacaktı: Eponine'i yenik düşürmüştü, ama şim-

di Eponine ona daha büyük bir misilleme yapıyordu. Çözümsüz bir hayatı olan birinin tükenmiş nefesiyle yöneteceği ayin, adımlarını sunağa yöneltecekti, ama çıkacağı sunağın basamakları çoktan çökmüştü: Bu ahlaksız alaycılık, kendi çürüyüşü gibi, içinde taşıdığı kutsal alaycılığa karşılık veriyordu. Bu utanmaz güzel bedenlerde, saygısız gülüşlerde alt üst edici bir kutsallık vardı; erdemin ikiyüzlülüğünü ortaya çıkaran, çökmüş ve muzaffer bir şeydi bu. Kardeşimin Eponine karşısında rolünü gerçekleştiremeyeceğinden emindim. Ama sıkıntı bu inancımı yatıştırıyordu: Fazlasıyla yalın ve fazlasıyla kusursuzdu her şey: Robert'in görkemli girişinden önceki sessizlikte, hiçbir şeyi tahmin edecek gücüm kalmamıştı. Herhangi bir rezaletten endişe ettiğim andan daha şimdiden uzaklaşmıştım. Şu anda yaşanacak bir rezalet, en azından, bir din adamı için ayinin normal seyrinde gelişmesi kadar önemli gibi geliyordu bana. Gerçekten her şey kusursuzdu: Gerginliğin doruğa ulaştığı bir anda her şeyi mahvedecektik; kahkahanın sınırında bekliyorduk; kendimize rağmen patlayabilir ve bastırma arzusunun serbest bıraktığı kahkahaya hakim olamayabilirdik. Belki de bizi, Eponine ve beni, kurtaran bu oldu ve sonunda duyduğumuz korku bizi bastırdı. Bu o derece zor oldu ki, Eponine'in arkadaşları daha fazla dayanamadılar. Org sesi du-

yulup kardeşim korodan çocuklarla kilisenin ortasına doğru yavaşça ilerlemeye başladığında, kıkırdamakta olan kızlar sarsıldılar. Eponine ve ben, rahibin çok solgun olduğunu, bir an tereddüt ettiğini, bize hastalıklı bir bakış fırlattığını, adımlarını hızlandırdığını kalbimiz sıkışarak izledik: Kürsünün basamaklarını çıktı ve ayinin gerektirdiği şekilde sunağa doğru ilerledi.

Koronun çıkardığı gürültünün ortasında –sert sesli genç bir kadın 'Introit'i kuğurduyordu– kızların fısıldaşmalarını duydum. Fısıldaşıyorlardı, ama kardeşimin geçişi onları gözle görülür biçimde engellemişti. Kızıl Rosie'nin Raymonde'un kulağına eğildiğini gördüm: "Ne kadar tatlı!" dedi. Ama bu sözler, olayların anlamsızlığını daha da belirginleştiriyordu.

Bu sırada kardeşim bize sırtını dönüyordu, sadece kutsal giysisi görünüyordu: Hem etkilenmiş hem de hayal kırıklığına uğramıştım. Vaizin gizli ve hareketsiz dansı –ilk önce kürsünün dibinde, daha sonra basamaklarında– hareketsiz, ama *Kyrie* duasının başlangıç yakarılarının karmakarışıklığına ve orgun gökgürültüsüne benzeyen sesine bağlı dans, bu koşullarda, trafik tıkanıklığından başka bir şeye benzemiyordu (bir klakson konseri, arabaların sabırsızlığının ifadesiydi). Ama orgun ezgileri sona erdi ve kardeşim, tören

gereği, yavaşça bu görkemli sessizliğe geri döndü.

Ürkütücü ve uzak dünyalardan gelen bir sesle uzatarak, yalın ve kısa 'dominus vobiscum'u söyleyeceğini biliyordum –büyük bir çaba gösterdiği hissediliyordu– ama tek bir sözcük çıkmadı ağzından: Belli belirsiz bir gülümseme belirdi yüzünde, uyanır gibiydi, ama aynı anda bir tür çocuksulukla gözleri kapandı. Daha sonra bakışları Eponine'e doğru çevrildi, o sırada Eponine de korku içindeydi ve Robert yere düştü: Bedeni bir anda gevşedi, kaydı ve sunağın merdivenlerinden yuvarlandı. Eponine'in attığı çığlık, şaşkın izleyiciler arasında birkaç saniye sonra yankı buldu ve ben dua iskemlesine sıkıca tutunmak zorunda kaldım.

X

MERHAMET

O anda aklıma hiçbir şey gelmemişti: Bu olay bir komedi değildi. Rahibin dayanıklılığını neyin etkilediğini sonradan anladım: Düşüncelerinin çok hızlı hareketi onu uzun bir süredir bir yalanı yaşamaya zorluyordu. Aslında kardeşim her zaman böyleydi: Hiç zorluk çekmeden bağlanır, tartışmadan inanırdı; ama aslında hiçbir şeye bağlanmadı ve hiçbir şeye inanmadı. Değişken bir ironi onu dindarlığa sürüklemişti. Dindarlığı bile delice yerine getirmişti, daha doğrusu tanıdığı tek şey delilikti. Şimdi, bu saçma komedi yaşanmasaydı birbirimize anlamsızca bağlı olmayı sürdürürdük, diye düşünüyorum. Asla yalnız kalamazdık. Karakterlerimizin zıtlığından çok benzerliği, ikimizi de, hayal kırıklığı ve öfke yaratma olasılığı daha büyük dengesiz duygulara yöneltmişti. İkimiz de alıngan olduğumuzdan birbirimize katlanamıyorduk.

Aslında bu mutlak zıtlıkta kusursuz bir benzerlik olduğunu anlamalıydım. Kardeşimin düştüğü gün, bunu çok kısa bir süre önce, aramızdaki yapmacıklığa son verdiğinde hissetmiş olduğu-

mu anladım.

Kendime gelir gelmez yardımına koştum. Zor bir andı: Kargaşa içindeki kalabalık olup biteni daha iyi görebilmek için yaklaşmaya çalışıyordu. Kilise kavasının yardımıyla kardeşimin bedeninin yığılı olduğu koro bölümünü boşaltmayı başardım. Sadece iki rahibe ve ben kaldık yanında. Yerlerine geri dönen rahipler, tek tük fısıldaşmalardan başka bir şeyin işitilmediği sessizlik içinde ayakta beklemeye başladılar: Eponine, Rosie ve Raymonde hâlâ ilk sırada oturuyorlardı. Kısık sesle rahibelerle konuşuyordum, koro çocuklarından biri ilaç, su ve bir peçeteyle geri geldi. Kilisenin klasik mimarisi sahneye adeta bir tiyatro ciddiyeti katıyordu. Eponine bana daha sonra, bir mucizeyle sanki başka bir dünyaya geçmiş gibi hissettiğini söyledi. Ayinin görkemini daha yırtıcı bir görkem izlemişti: Orgun susması, dindarların şaşkınlığı –ki bazıları düşüncelerini sorguluyordu– (birçoğu diz çökmüş, neredeyse yüksek sesle dua ediyordu), manzarayı son derece etkili bir hale sokmuştu. Hasta ve aziz merhamet ışığı kardeşimin yüzünü hissedilir bir şekilde aydınlatıyordu: Bu ölüm solgunluğunun gerçekdışı bir yanı vardı, bir ermiş vitrayını andırıyordu.

Mezara ceset koyarmışçasına eğilen rahibelerden birisi, Robert'in renksiz, ama kutsal dudakla-

rını yavaşça sildi... Rosie'den daha alaycı, ama daha sığ olan Raymonde bile, din dogmalarını huşu içinde dinlediği eski saf çocukluk günlerine döndüğünü hissetmiş bir an için.

Ben de çömelmiştim; hepimiz doktoru bekliyorduk (bir koro çocuğundan doktoru çağırmasını rica etmiştim). Hiçbir şeyin dünyevi olmadığı bir serabın boşluğuna asılmış, bu boşluğa *götürülmüş* olarak kendimden geçtiğimi kesin olarak hatırlıyorum. Doktorun kayıtsız saflığı, kuşkusuz böyle bir 'varoluşa' son verecekti. Tamamen yıkılmıştım, heyecanlıydım ve bu varoluşun sürmesini safça istiyordum: Şaşkınlık içinde, kolumun çimdiklendiğini hissettim. Yutkundum ve kımıldamadan durdum; kardeşim ağzı açık, kafası öne düşmüş cansız bir şekilde yatıyordu, ama kolumu çimdiklemişti; bunu öyle fark ettirmeden yapmıştı ki kimse bir şey göremedi. Böyle bir şeyi hayal edebilir miydim? Bu şekilde oyuna geldiğime inanabilmeye bile cesaret edemiyordum. Ama hiçbir tepki vermemem gerekiyordu; daha önce asla böyle garip bir duygu hissetmemiştim: Bu zevk, utanç ve hatta kötülüğün birleşimiydi. Kürsünün ortasında titriyordum: Hiçbir şey karmaşıklığa ya da daha açık söylemek gerekirse, duyuların şehvetine bundan daha fazla yakın olamazdı. Düşünülebileceğinden çok daha ahlaksız,

ama beklenmedik bir etkinin aklını başından aldığı, ani bir okşamayla kendinden geçmiş bir kadın hayal ettim. Bir bakıma kardeşime hayrandım, beni aşağılıyor ve büyülüyordu (kulede, Eponine onun yanında bir çocuk gibiydi), ama akıl sağlığından endişe duyuyordum.

Sıradanlığa yenik düşerek, böyle kötü gelişen bu olayı bir an önce aydınlatmakta acele ediyordum: Doktoru sakin karşıladım. Rahibeler, her şeyden önce, başlamış olan bir ayine bir zarar doğmaksızın ara verememiş olmaktan sıkıntı duyuyorlardı. Alçak sesle doktoru sorguya çektiler.

– Onu eşyaların durduğu bölüme taşıyabilir miyiz? diye sordu başrahibe.

Ondan biraz daha yaşlı olan doktor, başrahibeyi tersleyerek, her şeyden önce rahibin tören giysilerinin çıkartılması gerektiğini söyledi: Çok sıkı olan bu giysiler nefes almasını engelleyebilecek kadar karmakarışık düğmelenmişti.

– Bu zırhların altında böyle olayların daha sık olmaması garip, dedi doktor sinirle. Bir an önce kesmemiz gerekiyor. Evet, evet, biliyorum çok pahalılar! Hadi acele edin, hemşire! Görüyorsunuz ki muayene edebileceğim bir yer yok, bu adam belki de ölmek üzere.

Rahibelerden biri kutsal giysileri çıkarmak üzere atladı. Korodan bir çocuk ve ben yardım

ettik ve onu soymaya başladık; bu sırada ayine devam etmeyi uman başrahibeye, doktor yüksek sesle çok kaba bir karşılık verdi.

– Hayır, hemşire, bayılmış olan bir adamdan ayine devam etmesini isteyemezsiniz. Bu insanlık dışı... Ne yapıyor bu insanlar? Bekliyorlar mı? Ne bekliyorsunuz? Beklemeniz gereksız. İnsanüstü bir çaba göstererek ayakta durmaya devam etmesini ve tekrar yere düşmesini mi istiyorsunuz? Bu çok merhametsizce, görüyorsunuz, bu adam işkence çekiyor!

Kardeşimin donmuş yüz hatlarında istençdışı bir gülümseme gördüğümü sanarak endileşendim; bu işkence bir anlamda, doktorun sandığından çok daha gerçekti.

Rahibin kürsünün basamaklarındaki cansız bedenini soymak bir cenaze havası yaratmıştı. İzleyiciler sessizce ve yavaşça kiliseyi terk ettiler. Eponine ve arkadaşlarının kalkıp salondan çıktıklarını gördüm: Bu ortamda çok aptal gözüküyorlardı. Kürsünün önünde cübbenin çıplaklığını görmek ölümü hatırlatıyordu: Kutsal alan iç karartıcı bir şekilde boş gözüküyordu. Rahibeler Robert'in üzerinden çıkanları katladılar ve ayin eşyalarının konduğu yere götürdüler.

Her şey bitmişti, yere çömelmiş olan doktor başını salladı.

– Onu benim arabamla evine götüreceğiz, dedi. Görünürde ciddi bir şey yok, yeni bir şey yok en azından.

Kilise kavasıyla beraber kardeşimi doktorun arabasının önünde durduğu kilisenin kapısına taşıdık. Kalabalık hâlâ meydanda bekliyordu, ama Eponine gitmişti.

Doktordan, Robert'i evime götürmesini istedim. Rahibeler ve üniformalı kavas da bize eşlik etti.

XI

UYKU

Kardeşimi soymamız gerekti: Gözlerini açtı, ama sorduğumuz sorulara anlaşılmaz yanıtlar verdi. Rahibeler, belki de doktorun onlarda uyandırdığı korku yüzünden, son derece çekingen davranıyorlardı. Kardeşimin benim evime getirilmesini tek kelime etmeden onaylamaları beni şaşırtmıştı. (Yine de içlerinden biri, eşyalarını taşımak için Robert'in kendine gelmesini beklememizi önermişti: Karar vermesi gereken oydu.) Doktor, ortaya çıkabilecek yeni şeylerden endişelenmem gerekmediğini bir kez daha tekrarladı. Bayılmanın nedeninden tam olarak emin değildi: Aşırı asabiyete bağlı basit bir yorgunluk olabilirdi. Ama ısrar etti: Robert kendine dikkat etmeli ve dinlenmeliydi. Aşırı rutubetli olan rahip evinde kalması doğru olmazdı. Evde bakılması daha iyi olurdu: Moral açısından birebirdi. Rahibelerin neşesi sertti, hizmetçi pisti ve rahip evindeki yaşamsa bir mezarlığı andırıyordu. Robert ciddi bir şekilde hastaydı ve bir şeyler yapmanın zamanıydı.

Kaza, rahibin hareketsiz yatan bedeninin etra-

fında büyük bir harekete neden olmuştu; ben de kendimi bu hareketin göbeğinde bulmuştum. Bununla birlikte, hiç de karar verecek durumda değildim. Yapılacak en iyi şey kardeşimle konuşmayı beklemek olacaktı. Olay beni öyle etkilemişti ki, sürekli bunu düşünüyor, ne anlama geldiğini, doğuracağı sonuçları ve gizli nedenlerini bulmaya çalışıyordum. Yalnız kalamadığım için Robert'le baş başa konuşmakta ya da Eponine'i tekrar bulmakta acele ediyordum: Her şey tüketildiği halde, hâlâ olup biteni evirip çevirmeye ve bütün yönlerini görebilmek için her defasında başa dönmeye devam ediyordum. Kendimi küçümsüyordum ve bu sonsuz boşluğu keşfettiğimde acınacak bir hal alan gözü pek görünüşümü aşağılıyordum.

İnsanın hayal edebileceği en soğuk zirvedeydim ve burada korkusuzca değilse de güçlükle yaşamak zorundaydım. Kardeşimi ölüme ya da deliliğe karşı korumak zorundaydım! Bu derece düşüncesiz olmaktan ve Robert'in oynadığı komedi içindeki dramı –ya da dram içindeki komediyi– anlamamış olmaktan utanç duyuyordum. Bir âşık kadar şaşkındım. Ama sevmeyi bir türlü başaramadığımdan (en azından Robert'e duyduğum dostluk söz konusu olduğunda aşktan söz edilemezdi), bu sınav bana istençdışı ve mutsuz bir kendinden geçme düşüncesini veren tek şey-

di. Kardeşimin bana oynadığı oyun, aklını kaybedecek olması, ölecek olması, bana hem aşırı sevinç hem de acı veriyordu.

Sabırsızlıkla, daha fazla beklemeden Robert'le konuşmak istedim (konuşmanın ağır, içinden çıkılmaz olacağını biliyordum); aynı anda, Eponine'i bulmayı istedim (ama kardeşimle konuşmadan bunun hiçbir anlamı olmayacaktı). Marazi suskunluklar istemiyordum artık ve her tarafta bir kurtuluş yolu arıyordum. Tek kelime etmeden bekliyordum, ama kafamda düşünceler öyle kaynıyordu ki, kendimi çıkışsızlığa ve insanlıkdışı bir durumun anlamsızlığına mahkûm edilmiş bulmadan önce, amaçsızca rastgele her yöne sapıyordum.

Bu coşkunluk halinde, rahibeleri kapıya kadar geçirdim, daha sonra panjurları kapalı odaya geri dönüp sessizce kardeşimin başucuna oturdum. Tartışmanın bitmeyeceğini, –tabii tartışmak mümkünse– biliyordum; Robert'i ancak yavaş yavaş sorguya çekebilirdim. Beni çimdiklemiş olması numara yaptığını ortaya koyuyordu, ama her şeye rağmen çok hastaydı ve delirebilirdi; kendimi bir anda berbat bir durumla karşı karşıya bulabilirdim.

Rahip kısık sesle konuştu:

– Git ve yemeğini ye önce.

Ona sakince yanıt verdim:

– Konuşmaman gerekiyor, ben burada kalıyorum. Hiçbir şey söylemeyeceğim. Uyuman lazım.

– Hayır, yemeğini ye önce. Konuşacaklarımız var, ama önce yemek yemen gerekiyor.

Gidip yemek yedim, ama döndüğümde uyuyordu.

Akşamüzerine doğru kapı çaldı: Hizmetçi, Bayan Hanusse'ün geldiğini söyledi.

– Bay Charles, dedi bana, Bay Robert'in iyi olmadığını söylediler. Düştüğünü gördüğümde kendimi oldukça kötü hissettim. Söyleyin bana Bay Charles, kötü bir şey yok, değil mi?

– Bilmiyorum, diye yanıt verdim.

Ziyareti beni şaşırtmıştı.

– Göreceksiniz, dedi, her şey yoluna girecek. Hem Bay Robert henüz genç. Ama, size söylemiştim... o... size haber vereceğim.

– Çok naziksiniz Bayan Hanusse...

– Evet, aslında size ihtiyacı var... hatta bunu kendi söyledi. Rahipten, kardeşinizden haber almak istiyor. Sizinle onun hakkında konuşmak istiyor. Özellikle de Henri'ye sinirlendiğinden beri...

– Hangi Henri?

– Kasap... Bilmiyor musunuz yoksa? Bilmeyen

bir siz varsınız... Kasabın yanından bir an bile ayrılmıyordu, çok utanıyorum, sokaklarda yürümeye bile cesaret edemiyorum...

Şikayet eder gibi uzun uzun yüzüme baktı. Gözyaşları, sıkıntısının yüzsüzlüğüne ihanet ederek boşaldılar.

– Dün, dedi, onu dışarı attı, sokağa, tıpkı bir sürtük gibi. Ama daha kötüsü...

Eponine bağırmaya başladı. Sokağın ortasında! Henri dışarı çıktı ve vurdu ona. Ve herkesin ortasında yüzüne haykırdı!...

Aklım karışmıştı, Hanusse uzun süre sessiz kaldı. Yüzünde donan acıda, mutsuz cadalozlara özgü bir şeyler vardı.

Başını salladı.

– Doğru, dedi, ondan daha ar damarı çatlamışına rastlayamazsınız!

O an hissettiklerimi dile getirmem oldukça zor: Kalbim hızlı hızlı çarpıyordu ve bütün sıkıntıma rağmen içsel bir sarhoşluk yaşadığımı hissediyordum. Yaşlı kadının elini tuttum ve merhametle sıktım, ama o sırada ve gözlerinin içine bakarak yavaşça eline koyduğum paraları hissetmesini istedim.

– Acınacak bir haldeyiz, dedim.

Durumumuzu gözden kaçıran biri, bir âşıkla bir annenin aynı mutsuzluğu yaşamasından ra-

hatsız olurdu; tabii eğer Bayan Hanusse'ün alçak sesle mırıldandığı son sözleri duymadan gitmişse. Gözlerini göğe dikti ve kayar gibi gitti:

– Siz iyi birisiniz, Bay Charles.

Ruhun en pis sırlarına çok ender olarak bu derece nüfuz etmiştim; Robert'in yanına dönerken acele etmeden çıktığım merdivenlerde, bunun neden olduğu dehşet düşüncesine hüzünle gülümsedim.

XII

AYRILIK

Yavaşça kapıyı çaldım, bekledim ve yanıt gelmeyince parmak uçlarında içeri girdim. Bir koltuğa yerleştim. Robert boşluğa bakıyordu, uykuya dalmak üzere gibiydi; herhangi bir çaba gösteremeyecek kadar güçsüzdü.

Benimle konuşmak istiyordu, ama bozmakta zorlandığı bir sessizliğin içinde kaybolmuş gibiydi. Acele etmek gerekirken insanın parmağını bile kıpırdatmasını engelleyen ve sırf hareket etmemiş olduğundan her şeyini kaybettiği nedensiz tembelliklere benzer bir uyuşukluk engel olmaktaydı ona.

Kuşkusuz Robert'in böyle bir anda acele etmesini gerektirebilecek hiçbir şey yoktu. Sonunda *öğreneceğim* şeyi bir an önce öğrenme arzuma karşıt olan bu hareketsizlik sadece bana acı veriyordu. Ona karşı kaba bir oyun oynamış olmaktan, kör ve gülünç olmaktan utanç duyuyordum. Roller değişmişti, şimdi o ilgisiz durarak benim sıkıntımla dalga geçiyordu. Onun zulmünde benim aptalca kötülüğüm yoktu; sıkıntısının sonsuz ağırlığı, onu hareketsiz kılıp konuşma isteğini ta-

mamen ortadan kaldırıyordu.

Onun deliriyor olduğunu düşünmek bana utanç veriyordu. Üzerinde baskı yaratan, onu hareketsiz bırakan, ifadesizleştiren ve tek kelime etmeden kendi kendinden uzaklaştıran bu uykuda bütün gücünü yitirdiğini göremiyor muydum? Ya da tersine, hizmet ettiği şeye ihanet ettiğinden ve bunu hiçbir şekilde hafifletmeyip bana çimdik atmakla yetinmiş olduğundan ona minnet duymam gerekmiyor muydu?

Bir an için bu uyuşukluğun çapkınlığa benzer bastırılmış bir sevgiyi içerdiğini düşündüm; tıpkı kışın uzun buzlanmasının ardından ilkbaharın gelmesi ve buzların erimesiyle ırmakların taşmasını müjdelemesi gibi. Kaçmaya çalışmamıştı; bütün kışkırtmalarımıza, âşığını sefahat alemine götüren, yoldan sapmış genç bir kadının bir öpücük teklifine yanıt verir gibi yanıt veriyordu. Beni ve Eponine'i öyle kışkırtıyordu ki, iyice ahlaksızlaşıyorduk. Böylesi bir uyuşukluk içinde, her şey perişanlık, çürümüşlük, ikiyüzlülük ya da yalandan ibaretti: Sessizlik bile komediden başka bir şey değildi.

Yok oluşuna beni de katışındaki bu gaddarlıktan tiksinmeye başlamıştım. Neşeli rahipten, kilisede can veren trajik kahramana kadar yeterince komedi sergilemişti ve şimdi, beni çimdiklemiş

olduğunu düşündüğümde, isyan etmek geliyordu içimden. Bu küçük numarasının her türlü başarı şansına açık olduğunu belirtmeden geçemeyeceğim. İsterik bir hareketsizliği yararlı bir etkinlik karşısında zafere, yapmacık bir kayıtsızlığı duygulara hakimiyete dönüştüren sinsi zayıflığa, kızgınlığım yüzünden ben de katılıyordum. Bu komedinin paradoksal bir şekilde kendi etrafına yalan ve sıkıntı yaydığını düşünüyordum. Eski koltuğun üzerinde, onun yanına uzanmışken, düşün sınırındaki bir alacakaranlık içindeydim: Rahatsızlık elimi kolumu bağlıyor, beni hareketsiz kılıyordu; sessizliğin bütün boş şeylerin üzerini örttüğü ölüm ve uyku imparatorluğuna doğru kayıyordum. Yüreğimde bu sıkıntıyla, Robert'in boş bakışları altında uyandığımda, dünya bana hiç olmadığı kadar yalan geldi; sessiz bir sapıklığa, hilekârlığa geçiş anına hükmediyordu. Kötü bir ironiyle, kendimi içi dışına çıkmış gibi hissediyordum ve dışım asla gerçek görünemeyeceğinden içime karşı şanslı sayılabilirdi.

Bunun üzerine Robert doğal bir tavırla sordu:

– Saat kaç?

Cümlenin anlamını kavramakta zorlandım. Uzun bir süre pencereden dışarı, daha sonra da bileğimdeki saate baktım.

– Saat altı, dedim.

– O kadar olmuş mu? diye sordu Robert.

Kendime geldim ve ona bir şey içmek isteyip istemediğini sordum.

Bir an sessiz kaldıktan sonra düzgün bir ifadeyle yanıt verdi:

– Sana akşam yemeğimi kilisede yiyeceğimi söylemek istiyordum. Saat altı olduysa giyinmem gerekiyor, aksi takdirde yiyecek hiçbir şey kalmayacaktır.

– Aç mısın?

– Herhalde.

– Benimle yiyebilirsin...

Dayanılmaz bir zorlukla karşılaşmışcasına bana dikkatle baktı:

– Konuşmakta zorlanıyorum.

Daha sonra beni şaşırtan bir kesinlikle konuştu:

– Yalan söyleme alışkanlığım vardı, ama artık bunu yapamayacağım, konuşacak gücüm bile yok.

Gereksiz yere sinirlenmiştim.

– Ayini yönetecek gücün de yoktu.

Yüzünde güçsüz bir ifade vardı.

Devam etti.

– Artık konuşamıyorum. İsterdim, ama gücüm yok. Sıkılmış gibisin. Aslında böylesi daha iyi.

– Beni çimdikleyecek gücün vardı...

Kaçamak bir ifadeyle gülümsedi, ama kendi

alaycılığını bile kaldıracak gücü olmadığından, yüz hatları dondu.

Daha katı bir şekilde devam etti konuşmaya:

– Oynadığım oyuna inanman hoşuma gitmiyor. Biliyorum, bu oyunu oynarken sessizliğim dayanılmaz bir hal aldı, bu yüzden konuşmanın da gereği yok.

Sustum, söyleyecek bir şey bulamamak beni rahatsız ediyordu, ne söyleyebilirdim ki?

Ağırdan almama sinirlenmişe benziyordu, devam etti:

– Elbette, başıma geleni sana söylemek isterdim, ama sana sadece ilgisiz şeylerden söz edebilirim. Bu yüzden birbirimizi görmememiz gerekiyor. Birbirimizden bir farkımız yok ve sana karşı hissettiğim dostluk senin bana hissettiğin kadar büyük. Eğer ilgisiz şeylerden konuşacak olursak, seni başka biri gibi görmeye başlayacağım ve şimdi...

Öyle gülümsedi ki, beni çimdiklediği anı hatırladım.

– Böyle büyük bir suç ortaklığından emin olabilmek için susmam gerekiyor. Önce senden uzak durmaya karar vermezsem, bunu kaybetmeyi hak edeceğim.

Daha önceki düşüncesizliğimi hatırlayarak ve kabul etmek istemesem de haklı olduğundan

kuşku duymayarak, daha fazla devam edemeyeceğimi anladım. Eğer kardeşim bana bunları söylemeseydi, boş bakışlarının yarattığı uyuşukluk sürecekti. Ben de, kilisede hissettiğim öbür dünya duygusunun ardından gelen bitkinlik içinde kalmaya devam ederdim. Ama beni görmeden ve benden elinden geldiğince uzaklaşmak istercesine konuşmuştu; o anda, benden, öğrenmek istediğim, ama aptallığım yüzünden bir türlü öğrenemediğim tek gerçek gibi gizlenen, gözyaşlarımdan bile gizlenen bu uzak yüzü bir daha görmemek, ondan kaçmak istiyordum. Karşı konulmaz bir kaçma ihtiyacı duyuyor, ondan uzaklaşmak istiyordum ve en sonunda anlıyordum ki, asıl kaçtığım kendimdi. Bunu biliyordum: Bana bilmem için sunulan şey, sadece kendi kendimden kaçmam gerektiğini hissetmem için sunulmuştu.

Bu hareketlilikte bir kızgınlığın güçsüzlüğü vardı, ama beni yok etmeye, pişmanlıklarla ve kuşkularla karşı karşıya bırakmaya devam ediyordu. Hasta Robert'in bu şartlar altında en ufak bir yaşam şansı var mıydı? Hatta, daha şimdiden ölüme teslim olmamış mıydı? Daha şimdiden kendini ölümün çürümüşlüğüne bıraktığını hissediyordum! Çok kısa bir süre içinde kesin bir yok oluşa dönüşecek bu ağır sessizliğin tadını çıkarıyordu! Bunu düşünüyor olmaya isyan ediyordum, ama derin suç ortaklığım kuşku götürmez-

di. Ona boşu boşuna seslenecek olan sesimin boşlukta yankılandığını düşünmek beni korkutuyordu. Daha şimdiden beni solgunlaştıran bu ipek ve nemli yaprak kokusunu sinsice seviyordum; merdivenleri inerken aniden gözlerimden yaşlar boşandı. Onu terk etmiştim, ama bu büyüleyici kelimelerin anlamı konusunda artık hiç kuşku duymuyordum: "Bir daha asla!" Bu dondurucu sözler sanki bir kişilik bozukluğuymuşçasına beni sinirlendiriyordu, ama benim ve Robert'in içine işleyen bu soğuk ve beni yakalamış olan bu korku, beni korkak kılıyordu. Sanki kardeşimin kaçınılmaz ölümü, benim ölümümün bir kopyası – bir ön hazırlığıydı! Ben de, bir an önce yalnız kalmak, yalnızlığın sıradanlığında kaybolmak, çarşafları başımın üzerine çekmek ve utanç içinde uyumak istiyordum.

XIII

ABSENT

Başrahibe beni girişte bekliyordu. Ona Robert'in kendini daha iyi hissettiğini ve kiliseye geri dönmek istediğini söyledim. Sadece Robert'den haber almak için gelmiş olmasına rağmen, ona eşlik etmekten mutluluk duyacağını belirtti. Bir taksi yollamaları için telefon ettim. Kendi kendine giyinen Robert, merdivenlerde ona yardım etmeme izin vermedi. Rahibe, şoför ve benim aramızda, siyah giysileri ve yarım yamalak taranmış saçlarıyla, içine kapanmış otururken ölüme mahkûm bir suçluyu andırıyordu. Dişlerini sıkmayı bir an olsun bırakmadı; öylesine bir ahlaki çöküş yaşıyordu ki, başım döndü.

Rahip evinin kapısında beni terk etti. Bana son bir kez olsun bakmayacağını düşündüm. Ama ayrılırken gözlerini yukarı kaldırdı: Umursamazlığı gördüm gözlerinde; ama çılgın gibiydi; sarhoş ya da esrarkeş bir adamın gözleriydi bunlar. Bana sadece "güle güle" dedi ve içeri girmek için sırtını döndü. Başrahibe bile bundan rahatsız olmuştu. Bir an tereddüt etti ve elimi tutarak onunla ilgileneceğini ve haber vermek için bana telefon edeceğini söyledi.

Eponine'i görmek istiyordum, ama ilk önce kendi evime uğramaya karar verdim: Susamıştım. Büyük bir bardak brendi doldurdum ve ayakta, öyle hızlı içtim ki, öksürmeye başladım. Ardından bir bardak daha içtim. Kendimi daha iyi hissediyordum. İkinci bir şişeyi mutfağa götürdüm ve hizmetçiden bu şişeyi kardeşim için rahip evine götürmesini rica ettim.

Eponine yalnız değildi. Pencereden, masada oturduğunu gördüm: Rosie, Raymonde ve annesiyle birlikte yeşilimtrak bir absent içiyorlardı. Kapıyı çaldığımda, hepsi baş başa vermiş bir şeyler konuşuyorlardı.

Eponine kapıyı açınca dehşete kapıldı; onu saçı başı darmadağınık görünce, eski Yunan'daki kâhin kadınları andıran kaba bir cadıya benzediğini düşündüm. Boğuk bir sesle bağırdı:

– Ne dedi?

Robert'ten söz ettiğini ilk başta anlamadım.

– Onu göreceğim, diye devam etti, bana söyleyecek... ve ben de ona söyleyeceğim... Gir içeri, saatlerdir içiyoruz.

Beni arkadaşlarına takdim etti, bir bardak verdi ve doldurdu. Dört kadın da sarhoştu ve bu hoşuma gitti. Kendimi bırakabilirdim.

– Bize yetişmeniz zor olacak, dedi Raymonde.

Bardağı yavaşça, ama dibine kadar kafama

diktiğimi gören Rosie:

– Hepsini bitirecek, dedi.

Bayan Hanusse ayağa kalkarak dolaptan dolu bir şişe getirdi: Mantarını çıkarıp masanın üzerine koydu.

– Dinleyin, dedi yaşlı kadın, rahip Eponine'i görünce düştü.

– Anne, bir saattir konuşuyoruz, dedi Eponine, beni geçerken gördüğünü söyledim sana.

İnledi; bitkin bir hali vardı.

– Siz ne dersiniz? diye sinirle bana sordu Bayan Hanusse.

– Ama bu kesin, dedi Rosie ironik bir tavırla, düştüyse onu sevdiği içindir!

Raymonde:

– Eponine'i rahat bırakın, dedi.

Eponine ayağa kalktı, absentinden büyük bir yudum aldı ve konuşmaya başladı:

– Robert düştüğüne göre, ona sahip olacağım demektir. Eğer siz, iki küçük zavallı, benim yerimde olsaydınız, bir adamı istemenin ne demek olduğunu bilirdiniz, Robert benim olacak: Düştüğüne göre, benim olacak.

Bana doğru döndü:

– Biliyorsun ki, benim yerimde olsalardı beklemezlerdi, buna dayanamazlardı. Ben utanmıyorum, asla utanç duymadım: Robert'in düştüğünü

gördüğümden beri bir kraliçe gibiyim. Daha fazla bekleyemem: İçiyorum. Şeytanın bütün içkileri bile ateşimi söndürmeye yetmez.

– Seni kızıştırdıklarını söyle, dedi Raymonde.

Eponine bağırdı:

– Benim için düştü...

Bir anda kendini kaybetti; akordu bozuk sesi çatladı.

– ayaklarıma!

Gülerek sandalyesine oturdu.

– Düştüğünden beri içiyorum.

Saçma bir gülüşe engel olamayarak başını ellerinin arasına aldı.

Tamamen kayıtsız olduğumun farkındaydım. Bedenimi bir kemik yığını gibi hissediyordum; gözyaşları ve az uyku beni kurutmuştu. Bu neşeli kızlar arasında bir zavallı gibiydim: Şehvetli bir saplantının kemirdiği bir korkuluk, tozlu bir iskelet gibiydim. Her şeye rağmen, sadece kardeşimin bende bıraktığı umutsuzluğa değil, Eponine'e duyduğum aşka da karşılık veren bir dürtü hissettim içimde.

Ona çok alçak bir sesle şöyle dedim:

– Biliyor musun, Robert gerçekten çok hasta.

Kahkaha dolu ifadesi bir anda şaşkınlığa dönüştü.

Sarhoşluk konuşmamı güçleştirirken, sözlerime devam ettim:

– Görüyorsun, deliyim, düşüncesiz bir adamım, hem de öyle düşüncesizim ki, onun ölüyor olduğunu bile unutuyorum.

Bir an bile beklemedi:

– Kuduruyorum, diye bağırdı. Kardeşinin ölüp ölmemesi benim umurumda değil, onunla sadece yatmak istiyorum. Ölü ya da diri, o benim olacak!

– Yeter, yeter! dedi Rosie. Deli mi ne?...

– Bu normal değil, dedi Raymonde.

– Onu sakinleştirmek isterdim, dedim, ama bunu başaramam.

– Ya biz? dedi Raymonde.

Raymonde'un şaşmaz bir mantığı vardı.

Eponine ayağa kalkıp omuzlarını silkti ve dikkatlice konuşmaya başladı:

– Robert'e benimle konuştuğunu, onun dönmesini bekleyerek yaşadığımı söyleyeceksin; çünkü onun şu anda ne durumda olduğunu biliyorum...

Konuşmasını kesti:

– Annemi görüyor musunuz?

Bayan Hanusse, rahatsız bir vaziyette uyuyordu – yüzünde nefret ifadesi vardı: Her nefes alı-

şında başı, dayanmış olduğu masadan düşecek gibi oluyordu.

Annesinin masaya dayalı başının üzerinden, istemeden gülerek konuşmaya devam etti Eponine:

– Ölecek olduğunu bildiğimi söyle ona.

– Onu kurtarmayacağım. Bunu yapabilirim, ama yapmayacağım, hatta isteğimi gerçekleştirdiğim günün hemen ertesinde ölecek.

– Onunla bir daha konuşmayacağım, dedim. Beni görmek istemiyor. Çok kısa bir süre sonra öleceğinden eminim. Onu bir daha görmeyeceğim.

Eponine'in kan beynine sıçramıştı. Kızlar gülmeye başladılar. Ama Eponine'in yüz ifadesini görünce sustular.

XIV

PİSLİK

Kayıtsızlığıma rağmen, yine de Eponine'i bu kadar sinirli görmek beni şaşırtmıştı; onu dışarı, kapının önüne çıkarttım: Bir buluşma ayarlamayı düşünüyordum.

Bana saat onbirde gelmemi söyledi ve yalnız olacağına dair söz verdi; diğerlerinin beni sinirlendirmesine izin vermemem gerekirdi. Arkadaşları ondan korkuyorlardı... Karanlığın içinde kısacık bir an birbirimize sarıldık ve hayvani bir yumuşaklıkla birbirimizi okşadık.

Eve geri döndüm ve Robert için almış olduğum az bulunur yiyecekleri yedim.

Somon balıklarını yemeden önce; "onları yerken ağlayacak mıyım?" diye düşündüm. Ama daha şimdiden iştahım kapanmıştı; Robert için hazırlanmış bu yemeğin tadı bana Eponine'in ahlaksızlıklarını anımsatıyordu. Bir bardak şarap yardımıyla çılgın ve tiksindirici düşlere bıraktım kendimi büyük bir istekle. Yüzümün kıpkırmızı olmasından mutluluk duyuyordum. Şu anda kanın beynime hücum etmesi ve duyduğum sıkıntı mutluluğu andırıyordu, tıpkı özgün bir ürünün

taklit bir ürüne benzemesi gibi; öleceği ve ölümünün dehşetiyle benim karışıklıklarımı bağdaştıracağı için kardeşime minnettardım.

Yaklaşan fırtına ve beni güçsüz kılan sıcaklık, yaşamdan daha keyifli bu rahatsızlığı arttırdı. Acı çekiyordum, acı çekmek istiyordum ve bu acıklı sabırsızlık, çıplaklığın çirkinliğine sahipti (çirkinliğine ve belki de keyfine).

Boğuluyordum, buluşma saatini beklerken uykuya daldım. Korkunç bir gökgürültüsüyle uyandım. Sağanağın arasından işitilen şimşek sesi, ölümden de ötede yaşadığım hissini uyandırıyordu; sanki yıllardır ölüydüm, bu ölü sulardan ve ölümümün tüm zamanların ölümüne karıştığı bu ölü şimşeklerden hiç farkım yoktu. Kötü bir düşten arta kalmış güçsüz bir yaşam enkazından başka bir şey olmadığım bu selin ortasında hareketsizce uzanmıştım...

Sonuçta hiç hareket etmeden Eponine'i beklesem, onun gelmesiyle uyanacak ve ölüme son derece yakın olan bu durumdan kurtulacaktım: Sadece bunu düşünmek bile, Eponine'in içeri girmekle yaratacağı etkiye ve beni uyandırma gücüne sahipti. Ahlaksızlığı beni ölüme eşit bir duruma sokacak bir bedeni tekrar keşfetmeye gitmek üzere hareketleneceğimi yavaş yavaş anladım.

Dayanılmaz bir arzunun beni bu ağır uyku halinden uyandırdığını hissettim, ama bu da beni biraz sonra yeniden yokluğa teslim edecekti! Kendimi dışarıda buldum, şiddetle yağan yağmuru unutmuştum. Acele etmem ve koşmam gerekti: Bunu biliyordum, ama sanki yağmur beni ağırlaştırmışcasına yavaş yavaş yürüdüm. Merdivenlerin başına geldiğimde elbiselerimi çıkarıp sıkmak zorunda kaldım. Artık kesinlikle uyanmıştım, ama bu beni ilgilendirmiyordu.

Odaya çıktım: Her yer bir şimşekle aydınlandı ve Eponine'i bir şölen karmaşası içinde uyurken gördüm. Odadaki her şey onun karmaşık varlığını yansıtıyordu. Bu taşra odasındaki her küçük eşya, her çamaşır parçası ve her kitap bu çılgın zevki anlatıyordu; üzerinde kalan birkaç parça çamaşır bile onun 'kötü hayat'ının bir kanıtıydı.

Çırılçıplak yanına uzandım. Üstü örtülü bir lambanın loş ışığında, kendimi ölüler odasındaymışım gibi hissettim. Bu mutluluk içinde uyumayı isterdim... Tam tersi oldu: Eğlence olanağını zorluyordum. Oynaşmalarımın onu ne zaman uyandırdığını bilmiyorum: Eponine uyuklar bir halde zevk almıştı; gözleri yarı açık:

– Devam et... Ölüymüşüm gibi davran... dedi.

Sonuçta bedenimin yakarısı onun bedeninin kilise derinliklerine ulaşırken ben de korkunç bi-

çimde ağırlaşmıştım... Her şey o kadar yumuşaktı ki, kendimizi bu oyuna bıraktık: Uykunun ve cinselliğin ötesinde, ölüm sıkıntısına benzer bir şeydi bizi rahatlatan. Daha önce, bundan daha çılgın bir heyecan yaşamamıştım; soluksuz kaldık, ardından yavaşça uykuya daldık. Bu şehvetli kâbus uzadı gitti.

Zamanın geçmesiyle azalmak bir yana, bu zevk öyle yoğunlaştı ki, sonunda acı vermeye başladı: Çok daha fazla yumuşaktı, ama bu yumuşaklık ancak biz sıkıntıdan kurtulduğumuz anda sona erecek gibiydi.

Son, öyle bitkin düşürücüydü ki, Eponine bir an yığılıp kaldıktan sonra hıçkırarak ağlamaya başladı.

Yatağın üzerinde oturuyordu.

Küçük bir çocukken annesine söylediği gibi:

– Kusmak istiyorum, dedi bana.

Günün birinde onu yok edecek hastalıkları, nihai zayıflığını ve kaçınılmaz pisliğini hayal ettim: Zevk ve ölüm gibi uç anları tam olarak birleştirmenin imkânsızlığı sıkıntı yaratıyordu: Zevk anında söz konusu olan şey, 'küçük ölüm' olsa bile, bu iki evre birbirini hiçe sayıyor, birbirine sırt çeviriyordu.

İtiraf ettim:

– Ben de iyi değilim.

Böyle durumlarda, herhangi biri, varolma gerekliliğini –ölü olmama gerekliliğini!– bir imkânsızlık olarak hisseder.

Bu rahatsızlık, her şeyi görmemi engelliyordu; devam ettiği sürece ölme isteği yaratan ve asla sonuna ulaşılamayan sonsuz bir öfke yaşıyordum.

Eponine'e, gideceğimi, yorgunluktan kendimi kaybettiğimi söyledim.

Uzandı, gözlerini kapattı, bileğimi tuttu.

Ardından, gitmemi söyledi.

Dışarı çıktığımda güneş henüz doğmak üzereydi; evin önünde Eponine'in penceresinin altında, ayaklarımın dibinde bir pisliğe rastladım.

Hangi delinin bu pisliği buraya bırakabileceğini ve bunun için nasıl garip bir nedeni olabileceğini düşünmeye çalıştım.

(Ama olayın kendisi sınırsız bir çöküşle uyum içindeydi.)

XV

ÇIĞLIKLAR

Eponine'in penceresinin altına kasten bırakılan bu pislik kafamı öyle meşgul etmişti ki, Eponine'e bundan söz etmek için geri dönmek istedim. Böylesine iğrenç bir saygı ifadesinin onda yaratacağı duyguları düşünüyordum. Ne kadar çılgınca olursa olsun, böyle bir hikâyenin aslında çok sıradan olduğuna karar verdim. Kendi evime döndüm. Umutsuzca uyumaya çalıştım; telefon çaldığında henüz dalıyordum. Başrahibe arıyordu: Kardeşimin durumu oldukça kötüydü, acıları öylesine artmıştı ki, sürekli çığlık atıyordu. Beni çağırmalarını istememişti, ama doktor oraya varmak üzereydi ve 'sayın rahip' o kadar kötü gözüküyordu ki, benim de orada olmam iyi olacaktı.

Hızla giyindim: Saat dokuzdu. Koridorda kardeşimin çığlığını duydum. Onu, iki büklüm olmuş midesini tutarken gördüm; acıdan inliyor ve bu inlemeler kimi zaman çığlığa dönüşüyordu.

Çıplaktı, dağınık çarşafların altında dizlerini çenesine çekmişti. Bir rahibe, bembeyaz yüzündeki terleri siliyordu.

Ona:

– Neren ağrıyor? diye sordum.

Ben de kendimde fiziksel bir rahatsızlık hissettim. Ne yaptığımı pek düşünmeden, masanın üzerinde duran boş bardakları kaldırdım; bardakları tutarken titriyordum. Geçen gün yolladığım brendi şişesi, neredeyse tamamen boşalmış, komodinin üzerinde duruyordu.

Robert yanıt vermedi.

Onun yerine rahibe yanıtladı:

– Midesi ağrıyor, hiç konuşmuyor, nesi var bilemiyorum.

Rahibeye ateşinin kaç olduğunu sordum:

– Sadece 38.3. Ağrılarının nedenini bilemiyorum, dedi. Çocukken de böyle acı çeker miydi? Bir an önce doktoru görmemiz lazım. Durumunun ciddi olmadığını umut ediyorum, ama gelmeniz çok iyi oldu.

Sesi dikkatli, sakin ve bir bakıma mesafeliydi.

Oturdu ve tesbih çekmeye başladı.

Robert bir ağrı kesici almıştı, belki bir işe yarayabilirdi.

Ben de kendime oturacak bir yer buldum: Rahibin giysilerini koltuktan kaldırdım ve cübbesinin çamura batmış olduğunu gördüm.

Yorgunluğum dayanılmaz bir hal almıştı. Bir gece önce çok fazla içmiş ve uyumamıştım. Her

şey gözümün önünden kayıp gidiyordu. Yatıştıktan sonra yaşadığımız ayrılığın bile, yalnızlığıma rağmen, hoş bir şey olduğunu düşünüyordum; en azından 'ilginçti.' Öyle ki, o gün, kardeşim bana tek kelime bile etmiyor, hatta yüzüme bile bakmıyordu: Acı onu fazlasıyla etkilemişti ve o, bu acıyı öylesine hazmedilmiş bir dikkatle kabulleniyordu ki, bunun bir aşka benzemesi beni rahatsız etti. Bu boşvermişlik kaba bir küstahlığa dönüşmüştü. Kardeşim kendini aşan görkemli bir düzensizlik ve tutarsızlık becerisine sahipti: Kimi zaman sessiz, kimi zaman kargaşa dolu, kimi zamansa kaprisli, beklenmedik bir sel – aptalca neşeli olduğunu düşündüğüm – bozulmuş bir yaşamı, fırtınalı bir sertlikle sularında sürüklüyordu. Geçen gece dinlenmesine neden olmuş yaralar beni telaşlandırmamıştı: Aniden onu ölümün ışığında görmeye başlamıştım.

Bu mutsuz sabahta, tehlikede olduğumu hissettim. Tehdit altında olan sadece kardeşimin yaşamı değil, aynı zamanda bizzat benimkiydi. Ölmekten değil, en azından benim için anlamı olan tek yaşamı yaşama zevkini kaybetmekten korkmalıydım. Gözlerimin önünde artık sadece kardeşimin hasta yatağı durmuyordu: İnliyordu, bağırıyordu, ama konuşmuyordu, ölüme yaklaşırken her şey anlamını yitirmişti. Uykusuzluğun ardından gelen bulantı ve yorgunluk beni bu duy-

guya karşı koyamayacak kadar zayıf düşürmüştü. Kardeşim, tekrar tekrar konuşma ihtimaline son vermek için konuşmuştu benimle. Şu anda onun yanında olmam, artık birbirimizden uzak olduğumuzu anlamamdan başka bir şey ifade etmiyordu. Onu bu görünür dünyadan ayıran şeyden başka hiçbir şey görmüyordum ve sanki ölmüş olduğumun daha çok farkına varmak için yaşadığımı hissettim.

Robert sustu, acı krizleri hafiflemişti. Elini tutmak istedim, ama ölüm duygusuna öyle hazırdım ki, bu bana kötü geldi. Rahibe dudaklarını belli belirsiz kımıldatarak duasına devam ediyordu. Rahatsız olmuştum; odayı terk etmek istedim. Hasta olmaktan korkuyor ve sadece sapkınlığım yüzünden içerde kalmaya devam ediyordum. Sonunda doktor geldi ve ben bahçeye indim.

Yaşlı adam rahipte endişe edilecek hiçbir şeye rastlamadı. Onu uzun uzun muayene etmesine rağmen, acılarının nedeni olabilecek bir şey bulamamıştı. Hasta zorlukla konuşuyordu. Bu bir sinir krizinin sonucu olabilirdi... Her halükârda onu rahat bırakmak gerekiyordu. Yaşlı adamın sakinliği beni etkiledi: Sinirleri gergin olan kardeşimin beni endişeye düşürmek için böyle davrandığını düşünüyordu. Doktor, rahipleri sevme-

diğinden, kardeşimi de sevmiyordu, ama karanlık ve uzun bir deneyimden kurnaz bir zekâ çıkarmayı bilmişti... Robert'in inlemesini duyan ben, bu çığlıkların zorlama olabileceğini, bunun bir komedi olabileceğini düşünebilir miydim? Bu, gülünesi bir düşünceydi, ama gülecek gücüm yoktu; ayrıca gülmek beni rahatlatmazdı. Bu düşünce, bana benzediğini ve karşıma çıkardığı ilkelerin boşluğunu anladığında kaçan kardeşimden beni ayıran uçurumu ortaya koyuyordu. Her şeye rağmen ben yaşıyordum, o ise umuda ve dinin getirdiği yasaklara karşı koyduğu için yok olup gidiyordu. Yine de, kilise dışı bir yaşamın imkânsızlığını bir örnekle göstermek isteyebileceğinden hâlâ kuşku duyuyordum.

Umudun terk ettiği bir adamın kuralsız, tanrısız ve sınırların kaybolduğu –çıplak ve anlamsız– bir dünyadaki sefaletini bu komedi bile ortaya koyabiliyordu. Arzunun ve korkunun onu kötülüğün yanma çektiğini hissediyordum. Öyle sinirliydim ki, aklımı kaybetmek üzereydim: İnançsız kardeşimin yerine ben tanrıya dönebilirdim. Pişmanlıklar her yerimi kemiriyor, düşüncesizliğim beni dehşete düşürüyor ve sonunda günahlarımdan korkuyordum.

Dinden hiçbir yardım beklemiyordum, ama kefaret ödeme zamanı geliyordu. Kesin çaresizlik

dehşetine karşı koyabilecek bir yardımın görünür olasılığını hesaplıyordum, ama içinde bulunduğum durumda umut edecek hiçbir şeyin olmadığı kesindi. Sefaletim evin önüne bırakılan pisliğe benziyordu.

Rahibe, Robert'in odasından çıktı; bu odaya bir daha girmemem daha iyi olacaktı: Beni hâlâ kardeşime bağlayan tek bağdı rahibe. Yumuşaklığı ve keşişlere özgü inceliği kanımı donduruyordu, yine de ondan ayrılırken duygularımı saklayamadım: Elinden gelen ilk anda bana ihanet edebilecek olan ve nefret ettiğim bu kadına doğru, ters yönde, acıklı bir dostluk beni sürüklüyordu.

XVI

TEHDİT

Bayan Hanusse beni girişte bekliyordu.

Bu ağzı bozuk kadın her zamankinden daha bayağı gözüküyordu.

– Onu gördünüz mü, görmediniz mi? diye sordu, karşımda dikilerek.

– Kimden söz ediyorsunuz? dedim.

– Kimseden değil: bir şeyden, dedi.

Başını indirdi ve salladı.

– Ya da... birinin bir şeyinden.

– Çok yorgunum, Bayan Hanusse, bugün sizin bilmecelerinizle uğraşabilecek durumda değilim.

– Hiçbir şey görmediniz mi?. Bu sabah, tan vakti, kızımdan ayrıldığınızda?

O anda neden söz ettiğini anladım. Oturmaya karar verdim, ama öylesine yorgundum ki, bu olayın saçmalığıyla uğraşacak durumda değildim.

– Gördünüz öyleyse!

– Bundan söz etmek zorunda mıyız?

– Elbette! Eponine acele etmemi söyledi. Geçen gün size söylemek istemiş: Kasap ona sizi öldüreceğini söylemiş!

– O muymuş öyleyse?

– Başka kim olabilir?

– Emin değilsiniz. Eponine emin mi?

– Elbette!

– Ama kanıtı nerde? Onu görmedi.

– Kanıtlar, sevgili bayım, istemediğiniz kadar. Anlayacaksınız, bu şu demek; bir daha gelirseniz sizi vuracak. Gayet basit, tan vaktini bekliyor, dışarı çıkıyorsunuz ve sizi vuruyor, bunun anlamı "Sakın gelmeyin, aksi takdirde...

– Peki ya kanıt?

– Ölmek mi istiyorsunuz?... Size yardım etmeye can atıyorum, başınıza kötü bir şey gelmesini istemiyorum. İyi ve saygıdeğer bir adamsınız. Evimin önünde sizi ölü bulmak istemem.

– Eponine sizden buraya?...

– Tabii ki! Sizin ölmenizi istemiyor.

– Ona bu gece saat onbirde geleceğimi haber verin.

– Ama artık bunu yapamazsınız. Sizi gözetliyor. Saat onbir bile tehlikeli.

Her zamanki parayı eline sıkıştırdım.

Aslında bu gece Eponine'le buluşmak istemiyordum. Hem bedenen hem de ruhen yorgundum. Ama buluşmaya gitmesem de teslim olmuş gözükecektim. Benim durumumda bu acınacak, hatta anlamsız bir hikâyeydi. Kasap beni tehdit

etmiş ve pisliği bırakmış olabilirdi. Ama bir bıçak edinmek ve sabahı beklemek!...

Bu, kendini korkutmaktan açık saçık bir zevk alan Eponine'in hayal gücünü sarhoş ediyordu: Kesinlikle bir adam gelmiş, bizi izlemiş, dinlemiş ve kendini utanç verici bir şekilde rahatlatmıştı. Böylesi bir şey insanı heyecanlandırabilir ve uydurulmuş olsa bile ölüm tehdidi sıkıntıyı yoğunlaştırabilirdi.

Sinirlenmenin ötesinde, bitkin düşmüştüm. Eponine'in saflığını asla lanetlemedim. Benim için uykudan daha önemli değildi. Vermiş olduğum randevuyu kaçırmak ve kendimi kanıtlayamamak bile umrumda değildi. Kasabın bıçağı beni hiç etkilememişti; çok daha başka nedenler yüzünden kaybettiğimi biliyordum. Hiçbir beklentim yoktu ve bir gecelik zevk olasılığı, makine durduktan sonra dönmeye devam eden bir tekerlekten başka bir şey ifade etmiyordu. Kaybolmuş hayatımı düşündüğümde hissettiğim umutsuzlukta, gerçek bir umutsuzluğun acısı yoktu; benimkisi, baştan ölü doğmuş bir umutsuzluktu. Böyle zamanlarda hiçbir şeyin anlamı olmazdı, ne hızla yaşama dönüş kesinliğinin ne de bu düşünceyle alay etmenin anlamı vardı. Böyle bir ruh halinde, yakıcı bir mutluluk bile kısa bir andan başka bir şey değildi.

XVII

BEKLEYİŞ

İnsancıl her şey insan için kurulmuş bir tuzaktır: Ne yaparsak yapalım, hiçbir düşüncemizin bizi aldatmasına ve eğer yeteri kadar hafızamız varsa belli bir süre sonra güldürmesine engel olamayız. En büyük çığlıklarımız bile sonunda bir şakaya dönüşür, bu çığlıkları işitenler bir süre sonra endişe etmekten sıkılırken, bağırmış olanlar da kendi hallerine şaşmaya başlarlar.

Aynı şekilde, en büyük mutsuzluklarımız bile çoğu zaman anlamsızdır: Onları yaratan tek şey ağırlık duygusudur; ölümdeki ikiyüzlülüğü burada da görmemizi engeller bu duygu. Aslında, namussuzlukla bağlandığımız cümlelerden başka umutsuzluk yaratacak hiçbir şeyimiz yoktur. Bu nedenle, akli denge en dar kafalıların işidir, çünkü bilinçlilik dengeyi yok eder: Yarattığı şeyi sürekli yalanlayan aklın işlevlerini dürüst bir şekilde kabullenmek tehlikelidir. Yaşam üzerine bir yorum, sadece son konuşanın dile getirdiği hakikat doğrultusunda anlamlıdır ve akıl sadece herkesin bir ağızdan bağırdığı ve kimsenin bir şey duymadığı anda rahatlar: Çünkü 'varolan'ın ne olduğu o an ortaya çıkar. (En sinir bozucusu ise

bunun yalnızlık anında, sadece hafıza yoluyla ortaya çıkması ve bu sırada hem kendini onaylayanı, hem de yok edeni keşfetmesidir; öyle ki, önce sürmesinden yakınır, daha sonra da sürmesi için yakınması gerektiğinden.)

Yazdıklarımdan sanılacağı kadar mutsuz olmadığımdan bugün eminim. Acımın çok büyük bir bölümünü Robert'in kaybolmuş olduğunu bilmemden kaynaklanıyordu. Bu andan sonra, merakımın boş olduğunu ve bilmekten çok sevmek istediğimi söylüyordum kendime. Her ne olursa olsun, bu ciddiyetten uzak bir umutsuzluktu.

Eponine'in kollarındayken öfkeli bir keyif hissediyordum. Bu yorgunluk ve ıstırap içinde onun cinsel organlarını görmek ve ellemek bana mutlu bir acı veriyordu; vücudunun sırlarının tazeliği yırtıcı ve çok daha canlı bir coşku sunuyordu. Çıplaklığı günahın temsilcisiydi, en kırılgan hareketlerinde günahın acı tadı vardı. Kötüye kullanılmaya alışkın şehvet kasılmaları, neredeyse acı veren en hafif sarsıntılarda bile zevkten dişlerini gıcırtmasına yol açan yorgun bir duyarlılık kazandırmıştı sinirlerine. Sadece uyuşuklar ya da namuslular alışkanlığın duyuları körelttiğini söyleyebilirler: Yaşanan tamamen tersidir; ama resim

ve müzik gibi, bedensel zevkin de sürekli bir düzensizliğe ihtiyacı vardır. Gece eğlenceleri o derece hoştu ki, keyifli bir şekilde birbirimizin oyunlarına katılıyorduk. Bırakılmış olan, o adını anmadığımız şeyin habercisi olduğu kasap bıçağına bu şekilde hazırlanıyormuş gibi yapıyordum. Eponine bunu düşündükçe coştu: Bu kadar *iğrenç* bir ölümle ölecek olan bir adamdım ben: Ağzında garip tınılar oluşturan kelimelerle eğleniyordu. Ardından dehşetle gülerek kendini bana bırakıyordu.

Geceleyin, geçen günün yaratmış olduğu sürpriz durum içinde daha ateşli bir halde konuşurken bir anda öylesine şehvetlendi ki, kendimizi kaybettik. Titreyerek gülüyor, gülerken titriyordu: Devrilerek sarsılıyordu, sonra sinirli kahkahalarıyla kesilen ya da uzayan hırıltılar içinde tükeniyordu. Ona bu geceyi beklediğini, bu gecenin onun gecesi olduğunu söyledim.

– Hayır, Charles, dedi, senin gecen.

– Ama, diye karşı çıktım, eğer beklediğin gerçekleşirse, ben sonunu kaçıracağım: Bunu göremeyeceğim, sen tek başına eğleneceksin!

Güldüğünü düşündüm, ama tam tersine titriyordu. Sessizleşti ve bana kısık sesle:

– Dinle, bir ayak sesi duydum, dedi.

Dinledim; korkmuş olduğumu itiraf etmeliyim.

– Durdu, dedi.

Saatime baktım: Gecenin üçünü geçmişti.

Hiçbir şey duymuyordum.

– Duyduğuna emin misin?

– Evet, belki ayakkabılarını çıkarmıştır.

Karanlık bana daha da sinsi gözüktü; pencere, karanlık geceye bakıyordu; böyle bir sessizlikte yalınayak gelen bir adam hayal etmek korkunçtu. Dev kasabı düşünüyordum: Çıplaktım, boşuna gülüyordum, rahatlatıcı hiçbir şey yoktu.

– Dinle, dedi Eponine, bir fısıltı duyuyorum.

Açıklanabilir bir şey değildi, ama ben de bir fısıltı duydum. Sokaktan, varlıklarını saklayan insanlardan geliyor olmalıydı. Gerçekten de, en yakındaki evler boştu.

– Birileri geçen akşamki adamı izliyorlar...

– Hayır, Henri bir orospuyla geliyor. Henri onu benim önümde yaptı, bunu sana söylemedim, ama yaptı.

Eponine bana sarıldı.

– Çok kötü biri o. Bir canavar.

Beni öyle güçlü sıkıyordu ki, canım acıdı, gözyaşları gururumu okşuyordu, titriyordum.

– Ne sanıyordun? Annemi boşu boşuna yollamadım ya sana.

Bitmek bilmeyen bir gecenin sessizliğini kollayarak sustu, gözyaşları omuzumu ıslatıyordu, yo-

rulmuştu, ama yine de sıkıca sarılmaya devam ediyordu.

Artık bir şey duyulmuyordu.

– Aklımı kaybediyorum, Charles. Henri'nin ne kadar pis ve kötü biri olduğunu tahmin edemezsin. Küçükken beni korkutur ve döverdi; beni etkilemişti, sürekli ağlama taklidi yapardım. Bizi korkutur ve birtakım pisliklere zorlardı. Ah, Charles! Pisliği severdi o, kanı da! Gelmemeliydin Charles: Kapı kolu dışardan da açılıyor ve nasıl açıldığını biliyor o.

– Buraya gelir mi?

– Bazen. Geçen hafta ışığı her açık gördüğünde geliyordu.

Bütün bunlar o kadar ağırdı ki, ağzım açık kalmıştı: Bir anda dudaklarımın kuruduğunu hissettim.

Eponine çok korkmuştu, sessizce ağlamaya başladı.

Ona çok yavaşça:

– Işık yanıyor, dedim.

– Bu akşam ışığı görürse gelecektir.

"Dün akşam ihtarda bulundu... bu akşam gelecek... senden nefret ediyor. Gitmek isterdim, ama çok içtim... Çok güzel eğlendik, Charles..., çok hoşuma gitti..."

Dudağımı vahşice ısırdı ve korkusunun ona verdiği güçlü haz karşısında, ben bile vahşi bir arzuya kapıldım. Ölçülü bir şiddetle pozisyonumu değiştirdim: Bedenim kaskatı gerildi. Bu isteksiz öfkeden daha şehvetli bir mutluluk yoktur: Bir şimşeğin beni yırttığını ve gürültüsünün, gökyüzünün sonsuzluğunda uzuyormuşcasına devam ettiğini hissettim.

XVIII

APAÇIKLIK

Ardından gelen bıkkınlıkla, tatsız bir titremeye tutularak doğruldum.

Birinin koşmakta olduğunu duydum; gece vakti birisi sokaklarda koşuyor ve ayak sesi gitgide uzaklaşıyordu. İlk başta bu sesin yan sokaktan geldiğini sandım. Eponine benimle beraber dinliyordu. Elimi alnına koydum: Soğuk ve nemliydi. Ben de soğuk terler döküyordum, migrenim azmıştı ve kalbim sıkışıyordu.

Kalktım. Pencereden, sokakta bir gölgenin kayıp gittiğini gördüm. Uzaklaşan gölge karanlıkta kayboldu. Bir bakıma tehlike geçtiği için rahatlamıştım. Kasap uzaklaşıyordu; tabii eğer oyduysa. Onu görmek, ne şekilde olursa olsun, beni dehşete düşürebilirdi. Böylesi aşağılayıcı bir korku düşüncesi yüzünden kendimi kötü hissediyordum: İğrenç bir şekilde komikti ve bu karanlık gecede gölgenin kaybolduğu yeri belirlemekten korkmuş olmam can sıkıcıydı. Kasabı düşünüyordum: Korkunç adam... ama Eponine'in söyledikleri bana artık saçma gözükmese de, söylediklerinden kuşkulanmaya başlamıştım. Şu ana ka-

dar peşine düşmek istememiştim, ama kayıp giden gölgeyi görmüştüm ve hâlâ sokağın karanlık bir yerlerinde saklanıyor olabilirdi. Düşüncelerimden kurtulmak istiyordum...

Ama gölgenin, inanmamız gerektiği gibi, evin önünde durduğu an nasıl olup da hiçbir şey duymadığımızı bir türlü anlayamıyordum... Şorun basitti: Mantık olarak tam tersi gerçekleşmişti. Pencerenin altında duran gölge bütün hırıltılarımızı duymuş olmalıydı!... Biz hiçbir şey duymamıştık. Bu düşüncenin kendisi bile ağırdı, ama bizi dinlemiş olma olasılığı daha da kötüydü... Eğer Robert, Eponine'le onu ilk fark ettiğimiz geceki gibi sokaklarda dolaşmamış olsaydı, cübbesi bu kadar çamur içinde kalabilir miydi? Dahası, bu gölgenin cübbeli bir adama ya da uzun siyah elbiseli bir kadına ait olduğunu hissetmemiş miydim? Her şey öylesine apaçıktı ve o derece az şaşırmıştım ki, Eponine'in yanına yaklaşıp güldüm.

– Garip! dedim, geceleyin kasaplar rahiplere benziyor.

Uykunun ağırlığı Eponine'in omuzlarını ve başını aşağı doğru çekiyordu. Yatağın kenarında oturuyordu, söylediklerimle bir an uyanır gibi oldu, ama uykunun ağırlığı tekrar bastırdı. Keyfim öyle yerindeydi ki, bu boşuna çabası lambanın zayıf ışığında beni biraz daha güldürdü.

Beni duymasını isteyerek ellerini tuttum:

– Bu Robert! dedim.

Başını kaldırıp şaşkınlıkla bana baktı: Delirip delirmediğimi soruyordu kendine.

– Evet, Robert, rahip... Tabii eğer kasap bir cüppeyle dolaşmıyorsa. ama hayır, 'Robert'di!

İsmi yineledi:

– Robert!

Diğer elini de tuttum.

Durum son derece açık ve şaşırtıcıydı. Aniden gecenin içinden gün doğdu. Karanlık aydınlanmıştı, gözyaşları gülüyordu...

Eponine gülüyor ve bu gülüşü elleriyle saklıyordu; ama çıplaktı ve bu çıplaklık da gülüyordu. Yumuşak, samimi, son derece sıkılgan bir gülüştü bu.

Bu gülüşü seyrediyordum, ya da daha doğrusu bu gülüş bana acı veriyordu.

Aşırı bir sıkıntıdan farkı yoktu; bu hafif gülüş aşırı sıkıntının içinde sinsice boğulmuştu. Bu gülüş aşırı bir şehvetin tam ortasındaydı ve onu acı dolu bir hale getiriyordu.

Elimden geldiğince samimi davranarak Eponine'in kulağına eğildim:

– Tıpkı Robert gibisin.

– Evet, dedi, mutluyum.

Dokunmadan yanına yattım. Yüzünü ellerinin arasına alarak bana sırtını döndü. Kımıldamıyordu, uzun süre sonra uyuyabildiğini fark ettim. Ben de uykuya dalmak üzereydim. Allak bullak eden bir yalınlık hissediyordum. Olan biten her şeyde allak bullak eden bir hafiflik vardı. Biliyordum: Benim sıkıntılarım ya da Robert'in halleri birer oyundu. Ama yarı uykuda olduğumdan, beni allak bullak eden yalınlık ile korkunç bir ihanetin bilinci arasında herhangi, bir ayrım yapmıyordum. Bir anda fark ettim: Kavranamaz varlığıyla üzerime çöken evren, bütün evren bir ihanetti; inanılmaz, saf bir ihanet. Bugün kelimenin anlamını söyleyebilmem zor, ama hedefinin evren olduğunu ve başka hiçbir şeyde, hiçbir yerde, hiçbir biçimde varolmadığını biliyorum... Uykuya yenik düştüm: Tahammül edebilmemin tek yolu buydu. Ama bir anda 'ihanetin' benden kaçıp gittiğine emin oldum. Bu evrensel ihanete boyun eğemediğim gibi benden kaçıyor olmasını da kabul edemezdim! Bunu kabaca söyledim (bir önce söylediğim şey, hissettiklerimi iyi ifade edememişti), ama uyku ile kabul edilemez bir apaçıklığın yer değiştirmesi arasında yatışmıştım. Bir peri masalı gibiydi, mutluydum. Şimdi, beni sakinleştirecek şeyin ölüm olduğunu söylüyorsam, en azından şu anlamda çok abartmış olurum: Bu

belirsiz geçiş sırasında ani bir apaçıklık gerçekleşti: Hatırladığım sürece apaçıklık sürmeye devam edecek, ama eğer yazarsam!...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CHARLES C.'NİN ANLATISININ SONU

Kardeşimin ölümünü öğrendiğimde, uçsuz bucaksız dingin toprakla, ova ve ormanlar batan güneş altında kavruluyordu; kasabalar, karlı yükseklikler ışığın altında pembeydiler. Uzun süre pencerede kaldım: Bu, en azından bıktırıcı bir dehşetti. Bütün evren hastalıklı gibiydi...

Tutuklandığı andan itibaren, hasta olan Robert'in ölümünün son derece yakın olduğundan emindim. Bu şekilde uzun süre yaşayamazdı. Tutukluluk ölümünün korkunç karakterini ortaya koymuş, ama onu hızlandırmaktan başka bir şey yapmamıştı. Yine de, bir anda ortaya çıkan gerçeklik beni hasta etmişti. Ateşlenmiştim. Ağlamanın boşuna olduğu bir çeşit ruhsal çöküntü içindeydim. (Aynı tarihte Eponine de tutuklanmıştı ve geri döneceğine dair pek umudum yoktu. Gerçekten de, bir yıl sonra öldü.)

Uzun süre ateşler içindeydim, uykusuzluk çektim, düşüncenin karmakarışık düşlerle acı verecek bir şekilde karıştığı berrak düşler peşimi bırakmadı.

Bu şekilde ıstıraptan kaçmaya çalıştım.

Kalktım. Beni allak bullak eden her şeyden kaçmak için odanın bir ucundan öbür ucuna gittim.

Yaşını kestiremediğim bir adamın geldiğini gördüm: Masama oturdu, nefes nefeseydi.

Kabalığın sınır tanımadığı bir dünyadan geldiği açıkça ortadaydı; sadece bir ölünün kaygısızlığına değil, rahip C.'nin kabalığına, kararlılıkla çöken bir adamın gevşekliğine de sahipti. Gözleri, ölülerinki gibi içe dönüktü, ruhu uzayıp giden ve sonunda dayanılmaz bir acıya dönen bir esnemeyi andırıyordu.

Aniden sert bir hava akımıyla kapı açıldı... Rahip tek kelime etmeden kalktı, kapıyı kapattı ve tekrar gelip benim masama oturdu.

Sessizce onu izliyordum.

Paçavralar içindeydi. (Belki de bu sadece yırtık bir cübbe ya da ayin kaftanıydı.)

Odamın karanlığında, ay, rüzgârın dağıttığı bulutlar arasından parlarken, o, şömine alevlerinin etkisiyle gökyüzü gibi gözüküyordu.

Bundan sonra olanları anlatmam oldukça zor olacak: Bir rüya gibi belirsizdiler; onları işitiyor, ama kavrayamıyordum, onları sadece işitmek bile beynimi darmadağın ediyordu: Her şeye rağ-

men anlatmaya çalışacağım – her ne kadar tam kesinlikle olmasa da...

Benimle konuştu; odamdaki bu varlık benimle konuştu. Söylediklerini tam anlamıyla kavrayamıyor olmam, bir anlamda bunların doğasından kaynaklanıyordu: Söyledikleriyle hafızayı olmasa da, dikkati dağıtıyordu: Dikkati yok edebilecek, küle çevirebilecek bir şeydi bu.

– Artık hiç mi kuşku duymuyorsun? diye sordu.

Hemen ardından:

– Biliyorsun elbette, ama her şeyi değil.

Gülmemesi çok garipti! Hiç şüphesiz gülmesi gerekirdi: Gülmüyordu... Gülseydi, hemen uyanır ve bu dayanılmaz uyuşukluktan kurtulurdum. Ama anında, içimdeki bu gülünesi sonsuzluğu kaybederdim...

Devam etti:

– Tabii ki, rahatsız oldun.

Bir süre sonra:

– Benim yerimde olsan ne derdin. Eğer... Tanrı olsaydın? Eğer... mutsuz olsaydın – varolmaktan!

Son kelimelerini güçlükle işittim, ama o anda bitkinliğim korkunç bir hal almıştı.

Yavaşça devam etti, konuşan kesinlikle kardeşimdi.

– Biliyorsun ki, bunun hiçbir zaman söylenmemiş olması gerekirdi. Ama hepsi bu değil. Korku veriyorum, ama çok yakın bir zamanda seni daha fazla korkutmamı isteyeceksin. Acılarıma yabancı değilsin, ama kim olduğumu bilmiyorsun: Cellatlarım, bana kıyasla, çok daha cesurlar.

Sonunda çekinerek şöyle dedi:

– Alçaklığa olan susamışlığımı hiçbir alçaklık dindiremez!

Şaşkınlık içinde, bu çekingenlikte bir bağışlama olduğunu fark ettim.

Donmuş gibi titriyordum. Robert önümde durmaya devam ediyordu: Esin altındaydı ve yavaş yavaş, utanç verici bir alçaklık yayıyordu etrafa.

Heyecanımın nedenini söylemek için duyduğum endişeli arzuya boyun eğdim mi, bilmiyorum. Bu iş gücümü aşıyor, ama buna rağmen bu hakikati bilmeme düşüncesi bana dayanılmaz geliyor. Bu durumda susamazdım, daha kolay katlanılır olmamasına rağmen, yazmayı tercih ettim... Ne olursa olsun yazmak, maruz kaldığım istemi yerine getirmeye zorluyordu beni.

Sadece kardeşim hakkında konuşmam gerekirken, ne yazık ki kendi saplantılarımdan söz ettim. Ama kendimden söz etmeden onun hakkında gerektiği gibi konuşamazdım. Ne Tanrı ibadetten, ne de sevilen kadın neden olduğu aşktan ayrı tutulabilir. Bu yüzden kardeşimin gerçeğini kendi heyecanımda aradım.

Sözünü ettiğim olaylardan kısa bir süre sonra, Ekim'in ilk günlerinde, Robert X.'de tutuklandı. Bu durumu öğrendiğimde ondan uzun süredir haber alamıyordum. Onu fark ettiğim gecenin sabahı R.'yi terk etmişti. Rahibe rahip odasını boş bulduğunda hemen bana telefon etmişti. İlk önce bir intihar olabileceğini düşünmüştü, ama çama-

şır ve çanta almıştı yanına ve bisikleti ortalarda yoktu. Öte yandan Rosie ve Raymonde, kiralamış oldukları odayı aynı gün çok erken saatte terk etmişlerdi. Büyük bir ihtimalle yolda birbirlerine rastlamışlardı. Gece sokaktan duyduğumuz fısıltılar ve ayak sesleri, rahibin ortaya çıktığı anda kızların da orada olduğunu gösteriyordu. Olup biteni çok sonra öğrendim: Akşam içmişler ve bütün orospular gibi gecenin geç saatlerine kadar eğlenmişlerdi: Bununla yetinmemişler ve beklenmedik bir macera bulmak umuduyla sokağa çıkmışlar, dolaşmaya başlamışlardı. Ayak sesi duyduklarında rahip evinin yakınlarındaydılar: Saklandılar. Rahibi uzaktan tanıdılar ve haklı olarak Eponine'in penceresinin altına geldiğini düşündüler. Onun ardı sıra yürüdüler, Robert kuşkulanarak durdu, sonra ayakkabılarını çıkardı. Onların fısıltılarını duydu, ama bu belirsiz tehdide aldırmadı. Dönüşte onların yolun ortasını tutmuş olduklarını gördüğünde, geri dönüp ters yönden kaçmaya çalıştı. Ama Rosie (ben de tam bu sırada duydum) bütün gücüyle koşarak onun önüne geçti. Bu sayede onunla konuşma fırsatını buldu ve hiç güçlük çekmeden onu odasına gelmeye ikna etti; Robert kararsız, ilgisiz ve biraz da alaycıydı. Ama ancak kendine acımasızca gülerdi. İçti ve hemen sarhoş oldu. Zaten onu bulduklarında da içmiş bir hali vardı. Orada değilmiş gibi davranı-

yordu: Delice sevişmiş, ama sonunda oyuna getirildiği için şikayet etmişti: Sarhoştu ve sızlanıyordu: Mutluluğunun *farkına* varamamıştı. İki kız – çünkü Raymonde de onlara katılmıştı– rahibin sarhoşken 'meczup' gibi olduğunu söylediler: Sanki 'onların görmediği' bir şeyler görüyordu (kilisede düştüğünde de aynı görünüme sahipti). Eponine'in Robert'e duyduğu tutku Rosie'nin dikkatini çekmişti, ama onu her şeyden daha fazla etkileyen şey, Robert'in onun ulaşamayacağı şiddetli bir dünyanın sözcüsü olmasıydı. R.'ye oniki kilometre uzaklıkta, basit bir kaplıca otelinde yaşanan bu temiz sevgi birkaç hafta sürdü. Bitişik odada kalan Raymonde âşıkları uygun bir biçimde izlemişti. İki kız günün bir bölümünü ve çok nadiren geceyi beraber geçiriyorlar, ama Raymonde çok ender olarak Rosie'nin odasına 'çene çalmaya' gidiyordu. Onlarla beraberken Robert her zaman çok kibardı, yalnız olduklarında Robert'in kibarlığına gülüyorlardı, ama yüz yüze olduklarında ondan çekiniyorlardı. Robert bütün gün odadan çıkmıyor ve yatağın üzerine uzanarak küçük kâğıt yığınlarını okunmaz bir yazıyla dolduruyordu. Geceleyin dört ya da beş kez odayı terk etti: Rosie'yle sevişiyor ve ayrılırken Raymonde'la beraber beklemesini söylüyordu. Bisikletle çıkıyor ve çok geç saatte geri dönüyordu. Besbelli bütün gün odadan çıkmayan bir adamın

bu gece gezintileri tutuklanmasının asıl nedeniydi; zaten daha önceki gidiş gelişler de bu durumu doğrulamaya yetiyordu.

Tutuklandığında tan vaktiydi. Yorgun olan Rosie, Raymonde'un odasında uyuyordu: Kızlar polisleri duymamışlardı, polisler de rahibin notlarını yastığın altında bulamamışlardı.

Kardeşimin gezintilerindeki amacı dostlarına anlatma işini Eponine'e bırakıyorum.

Eponine bir keresinde onun küçük bir gürültü çıkardığını duymuş, pencereye yanaşmış ve onu çırılçıplak görmüştü. Robert'de onu görmüş, kımıldamamış, ama Eponine çekip gitmişti. Dönüp yatağın kenarına oturmuş ve başı öne eğik tek kelime etmeden durmuştu.

Sonraları hiçbir şey duymadık, ama sabahları, oradan geçtiğine dair izler buluyorduk.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RAHİP C.'NİN NOTLARI

İlk okuduğumda bu notları çözmekte öyle zorlandım ki, anlamlarını kavrayamadım. Robert'in ölümünden sonra onları yavaş yavaş kopya etmeye başladım.

O sıralar daha az sıkıntılı, ama hastaydım (her gece ateşim çıkıyordu) ve yazılanların gerçek anlamını kavrayabilmem uzun zaman aldı.

Yine de yazılarda beni bunaltacak hiçbir şey yoktu: 'Utanç duygusu'ndan ve zamandan yoksun, 'işkenceye maruz kalmış bir ruhu' bütün çıplaklığıyla gözlerimin önüne sermekten başka bir hata yoktu bu yazılarda.

Bu yazılar, benim gözümde, sahtekârlıklarını ne yapmacıklığın ne de kurnazlığın saklayabildiği hayasız bir düşünceyi sergiliyor, hatta bu hayasızlığı kısmen koruyorlardı. İlk başlarda, teşhir edilen bu zavallılık beni üzüyordu: Kardeşimden ve onun kelimelerin bütün donukluğunu ortadan kaldıracak bir esin bulma yeteneksizliğinden nefet ediyordum. Bu notlar (hiç sınırı olmayan ya da başka sınırları olan birine sınır getirdiğinden bir ölünün notları haline gelmiş –üstelik yazana ihanet edecek olan– notlar) beni uzun süre sinirlendirdi. Sadece kardeşim adına değil, kendi adı-

ma da bir yenilgi hissine kapıldım. Onları tekrar okuduğumda. Robert'de, kendini dindarlığa zorladığı zamanlardaki 'üçkâğıtçı' halinden başka bir şey görmüyordum artık.

Her şeyi belirginleştiren ölüm, onu benim gözümde, çaresizce kurnazlık yapmaktan suçlu kılıyordu. Bu kâğıtlar artık yakılamazdı, bunları kendisi yakmış olsaydı bile, onları yine yazardı! Onun koyduğu sınırı kendi hatam yüzünden anlamamış olabilirdim, ama hatam bu sınırı değiştiremezdi.

Yazma hatasını gidermenin tek yolu yazılmış olanı yok etmektir. Ama bunu ancak yazar yapabilir; bu yok ediş öze dokunmadığından, ben yine de kalemim ilerledikçe silinen yadsımayla olumlamayı sıkı sıkıya birbirine bağlayabilirim. Böylece kalem, tek kelimeyle, genellikle 'zamanın' yaptığı şeyi yapmış olur; zaman, inşa ettiği sayısız şey arasında sadece ölümün izlerinin var olmasına izin verir. Sanıyorum ki, edebiyatın sırrı buradadır ve bir kitap sadece yıkıntıların kayıtsızlığıyla ustaca bezeli olduğu takdirde güzeldir. Aksi takdirde öylesine güçlü bağırmak gerekir ki, hiç kimse böylesine safça haykıran birinin hayatta kalabileceğini düşünemez. Robert öldükten sonra, bu saf yazıların ardında yaratmış olduğu kötülüğü yok etmek ve bu kötülüğü kendi kita-

bımla ortadan kaldırmak, onu tekrar öldürmek zorunda kaldım.

Kelimeleri güçlükle sökerken ilk andan itibaren büyük bir rahatsızlık duydum, hatta kimi zaman kıpkırmızı oldum: Bu inançsızın çığlıkları kulaklarıma sahte gelmiyordu, rahibin geçmişteki kötülüklerinden daha az rahatsız etmiyorlardı beni. Bu kaba keyif ve dokunaklılık karışımı his bana hâlâ acı veriyor. Beni kardeşime bağlamış olan ve hâlâ bağlayan sevgi o kadar güçlüydü ve öyle bir özdeşlik duygusuna dayanıyordu ki, kelimeleri sanki kendim yazmışçasına değiştirmek isterdim. Sanıyorum o da değiştirirdi: Her saf cesaret, sonunda uykuyu ve bir hatanın itirafını gerektirir; bu hata olmasaydı bu cesarete sahip olamazdık.

Aslında bu sayfaların şaşırtıcı olmasının nedeni sadece yapmacık bir rahatlığın ve sessizliğin yarı yolunda bırakılmış olmaları değildi; gözlerimin önünde 'yalan söylüyorlardı, çünkü bana kardeşimin çok iyi bildiğim zayıflığını çok sert bir şekilde hissettiriyorlardı. Bende bu hissi uyandıran sadece çocuksu ve son derece komik 'suçlar' üstleniyor olması değildi. Aynı zamanda rahibin bu komikliğe yazarak meydan okuması ve bunu korkunç bir şekilde (hatta belki de ondan

önce cesaret edilenden çok daha çılgınca) yapmış olmasıydı. Ama kullandığı yol hayal kırıklığına uğratıyordu, çünkü dili ister istemez hep komikti; kasıtlı ifadelerinde bu özellik bir şekilde silikleşiyordu; kalemi güçsüzleştirip bu dehşeti saklamaya çalışan kaçamak sözlerin, bu 'rahatsız edici' cümlelerin ve bu 'oyunlar'ın nedeni buydu. Kardeşimi yakından tanıdığım için (bahsettiğim karanlıkta ve kaçamak sözlerle olsa da), yalan söyleyen bu cümlelerin dışında, itiraf edilemeyen bir utanç hissediyordum, doğrudan hissediliyordu bu: Yaşadığım bunaltıcı sessizlik duygusunda hissediliyordu. Oysa bu sessizlik *tam da* rahibin söylemek istediği şeydi; ondaki dehşet, patlak veren –ölçüsüz– yalanını her şeyden öyle *iyi* saklıyordu ki, bütün bu mırıldanmalar bana bir ihanet gibi geliyordu. Öyleydiler de. Bir dizi kekeme yalanın yerine, Robert, kimse duymadığı ve kimse erişemediği için asla kekelenmemiş yalanlar koydu; öyle yalanlar ki, güçsüz bir gevezelik itiraza yol açabilecekken, o, hiçbir şey söylemeyerek yine de yalan söylüyordu.

Beni, beklenmedik bir şekilde biten bir hikâyeden daha fazla hayal kırıklığına uğratacak hiçbir şey yoktu. Robert bu notlara ilk başta *Bilinç Şöleni* adını vermiş, daha sonra da ikinci kelimeyi atmıştı.

Kesinlikle katışıksız bir düş söz konusuydu. Robert, önce Rosie'nin, daha sonra Raymonde'un âşığı olmuştu. ama *Bilinç*'teki Rosie, Robert'in sevdiği zevk düşkünü kadına hiç benzemiyordu. Raymonde'un karakteri gerçekten de hiç değişmedi, ama kendine kaçak bir rol biçti. Aslında *Bilinç*'teki kadın, yarattığı saplantı yüzünden, Robert'in son zamanlarda kendini iyice teslim ettiği Eponine'e benziyordu.

Robert'in çocukluğundan beri tanıdığı Eponine, benim de fark ettiğim ve beni büyüleyen hasta, rahatsız bakışlara sahipti. Vahşi ve soğuk, kasıtlı ve yitik bir şeyler (ama davranışlarına sinen kabalığa çok gençken sahip değildi)... Bugün her anımsadığımda rahatsız oluyorum: Eponine ve kardeşim, Henri ile oynarlardı, bazen yalnız, bazen de başka çocuklarla. O zamanlar hastaydım, Savoy'da: Eponine sonraları bana açılmış olmasaydı bu oyunların ne anlama geldiğini asla anlayamazdım. Bugün, dinden uzak yetişen Robert'in dine dönüşünün temelinde bunların yer aldığını çok iyi tahmin edebiliyorum; zamanla Henri'nin pisliği ve sertlikleri, Eponine'in günahları karşısında dehşete düştü: Gitgide batmakta olduğu bu çamurdan kurtulmak için anlamsızca inançlarının ve yaşam tarzının tam tersi şeylere yöneldi. Bu durum gerçek bir tahriğe dönüştü: Ahlaki açı-

dan ona çok yabancılaştım ve bana çok bağlı olduğundan bana karşı davranışları belirsizleşti, sürekli ve rahatsız edici bir meydan okuma halini aldı. (Bu değişimlere büluğ çağında oldukça sık rastlanılır.)

Eponine bana Henri'nin Robert'e kötü davrandığını açıkça söylemedi, hatta o geride kalmış zamanlarda Robert'in Henri'nin gölgesine dönüştüğünü söylemekten bile kaçındı. Ama şu ana kadar dile getirmek istemediğim bu yakınlaşmalar (asla düşünmek istemediğim Henri'den çok korkuyordum) beni bunaltıyor ve korkutuyordu.

Bugün, kuledeki karşılaşmanın Robert için ne ifade ettiğinin bilincindeyim; ve o gün ona kötü davrandığımı düşünmek beni üzüyor. Nasıl bu kadar iğrenç olabildim? Bir uyurgezer gibi yürürken, bilinçsizce, dosdoğru amacıma yönelmiş olmama ne diyebilirdim? Beni yöneten kör öngörü beni öldürüyor ve kasılan ellerim, istemeden, Oedipusvari bir hareket yapıyorlar. Eponine yaşamına tekrar girdikten sonra, kardeşimin, çocukluğunun çılgın düzensizliklerine geri dönmesinin; Eponine'i asla kimsenin sevilmediği kadar ölçüsüz –çılgınca– sevmesinin; ve sonunda bu aşkın onu uzun zamandır inandığı her şeyden uzaklaştırmış olmasının nedenlerini şimdi anlıyorum.

Notlarının son bölümü bu anlattığım olaylara ışık tutmasına rağmen, bende bıraktığı hayal kırıklığını dile getirmeden geçemeyeceğim. Zayıflıkları benim gözümde o kadar belirgindi ki, karanlık gerçek orada kendini belli ediyordu (bu gerçeğin kendisi yeterince sarsıcıdır).

Davranışımın insanlıkdışı görünmesini istiyorum, ama kendimden uzakta, korku içinde yaşıyorum: Şu anda korku dışında hiçbir şeyin önemi yok benim için. Bu durumda, yaptığım kötülükle boy ölçüşemeyecek her şeye güçlükle katlanıyorum.

Her ne olursa olsun, bu sayfalara ait oldukları yeri vermem gerekiyordu. Bu bir anlamda kitabımın bitmeyeceğini bilmem demekti.

Bir anlatıdan beklenenlere pek yanıt veren bir anlatı değil benimki. Amaçladığı konuyu ortaya koymak bir yana, onu bir şekilde gizliyor. İşin özünü söylediysem, duyulmasını sağladıysam ya da bundan söz etmişsem, bu sadece onu daha fazla karanlıkta bırakmak içindir.

Cesaretim olmadığını ya da bunu nasıl yapacağımı bilmediğimi düşünmüyorum. Ama utanç duygusu elimi kolumu bağlıyor. Robert'i ihtiyatsız davranmış olmakla kınadığımı söylemek bana çok acı veriyor.

Bu utanç ile Robert'in utanmazlığının aynı etkiye sahip olması oldukça dikkat çekici. Her ikisi de sözünü ettiğim konuya kesin ve belirli bir olay niteliği vermek yerine, bir muamma özelliği kazandırdılar. Robert'in patavatsızca anlaşılmaz sözcüklere başvurduğunu göreceğiz; oysa benim anlatım, onun anlatma amacını bile gizliyor.

Bu konu diğerleri gibi verilemeyecek bir yapıda olduğundan, besbelli böyle: Sadece bir muamma olarak ilgi çekebilir...

Bu durumda yarım kalan anlatım, kelimenin bildik anlamıyla bir anlatı değildir. Eksik olan şey, kolaylıkla verilebilecek kimi kesinlikler de-

ğil, 'ahlaki olarak' dile getirilemez olan özdür. Diğer yandan, Robert'in notlarına dair çekincelerim, bunların yayınlanmalarını ancak tartışmalı kılar.

Bu kâğıtlarda ilk göze çarpan özellik, anlaşılmaz sözlere özgü bir dilin kullanılmış olmasıdır. Ve hiç kuşku yok ki, eğer kitap da muamma doluysa, böyle olmak zorundaysa, eğer okunabilir bir çözüm sunmak yerine –bu, olayın katıksız ve kolay anlatımı olurdu– onu aramasını, özünü, görünümlerini ve anlamını kurmasını öneriyorsa, sözünü ettiğim sevgiyi erteleyen hatalar, daha uzak amaçlara yanıt verme özelliklerini bu notlara bırakmaktadırlar: Notlar, 'muamma'yı çözmeye çabalayan herkese yardımcı olacak unsurlar vermektedirler.

(Bu dolaysızlık içinde kalacak olursak –pek önemi olmasa da şu son çekinceyi dile getirmek zorundayım–: Çözüm mümkün müdür? Kastettiğim tam ve değişmez çözümdür, yoksa bir dizi yersiz soruya verilen doğru yanıt değil. Konumun muammalı doğası, kesinlikle daha önce beni boğduğunu söylediğim utanca bağlı gibi gözüküyor; bu konu itiraf edilemez bir utanç olmasaydı, hiçbir anlam taşımazdı... – kuşkusuz üstesinden gelinirdi, işkence altında konuşmayan birinin yine de acı hissetmiş olması gibi; muammanın asla çözülmeyeceği gerçekse, bu konu, sınırlı kalmış

muammanın ötesinde, klasik 'son soru'lara yanıt vermek zorunda değil mi? Ve eğer rahip C.'nin tanrısallığına inanmak güç bir şeyse, anlaşılmaz sözlerin 'bütün'ünün –bunu ifade edecek tek bir kelime yoktur– imkânsız tanımı da güç değil mi? Ne yazık ki, muammanın karanlığını aydınlatmaktan uzak, gitgide büyüyen bu karanlık dil, bu muammayı çözmeye cesaret eden bir deliyi bile çaresiz bırakır.

RAHATSIZ EDİCİ'NİN GÜNLÜĞÜ

Bitmeyen gece, ateşler içinde görülen rüyalar gibi. Ben dönerken fırtına vardı... korkutucu şiddette bir fırtına... Kendimi hiç bu kadar küçük hissetmemiştim. Yıldırımlar kimi zaman yuvarlanarak her yana yayılıyor, kimi zaman da öfkeyle dosdoğru düşüyordu: Kör edici çıtırtılarla yırtılan ışıklar titreşiyordu. O anda öyle güçsüzdüm ki, gerçekte, yeryüzünde değilmişim gibi titriyordum: Evin cam bir fenermişcesine titreştiği göksel büyüklük içindeydim. Ayrıca sıvı element, gökyüzü sularının çöküşü... toprak yok artık: Çınlayan, tepetaklak olmuş ve nefrete boğulmuş bir uzam. Kasırga bile sonsuzdu. Uyumak istedim, ama aniden parlayan bir şimşekle açıldı gözlerim. İyice uyandım, düşen yıldırım şaklarken, bu uyanışı bir çeşit kutsal dehşete dönüştürdü. Işık çok uzun süredir sönüktü. Aniden tekrar yandı, ben de hemen söndürdüm. O sırada kapının altından bir ışık izi gördüm.

Odam, geçen yüzyıl başlarından kalmış mobilyaların toz içinde durduğu harap bir salona bakıyor. Gökyüzünün gürültüsü arasında bir hapşırık sesi işittim gibi geldi. Işığı yakmak üzere

kalktım, çıplaktım ve yakmadan durdum...

...İmmanuel Kant'ı göreceğimden emindim, beni kapının arkasında bekliyordu. Onu canlısından ayırt eden berrak bir yüzü yoktu: Başında üç köşeli bir şapka, saçı başı dağılmış yabanıl bir genç adam suratı vardı. Kapıyı açtım ve şaşkınlık içinde boşlukla karşılaştım. Bugüne kadar görmediğim kadar çok düşen yıldırımlar arasında yalnız ve çıplaktım.

Kibarca şöyle dedim kendime:

– Sen bir soytarısın!

Işığı söndürdüm ve şimşeklerin hayal kırıcı aydınlığında yavaşça yatağıma geri döndüm.

Şimdi acele etmeden düşünmek istiyorum.

İnsanlığın kendinden duyduğu korkuyu seviyorum! Sadece iki yol varmış gibi geliyor ona: Suç ya da kölelik. Aslında insanlık yanılıyor sayılmaz; ama suçluda sadece suçun köleliğini görmekte üstüne yoktur. Genel olarak suç, kader, kaçınılmaz alın yazısı biçiminde ortaya çıkar. Ya *kurban?* Kuşkusuz; ama kurban lanetli değildir, çünkü o rastlantı sonucu yenik düşer: Alın yazısı sadece *suçlu*'ya isabet eder. Bu nedenle, hükümran varlık *kendini bunaltan* bir tutsaklıkla yükümlüdür, özgür insanların durumu gönüllü uşaklıktır.

Gülüyorum. Doğal olarak! Yüce insanlık, alçak görünmekten vazgeçemeyen suçlunun istemine cevap veriyor! Köleler bile, dışında kaldığı sürece köle gibi davranmayı öğreneceği bu lanetli alanı suçluya ayırıyorlar. Ama lanet göründüğü gibi değildir ve lanetlilerin inlemelerine ya da gözyaşlarına mutlulukta ayrılan yer, bir kum tanesinin gökyüzünde kapladığından fazla değil!

Bayan Yanık ten,

Yedinci günün lütfuna mazhar oldunuz. Rahip Rahatsız Edici'nin, parantez içinde: Sarhoşaylak, geçişinden söz ediyorum; suç saati? Saat üç gibi.

Pis Cüppe

Şehvet! Şehvet! Sarhoşaylaklık ediyorum. Mutlu... olduğumdan beri.

Mutluluğum yatağı olmayan bir nehir gibi sonsuzca akıyor.

Ölü gelecek, bir bıçak kadar mutlu. Ateş hoşuma gidiyor, utanç kırmızısı. Kimim ben? Charles'la yatağa giren Eponine olabilir miyim? Eğlendiren şakanın tam ortasında; duyduğum utanç yüzünden yardım ediyor bu bana. Ya utanç içinde boğulursam? Bunun tadını çıkarırım ve gökler altıma devrilir, ama açık olmak, var olmak ve karışıklığa yol açmamak istiyorum.

Rahatsız Edici'nin eteği kaldırmak için enerjiye ihtiyacı var ve bundan söz etmek için de daha fazla enerjiye. Genelde bundan söz edilmez: Buna ağlanır. Ama gözyaşları mutsuzluk anlamına

gelmez, cümleleri dans etmeye teşvik etmeleri ve danse etmemekte direnen kelimeleri aşağılamaları gerekir. Hiç sızlanmadan aydınlığın tarafını seçiyorum: Suçun sırlarına ihanet edebilirim. Ama keşfedildiğinde hiçbir şey ifade etmeyen suç, sır kaldığında da hiçbir şey ifade etmez. Neşeliyse hiçbir şey olan suç, mutsuzsa da hiçbir şeydir.

Acısını duyduğum rahatsızlığın, yazının, edebiyatın üstesinden yalan söylemeden gelinemez. Kelimelerin düzenini yöneten yasalarla Rahatsız Edici'nin anlaşması kaleme çığlık attırır. Rahatsız Edici'nin karanlığı sayesinde yaşanan sonsuz heyecan ve mutluluktan söz ediyorum sadece, en pis pisliği sonsuzca pisletmekteki kesinliğinden (Eponine de aynı kalbe ve bu kalp de aynı pisliğe sahiptir).

Rahip olduğu için, canavara dönüşmesi kolay oldu. Aslında başka seçeneği de yoktu.

Rahatsız Edici'nin zayıf olduğunu ve her yerden destek aradığını söylemek: Alçakgönüllülerin aşkından, genç din adamlarının hareketliliği ve kibarlığından, asırlar öncesinden gelen ayinlerden, görkemli törenlerden, Deus Sabaoth'un kalbindeki Musa'nın sakallı, gırtlağı patlamış, meleksi oğullarından. O buna gülüyordu, gülmekten

bitkin düşmüştü. O, Tanrı'da yaşar ve Tanrı onun sınırlarını aşarken bu şaka da sınırlarını aşıyor, ama yine de, bir adamın şapkasını sandalyenin üzerinde unutması gibi, onu ortalıkta bırakıyordu.

Tanrı'nın dışında bir insanı bir an için bile düşünemiyorum. Çünkü gözü açık bir insan, ne masayı ne sandalyeyi, sadece Tanrı'yı görür. Ama Tanrı bir an bile huzur vermez. O'nun sınırları yoktur ve O, O'nu gören insanların da sınırlarını ortadan kaldırır ve INSAN, O'na benzemedikçe, O buna son vermez. Bu yüzden INSAN'a hakaret eder ve INSAN'a, O'na hakaret etmeyi öğretir. Bu yüzden, INSAN'da yok edici bir gülümsemeyle güler. Ve INSAN'ı tamamen eline geçiren bu gülüş, O'nu anlama gücünü ortadan kaldırır: O, rüzgârın dağıttığı bulutların üstünden benim ne olduğumu gördüğünde daha fena olur; yolda aceleyle giderken, KENDİM'i ve rüzgârın boşalttığı gökyüzünü görürsem eğer, daha fena olur.

Her şey dağıldı; bir sinir anında camları kırarmışcasına, olası her kavramı yok edecek bir güce sahip oldum. Sonra ne yapacağımı bilemeyerek ve kendi rezaletimden sıkılarak, kendimi helaya kapattım.

Nesnesi olmayan bir tutku anında, yavaşça, ama keyifle, sanki bütün dünyayı gömüyormuşcasına, *Te Deum*'un görkemli ezgisini söylüyorum:

DEUS SUM —
NIL A ME DIVINI ALINEUM PUTO

Sifonu çektim ve pantolonum inik, ayakta, bir melek gibi gülmeye başladım.

Rahatsız Edici'nin deneyimi

Başlangıçta son derece karışık, son derece güçlü bir sıkıntıydı. Şakaklarda kan. Bir başkasının odasına çıplak girmenin, aslında kesinlikle yapılamayacak, asla itiraf edilemeyecek ve aslında itiraf edilmesi imkânsız şeyi yapmanın tatlı mutluluğu (bu söylediklerim bir itiraf değil, bir tahrik).

Gözler, eğer görselerdi, yuvalarından fırlarlardı. Hatta, pek önemli olmasa da, bu anlamda söz konusu olan, kalbin neredeyse hiç cesaret edemeyeceği kadar uzaklara gitmektir. Bir hayalet görmekle, sevilen bir insanın hayaletini görmekle aynı şey; bir çeşit taşkın mutluluk, son derece yoğun, hayaletsi bir taşkınlık. Ama bu sıkıntı sadece kalbi sıkmaz, kalp de kendince sıkıntıyı sıkar, ya da aslında Rahatsız Edici, rahip, onun sıkıntısı kalbe karşıdır; sanki (rahat duramayan...) bir kadını ve bir kadının tadını kollarında sıkar gibidir.

Bu koşullar altında bir adamın bir maymundan çok daha iğrenç olduğunu görmemek delilik olurdu: İnsanın taşkınlığı çok daha fazladır!

Eski arkadaşlarımı şaşırtmayı hep sevdim: Kayıtsızlığın yararından vazgeçmeme yol açan, onların gözünde bir çeşit ölü arkadaşlıktı. Bana hasta demelerine yol açan ödlekliğe kısmen tahammül etmek durumundaydım (içlerinden biri bana psikanalizden bahsetti!). Yine de onlara sertliğe kaçmayan bir sessizlikle karşı gelebiliyordum. Kendimi boş yere ilahiyata adadım (ama bu büyük, hatta dev ilahiyat karşısında ölü bir nesneydim, komik bir şekilde hiçleşmiş bir nesne); bundan böyle ilahiyatçılara söyleyebilecek hiçbir şeyim kalmamıştı (Charles'a bile söyleyebilecek hiçbir şeyim yoktu!). Onlar bana hiçbir karşılık veremezlerdi ve ben onlara sadece (bir kitap adı hatırlıyorum, yazarı, Augustinus tarikatından ismini hatırlamadığım biriydi: *Araf'tan Kurtulmak İçin*. Alt başlık: *Beklemeden Göğe Erişmenin Yolu*) yeryüzünde cennette olduğumu söyleyebilirdim; cennet Rosie değildi (ne de Raymonde), ama Rahatsız Edici'ydi (ve Eponine: Rahatsız Edici'nin *aynısı* olan Eponine).

Bu görkemli kraterde Rahatsız Edici rahatsız ettiğinde, gece, lavın karnıydı: Soluk soluğa, *bel canto*, nefessiz kaldı.

Bedenin, süngerin, denizanasının sıcaklığı:

Odamda, bir balinadan daha küçük olmanın hayal kırıklığı. Ama yeterli, kötüyüm, boğulan bir balinanın sıkıntısı, özellikle yumuşaklığı, ölümün tatlı yumuşaklığı içindeyim. Ölmek isterdim, yavaşça ve dikkatle, bir çocuğun meme emmesi gibi.

Ait olduğum ve rahipliğini yaptığım din, insanları Tanrı'ya ihanet etmekle suçlayarak durumumuzun tarifini yapıyor:

– *Tanrı bize ihanet ediyor!*

– Çok daha kararlı bir acımasızlıkla dualarımızı ona yöneltiyoruz! Onun ihaneti, bu noktada tanrısallaşmaya gerek duyuyor.

Ölümün abartılı güzelliğine sadece ihanet sahiptir. Bir kadına hayranlık duymak isterdim ve onun bana ait olmasını; onun aşırı tanrısallığını ihanetinde bulmak için.

BİLİNÇ

UNUTULMAZ İMGELEM

Mutluluk saçan Rosie beni görmüştü: Başında gülden bir taç, kutsal merdivenden aşağı iniyordu.

Bir dansçının ona bir kadeh uzattığını gördüm: Binici kıyafeti vardı üzerinde.

Buzlu şampanyayı ağır ağır içti, binici ona sarıldı, bardağı boşalttı ve dudaklarından öptü.

Her tarafta aynı kalabalık sakin bir sinirlilikle gülüyordu: Rosie, binicinin sarkıntılıklarından kurtulup bana doğru gelerek coşkuyla:

– Gördün mü? dedi.

İri gözleri ışık saçıyordu.

Beni görmekten, neşesini göstermekten mutluydu.

– Bir bilsen, bir bilsen ne kadar eğlendiğimi.

Rezil bir ses tonuyla:

– Sarıl bana! dedi.

Onu kollarımın arasına aldım. Uyuklar gibi kendini bıraktı. Gözlerini kapatmıştı ve göz kapakları aralandığında sadece gözlerinin akı gözüküyordu. Sıkıntılı bir zevkin yükselmesiyle boğulan kalabalıkta, kimse bu duruma dikkat edemezdi. Kollarımda mutluluktan ölüyordu: Deniz

kulaklarda çınlarken, güneşin kendini suya bırakması gibi.

– Oh! Robert, dedi bana, daha fazla sarıl, bütün susamışlığımız dinene kadar!

Kendini iyice bıraktı ve kabaca, üstelik korkuyla:

– Bak! dedi.

Kalabalığa bakıyordu.

– Görüyorsun, kendimi kaybetmişcesine bakıyorum, ama biliyorsun, kendimi kaybetmek istemiyorum.

Gözlerinin sabitliğinde, bir hayvanın hırıltısındaki donuk ve düşmansı yoğunluk vardı.

– Ah, şimdi... dedi.

"Gırtlağıma kadar çıksın istiyorum. Şimdi, – *zehir* istiyorum!

Ne derece bilinçli olduğumu hissediyorsun," dedi.

O sırada Raymonde onu çağırdı, yedi parmağını yukarı kaldırarak, neşeyle bağırdı:

– Yedi defa!

Onu gören Rosie gevşedi, kahkahalarla gülmeye başladı, hayranlık verici ve kışkırtıcıydı, beni Raymonde'un kollarına itti.

– Sekizinci, dedi Rosie, beni göstererek.

– İstiyor musun? Sekizinciyi? dedi Raymonde sekiz parmağını kaldırarak.

Rosie kulağına bir şeyler fısıldadı. Raymonde kahkahalar içinde yaklaştı ve hayranlık verici bir meydan okuma ve isyan hareketiyle beni uyardı:

– Sıkı dur...

Vahşice dudağıma yapıştı, kalçalarıma öyle şiddetli bir ürperti verdi ki, neredeyse bağıracaktım, çok açık ve yumuşak bir azgınlığı vardı, bütün gücümle nefesimi tuttum. Rosie bu gürültü patırtı içinde, neşeli yakarışlarla coşmuş, hayran ve yoğun bir gülümsemeyle ayaklanmıştı; ıslak gözler ve boğuk bir sesle:

– Ona bak!... dedi.

– Bana bak!...

Rosie'ye bakıyordum; her yandan gelen sayısız zevk taşkınlığı görüntüsü içinde kendimi kaybettim. Rosie dizlerinin üzerine düştü ve dizlerinin üzerinde bağırarak dans etmeye başladı. Bedenini rezilce sarsıyordu. İnledi ve hırıldar gibi uzun uzun tekrar etti:

– Daha!

Başı omuzlarının üzerinde dönüyordu. Ama durduğunda bakışları sarılmış olduğum arkadaşına takıldı kaldı.

Daha sonra, uzun hıçkırıklarla, başı arkaya düştü.

Rosie'nin tüy gibi bir yumuşaklığı vardı.

İnleyerek dizlerinin üzerinde durmaya devam etti.

– Ah, dedi yavaşça, bana bak, aklım başımda, *görüyorum*. Görmenin ve görülmenin ne kadar yumuşak ve ne kadar güzel olduğunu bilseydin...

"Mutluluktan titrememi gör! Gülüyorum ve açığım.

"Bana bak: Mutluluktan titriyorum.

"Ne güzel, ne pis bir şey bilmek! Her şeye rağmen bunu istedim, ne pahasına olursa olsun BİLMEK istedim!

"İçimde öylesine büyük bir ahlaksızlık var ki, en korkunç kelimeleri kusabilirim; ama yine de yeterli olmaz!

"Biliyor musun. Bu aşırılık, ölümden daha acımasız.

"Çok karanlık olduğunu biliyor musun, o kadar karanlık ki, kusabilirim.

"Ama bak! Bak ve bunun farkına var: Mutluyum!

"Kussam bile kustuğum için mutlu olacağım. Kimse benden daha ahlaksız değil. Bu ahlaksızlıktan yorulduğumu BİLMEK, mutlu olduğumu BİLMEK'tir.

"Bir daha bak ban, – daha dikkatli!

"Hangi kadın mutluluğundan Rosie kadar EMİN olabilir? Hangi kadın ne yaptığını Rosie kadar iyi BİLEBİLİR?

Sonunda ayağa kalktı ve devam etti:

– Raymonde, şimdi Robert'i bırakacağız. Onu sürükleyeceğimiz boşluğu aralaman yeterli, ama oraya şimdi girerse, genişliğini anlayamaz: Benden yararlanır, senden yararlandığı gibi, ne yaptığını bilmeden. Mutluluğun kötülükte bile zihin açıklığına ihtiyacı olduğunu hâlâ bilmiyor. Bırakalım, kendimizi en kaba âşıklarımıza teslim ederken ve onlarla kabalık konusunda yarışırken hayal etsin bizi.

"Gel Raymonde, daha fazla geciktirme beni, çünkü daha şimdiden ağzımın suyu akıyor.

"Belki bize biraz daha uzakta rastlarsın: Elbette, orospuların sonuncusu en ahlaksızı değildir, ama BUNU BİLME şansları yoktur."

Bunun üzerine, mutluluğunun derecesini hissettirebilmek için, iç içe geçmiş umut ve umutsuzluk arasından gülümseyerek uzun uzun bana baktı: Son derece nazik bir hareketle başını arkaya çevirdi, saçları dalgalanıyordu ve ıslak gözlerinden bana ulaşan suç ortaklığı parıltısı, bana verdiği sonsuz duyguyu doruk noktasına çıkardı.

Onu yitirdim, yeniden buldum ve bu insanlıkdışı keşif devam etti. Dur durak bilmeden ve yorulmadan, toprağın altımızdan sürekli kaydığı geniş boşlukta, bilinmez olasılıklar içinde birbirimizi yitiriyor muyduk? Ardından büyük bir sinirlilik gelen güçlü bir kahkaha, gürültülü gevezelik ve şehvetli bir yürek sıkışması duygusu bizi düzensiz odalara taşıyordu. Dar ve dimdik bir merdivenin sonunda bir kapı açılıyordu. Merdivenleri nefes nefese tırmanarak Rosie'yi takip ettim.

Sonunda dört kubbeyle çevrili bir terasa geldik. Uzaktan, şehrin ışıkları sönüyor ve gökyüzünde yıldızlar parlıyordu. Rosie titredi, ceketimi çıkarıp ona verdim. Güçlükle sarındı: Gecenin içinde işçilerin bir yolu kazdıklarını duyduk; kör edici ışıklar ve yaptıkları işin yanık kokusu yükseliyordu.

Rosie sakince konuşmaya başladı:

– Çok güzeldi, dedi, ama şimdi sinirlerim boşaldı ve tıkandım...

Sonra:

– Merdivenleri çıkarken, sanki bir tehlikeden kaçarmışcasına elimden geldiğince hızlı çıktım, artık daha yukarı çıkmam imkânsız, delme maki-

nelerinin çıkardığı gürültü yüreğimi hoplatıyor.

"Her şeye rağmen hâlâ mutluyum...

"Bu gece mutluluktan öleceğimi sandım, beni öldüren sıkıntı değil, mutluluk.

"Ama bu mutluluk çok acı veriyor ve eğer beklemeye devam edeceksen buna daha fazla dayanamam.

Yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

Rosie'nin içinde bulunduğu durumda, yardım edilse bile bu başdöndürücü merdivenleri inmesi mümkün değildi.

Sonunda, kalan tek çıkış yolundan söz ettim, ona, buna razı oldu; ama ben öyle yorgundum ki, bunu beceremeyeceğimden korkuyordum. Korkumdan yere uzandım.

– Korkunç bir kâbus, dedi sonunda, her şeye tercih edilir!

Gözlerimin içine baktı ve karanlıkta itiraf etti:

– İğrencim. Bekle: Bir şey daha yapacağım. Bana bak, sanki senin önünde ölüyormuş gibiyim: Hayır, daha da kötü. Başka çıkış yolumuz olmadığına göre, gerçekten delirdiğimi hissediyorum.

"Ama, diye devam etti, aşağıda ne kadar mutlu olduğumu biliyorsun; bu çatıda kendimi daha da mutlu hissediyorum. Neredeyse bu mutluluktan acı duyacağım: Dayanılmaz bir acı duymanın mutluluğunu yaşıyorum şimdi, sanki, aslanlar beni yerken, yiyişlerini seyrediyor gibiyim.

Bu konuşma beni öylesine ateşlendirdi ki, içine derince girdim.

Onu öldürdüğümü sandım. Havayı elleriyle dövüyordu, soluksuz kaldı ve şiddetli bir düşüşle kasıldı: Ölüm bile onu böylesine şiddetli ürpertemezdi.

Ulaşılmaz bir uzaklık olasılığını ölçtü, onunla birlikte ben de ölçtüm. Soğuk bir öfkeyle birbirimize uzun süre baktık. Bu donuk bakışlarda, insanların bugüne kadar asla konuşmadıkları kadar müstehcen bir dil vardı.

– Eminim... dedi, bu dayanılmaz gerginliği bir an için bile bırakmadan...

Gülümsedi; ve benim de gülümsemiş olmam, düşüncelerindeki karmaşanın farkında olduğumu söyledi ona.

Eğer yaşamaya son vermiş olsaydık, bu sonun tanrısallığı boşluk içinde ebediyen çözülmüş olacaktı.

Ama kelimeler, yadsımayı amaçladıkları şeyi söylemekte çok zorlanırlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YAYIMA HAZIRLAYANIN ANLATISININ DEVAMI

Charles'ın bana verdiği elyazmaları bu notlarla biterken, şimdi sözü tekrar ben alıyorum – eğer buna kendimi bu denli zorunlu hissetmeseydim, bu durum beni rahatsız edecekti.

Elyazmasını tekrar okuduğumda, anlatılanlar bana önce tamamıyla gerçekdışı geldi. İnsani sınırların kıyısında yaşama saplantısı bende oldukça karışık bir duygu bırakmıştı: Babalarımızın, büyük saygı göstermelerine rağmen, acımasızca uzak durdukları deliler karşısında hissettikleri duyguydu bu: Onları kutsallaştırmışlardı, ama yine de iç bulantısı hissetmeden yapamıyorlardı – gülünç ve son derece umutsuzca. Biz, kimi temel akılyürütmelerin yardımıyla, kendi sınırlarımızı reddetme eğilimimizi aşmak zorundayız, ama bu sınırları reddedenlerin bizi bir anlık bir sessizliğe zorlama hakları vardır.

Charles bile Robert'in ölümünden sonra günaha olan eğiliminden kaçmaya çalıştı. Büyük olasılıkla, önceki metni ve önsözü, bu eğilimden kaçmak için yazdı. Bu durum kitabın neden tamamlanmadığının (ve benim şu anda araya girmemin) gerçek nedenini ortaya koyacaktır: Onu dünyanın dışında bırakan şeyin ne olduğunu daha fazla görmezlikten gelemediği

için teslim olduğunda (aslında bunu çok önceden anlamış olması gerekirdi), geri dönülemez bir noktaya gelmiş olan bu işi tamamlayamazdı. (Bir başka açıklamaysa, Charles'ın da anlatmak istediği gibi, birbirini izleyen çabalar olmaksızın kitabın amacına ulaşmasının imkânsız olduğuydu: Sanki bu amaç, göz kamaştırıcı bir ışık saklıyordu içinde; sanki bu amaç iş işten geçtikten sonra, "Önceleri kendimi zorladım ve uzun bir sabrın sonunda şimdi kör olduğumu anlıyorum!" diye haykırmak pahasına da olsa, aldatıcı bir görünüşleri bir muamma çözer gibi çözmeden, dolambaçsız bir şekilde ele alınamazmış gibi.)

Charles'ın benden istediği yardımı haklı kılmak için öne sürdüğü nedenlerden bahsetmiştim. Ama bana tartışmasızca ortada olan gerçek nedeni söylemeye cesareti yoktu. Bu neden, bitirmeye gücü olmadığı bir kitabı tamamlamam için bana emanet etmiş olduğuydu.

Çünkü anlattığı olaylarda asıl neyin önemli olduğunu yazarken bilemedi; ya da daha doğrusu fark etmedi. Kuşku duyduğu şeyin aslında farkında olduğunu gerçek kaynağından öğrendiğindeyse, kitabı tamamlayamayacak kadar korkunç bir darbe yedi. Aynı nedenle, kitabı tamamlamak için benden yardım istediğinde, kötü bahaneler ileri sürdü. Bana her şeyi anlattığını, ama son sözü söylemediğini düşünüyorum. BİLDİĞİ andan itibaren, tamamlanmamış bir elyazması karşısında, onu eline alma düşüncesiyle bile kendini

kötü hissettiğini söylemedi: Bunda şaşılacak bir şey yoktu.

Yine de, öğleden sonra, sanki daha önceden karar vermiş gibi benimle konuşmaya başladı. Bunun nedenini anlayamıyordum, ama bir süredir 'sinirlerinin ayakta' olduğunu hissediyordum. O zamana kadar hakkında hiçbir şey bilmediğim Robert tarafından bırakılan kâğıtlardan söz ederken, kaçamak bir şekilde şöyle dedi bana:

– Bu yarım kalmış düşüncelerin pek bir anlamı yok... Belki de yarım kalmış olmaları onlara bir anlam kazandırıyor Tabii ki kafadan çatlak bir anlam. Ama yine de nereye vardıklarını bilmediğimden, anlayamadığım tek şey sadece bu anlam değil. Belki de bunların hepsi bir oyun. Sonuçta Robert kesinlikle ve sadece iyiyi aramak için bu derece zayıf davrandı.

Sözünü ettiği bu zayıflık hakkında sadece belli belirsiz bir art düşünceye sahiptim. Afallamıştım, ama ne olursa olsun susmam gerekiyordu. Charles'ın gülmesinden ya da en azından, gülmemek için kendini tutmasından rahatsızlık duyuyordum. Hiçbir kötü niyet taşımadan sordum:

– Neden gülüyorsun?

– Gülmüyorum, dedi apaçık olduğu halde, ama aklımı kaçırdığıma şüphe yok.

Bunun üzerine kendini bıraktı ve gülmeye başladı.

– Eğer iyiyi arıyor olduğumu öne sürersem, bana

inanmakta güçlük çekeceksin, dedi. Belki de yanılıyorum...

Gülmeyi kesti, sinirli olduğunu hemen anladım; aslında ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

– Çıkış yolunu bulmak için bir Oedipus gerekirdi, dedi, Charles, ama sanıyorum ki, o bile her şeyi yeniden birbirine karıştırırdı. Sözün tamamen canlılara özgü olması şanssızlıktır: Ölüler sessizliğe mahkûm. Konuşmak isteseler de, ölüm kesiyor sözlerini. Sana bir elyazması verdim. Belki de sözü Robert'e bıraktım, ama ona bıraktığım söz kesik.

Ne diyeceğimi bilemiyordum. Nereye varacağını bilmesem de Charles'ın sözleri bana akıllıca geliyordu.

– Yaşayan birinin, öldüğü takdirde ölümün ona ne ifade edeceğini düşünmesi gerekir.

– İmkânsız, dedim, bu aldatıcı sözlere sinirlenerek.

– Bilmiyorum, diye devam etti. Görüyorum ki, ölüler bile, ölümün canlılara ifade ettiği anlamla yetiniyorlar. Aslında...

– bir canlı, bir ölünün öldüğünü unutması gibi, yaşadığını unutsun... Bu imkânsız.

– Bilmiyorum.

Kafasındaki saplantının bir kısmını anlıyordum.

– Hayat ve koşulları unutulmadığı takdirde iyinin aranamayacağını mı söylemek istiyorsun?

– Sanırım öyle.

– Ama ölmekte olan biri için bile varolan tek şey yaşamdır.

– Kuşkusuz öyle. Her şeye rağmen onu elinden kaçırmıştır

– Sonuç olarak, iyi olan, her an ölecekmişcesine yaşamak ama.

– Bilmiyorum.

Uzun bir süre sustu; başını öne eğdi ve konuşacak gücü kalmamış bir halde:

– Bütün bunlar beni korkutuyor, dedi.

Sonra büyük bir şaşkınlık içinde:

– Her şeyin kontrolümden çıktığını hissediyorum, tükendim. Robert'i suçlamadığımı söylemem gerekiyor artık.

Söylediğim gibi, onu böyle konuşturan şeyi tam olarak anlayamıyorum.

Robert'i suçlayabileceği düşüncesi karşısındaki şaşkınlığımı tek kelime etmeden göstermekle yetindim.

Üzerinden bir ağırlık atmış gibiydi.

Ne söyleyeceğini bildiğimden eminmiş gibi yavaşça konuşuyordu...

– Belki de Robert'in bahtsızlığı, kendi yaptıklarını gerçekten yargılayamamış olmasıydı. Eğer yaptığı, kötülük diye adlandırdığımız şeyse, bu belki de iyilik yapmaya davet eden tutkuya benzer bir tutkuydu. İtiraf edilemez bir zayıflık gibi gözüken şey, belki de ki-

mi zaman, genel kabul gören ahlak karşısındaki bir tiksintiden başka bir şey değildi.

Gözlerini yüzüme dikmişti. Köşeye sıkışmış gibiydi, ama sesindeki mutsuzlukta bir tür kararlılık vardı:

– Eminim, dedi, bu tiksinti, işkence anında apansız bir paniğe yol açabilecek kadar büyük olabilir

Onu uhrevi bir duyguyla dinliyordum. Bir an konuşmaya ara verse, sessizlik kilisede geçirilen bir gece gibi bunaltıcı, aşırı oluyordu.

Yeniden konuşmaya başladı ve o andan itibaren, zaman zaman durarak dikkatlice sürdürdü konuşmasını:

– Birkaç gün önce eski bir sürgün ziyaret etti beni. Genelde bana korku veren şeyleri düşünmemeye çalışırım, ama bu adam bana Robert ölürken onunla aynı hücreyi paylaştığını söylediğinde, neden söz edeceğini çok iyi anlamıştım...

"Ziyaretçimin sıkıntısı hemen dikkatimi çekti..

"Daha önceden fark etmiş olmam gereken şey, o anda kesin olarak karşıma çıktı: Robert'in tutuklanmasından bir süre sonra Eponine de tutuklanmıştı ve Gestapo, Eponine'in evine gittiği gün bana da gelmişti... Bir gece önce R.'den ayrılmış olduğumu biliyorsun. Kardeşim benim için bir not bırakmamıştı...

"Hücre arkadaşı diğer sürgünlerden farksızdı: Zayıflığı, sanki canlılardan çok ölülere yakın bir varlıkla konuşuyormuşum duygusunu veriyordu. Hiç vakit kaybetmeden benimle konuşmaya gelmişti, çünkü anlatacağı olayların hatırası bir türlü aklından çıkmıyordu...

"Bana ilk önce Robert'e hangi koşullarda rastladığını anlattı. Bir tutuklunun alışılmış sürgün öncesi koşullarıydı bunlar. Robert'in işkenceye pek dayanamadığı belliydi; sonunda öleceğinden emindi. Ziyaretçim Robert'in can çekişmesine tanık olmuştu; revire götürüldüğünde, Robert'in yaşayacak bir saati bile kalmadığı belliydi. Sona doğru, tam olarak ölümünden bir gece önce, konuşmaya başladı...

"Ziyaretçim eve girdiğinde delice bir huzursuzluk sarmıştı beni. Bana başka bir dünyadan, tamamen mutsuz bir dünyadan haberler getirmek için gelmiş, bu bir çeşit iskelet karşısında güçlükle konuşuyordum: Onun hakkında, böyle durumlarda adet olduğu üzere söylenebilecek türden anlamlı hiçbir şey söyleyemezdim. Ama kuşkusuz kendisiyle konuşulabilecek bir adamdı. Daha sonra başından geçen olayları düşündüğünde ürperdiğini, ama Robert'le geçirdiği üç günün onun için en ağır günler olduğunu söyledi...

"O da bir işkence odasından çıkıyordu. Direnip direnmediğini söylemedi bana; direndiği açıktı, ama bana, boyun eğenleri ezen bir adamı öldürmek isteyebileceğini üzülerek söyledi: Onlara acıyordu; başımıza gelebilecek en büyük acıydı bu onun gözünde. Robert'in son anlarına tanıklık etmiş olmak onu daha da korkutmuştu.

"Robert ona saldırganca bir ifadeyle şöyle demişti: 'Direnmek istemedim, bunu istemedim, sakın direndiğimi düşünmeyin, kanıtı ortada: Kardeşimi ve metresimi ihbar ettim!' Ziyaretçim, Robert rahatsızlık duymasına rağmen, ihbar ettiği bu insanları seviyor muydu yoksa onlardan nefret mi ediyordu, bunu öğrenmek istemişti.

Bu noktada Charles devam etmekte zorlandı:

"Robert, en çok sevdiği insanları ihbar ettiği yanıtını vermişti. Onunla konuşan son insan, işkencenin onu delirttiğini düşünüyordu, oysa Robert deli değildi, hatta hiç olmadığı kadar bilinçliydi. Uzun bir işkencenin izlerini taşıdığı için ziyaretçim ona şöyle sormuştu: 'Öyleyse size neden işkence ettiler?' Her şeyden önce işkenceciler ona inanmak istememişler ve başka isimler sormuşlardı. Sonuç olarak kendini işkenceye bıraktığı ve daha fazla bir şey söylememiş olduğu kesindi: Gerçekten yasadışı faaliyet içinde olduğu kişilerin isimlerini vermemişti. Uzun bir direnişin sonun-

da, polisler, konuşmayarak katlandığı uzun işkencenin doğruluk payı kazandırdığı ilk itiraflarla yetinmişlerdi...

"Ziyaretçimi en fazla etkileyen, bunca acı dolu aydan sonra, sorgulamayı izleyen iki can çekişme günü boyunca kardeşimi görmüş olmasıydı. Ona öyle gelmişti ki, bunu beceriksizce ifade etti, ölmek üzere olan bir insan kendisinin zayıflık diye adlandırdığı şeye dayanamıyordu: 'Sanki bunu yapmış olduğu için iki kez ölüyor gibiydi.'

"Onun daha fazla konuşmayarak kendini toparlayacağını sandığını söylüyordu, ama sonunda artık her şey için çok geç olduğunu anlıyordu, yaptığı kötülük tamir edilemezdi ve bu durum kabul edemeyeceği kadar zayıf, iğrenç bir şeydi...

"Bu sızlanmaların ardında herhangi bir tiksindirici mutluluğun olup olmadığını bilmek istiyordum. Kuşkulu bir durumdu: Bütün bunlar hücre arkadaşını etkilemişti: Kardeşim konuştuğunda ve daha sonrasında bitmek tükenmek bilmeden konuştuğunda böylesi şaşırtıcı bir tutumu anlamak için sıkıntıyla zorlamıştı kendini. Kesin gördüğü tek şey Robert'in kendi zayıflığı karşısında tükenmiş olmasıydı. Kimsenin hesabını sormadığı bir SUÇ'u meydan okurcasına önceden itiraf etmişti. Bu tavırda, sadece can çekişmenin katlanılır

kılacağı bir küstahlık söz konusuydu.

"Ziyaretçim uzun boylu konuşmuş olmaktan rahatlamış gibiydi. Genellikle pek konuşmayan güneyli genç Kalvinistlerden biriydi; güneyli ağzı yanıltıcıydı, cümlelerine bir tür serbestlik kazandırıyordu... İskeleti andıran dev bir bedeni vardı, solgundu ve bu çaba onu yormuş gibiydi. Sahneyi kendi içinde tekrar yaşıyordu, sanki uzun süren ateşli bir hastalık sonrası tükenmiş gibiydi. Hayati çıkarlar onun tanıklığına dayanıyormuşcasma, en gereksiz ayrıntıları bile aktarmaya özen gösteriyordu. Anlattıklarının bana çok acı verdiğini dert etmediğini, hatta bunun farkında bile olmadığını düşündüm.

"Robert konuştuğunda kanlar içindeydi, hırıltılarının yatıştığı anlarda alçak sesle ve büyük bir güçlükle konuşuyordu. Hiçbir şeyi önceden planlamamıştı, sevdiklerini ihbar etmeyi SEÇMEMİŞTİ: Belli ki böylesi iğrenç bir ihanet düşüncesi başını döndürüyor, ona boşluk kadar çekici geliyordu; baş dönmesi kuşkusuz yeterli olmayacaktı, ama acının şiddeti yardımcı olmuştu.

"Genç adam ciddiyetle bana bakıyordu, söyledikleri onu değiştiriyordu. Kardeşimin son sözlerini duyduğunda, kanının donduğunu söyledi bana. Bu son sözleri kelimesi kelimesine hatırlıyordu; bunları bütün

yalınlığıyla ve hiç kuşku duymaksızın bana söylediğinde heyecanın doruğundaydı.

"– Biliyor musunuz bayım, demişti kardeşim, ben bir rahibim ya da daha doğrusu bir rahiptim, bugün ölüyorum. Beni öldüren kötülük, maruz kaldığım kötü muameleler ve suçlarımın bana verdiği ahlaki acı – çünkü, söylemeliyim ki, dün işlediğim suç, suça uygun bir yaşam yaşıyor olmamdan kaynaklandı– iyilik düşkünü beni sonunda bir enkaz haline getirmeyi başardı. Tanrı'yı düşünmekten bir an olsun vazgeçtiğimi ya da vazgeçeceğimi sanmayın sakın. Kendimden kaçamam.

"Sonsuza dek yaşasaydım bile, hiçbir şey beklemezdim. Yaptıklarımı bütün benliğimle istedim. Acım sizi yanıltmasın: Suçlarımın acısını çekiyorum, ama sadece onların tadını daha iyi çıkarmak için. Bugün sizin önünüzde ölüyorum, belki bana tanıklık edersiniz: Enkaz haline gelmeyi kendim ISTEDIM. Unutmayı isteyebilirdim, hatıralarımın küçümsenerek gizlenmesine kesinlikle izin veremem. Ama polislere çok geç karşı çıkmış olmam beni sıkıyor, bunun hiçbir şeyi düzeltmediğinden emin olarak ölmek beni mutlu ediyor. Anlamsız bir cesaret ispatına girmedim, ama sonuçta her şeye rağmen onursuzca ölüyorum. Direnişçilerin adlarını vermemiş olmamın nedeni onları sevmiyor ya da onları dürüstçe seviyor olmamdı, insanın arkadaşlarını sevmesi gibi. Aslında inat ettikçe ken-

dimle daha az uzlaşıyordum, bunun üzerine güldüm: Son derece zavallı bir gülüş dehşetimi şimşek hızıyla yumuşattı: Yabancı olduğum insanlar söz konusu olsaydı dayanmak daha kolay olurdu benim için! Oysa ki sevdiklerime ihanet etmenin tadını çıkardım."

"Bunun üzerine genç adam, daha fazla bir şey ekleyemeyeceğini söyledi. Kardeşimin ihbarlarının sonuçlarına maruz kalmadığımı öğrenmek onu mutlu etmişti. Eğer yaşıyorsam ve benimle konuşursa bu saplantıdan kurtulacağını kendi kendine sıkça düşünmüştü. Bunu denemekten çekinmemişti: Ama yanılmıştı. O ana kadar Robert'in benim ikiz kardeşim olduğunu bilmiyordu ve böylesine kusursuz bir benzerlik onu allak bullak etmişti. Ayağa kalktı ve son olarak şunu söyledi: 'Sizden muammanın çözümünü kaba bir şekilde öğrenmek istemiştim, ama konuşurken bunun gereksiz ve bayağı olduğunu anladım. Gereksiz yere kaba davrandığım için beni bağışlayın.' O anda, yüzümün solgun ve korku verici bir ifadesi vardı.

Charles güçlükle konuşuyordu:

– Gitti ve beni bıraktı...

Cümlesini tamamlayamadı.

Dilim tutulmuş gibiydi, uzun bir sessizlik oldu: Bana söylediklerinden elyazmasında söz edip etmediğini sorabilmek için çok çabaladım.

Tahmin ettiğim gibi "hayır" yanıtını verdi: Bana

verdiği elyazmasını genç sürgünün ziyaretinden önce tamamlamıştı. Kalktı, şişelerle bardakları getirdi, ardından içkileri hazırladı. Başka bir konudan söz etmeye zorladık kendimizi, ama kaçınılmaz bir rahatsızlık hissettim. O andan itibaren Charles'ı sinirlendirdiğimi anladım: Benimle uzun uzadıya konuşması gerekmişti, ama bunu yapmış olmaktan hiç memnun değildi.

Georges Bataille

Rahip C.

Bu ürkütücü anlatı, ikiz kardeşler Charles ve Robert arasındaki yoğun ve korkutucu ilişkiyi birinci ağızdan anlatmakta. Charles, ahlaki değerlerden uzak yaşadığı hayatını kötücüllüğe adamış modern bir özgürlükçüdür; Robert ise dindar bir rahiptir ve ısrarla kardeşinin metresiyle yaşadığı şehvet dolu ilişkiyi görmezlikten gelmektedir. Buna dayanamayan Charles'ın metresi onunla birlikte olmak ister, Charles'ı da yardım etmesi için ikna eder. İkisinin de cesaretlendirmelerine rağmen Robert, bu erotik saplantılara dahil olmak istemez ... Bataille bir kere daha şaşırtıcı bir güç ve nesnel bir yaklaşımla insanın en karanlık ve en derin yönlerinin portresini çiziyor.

Bataille, yüzyılımızın en kendisine has ve en cesur yazarlarından birisidir.

Leo Bersani

Bataille, erotizm ile aklı birbirine çeviriyor... onu okumak tehlikeli bir oyun oynamak gibi.

New York Times

ISBN 975-8240-02-1